

Projekt „Poduzetnički inkubator Pakrac
– druga generacija“
Broj Ugovora:
IPA2007/HR/16IPO/001-040207

**Projekt provodi: Grad
Pakrac**
Project implemented by:
Town of Pakrac

Project „Business Incubator Pakrac
– the Next Generation“
Grant contract:
IPA2007/HR/16IPO/001-040207

Strategija razvoja grada Pakraca 2013.–2020.

Rujan 2013.

Ovaj dokument izrađen je uz finansijsku podršku Europske unije. Za sadržaj ove objave u potpunosti je odgovoran Grad Pakrac te se navedeni ni u kojem slučaju ne može interpretirati kao stav Europske unije

This document has been produced with the financial assistance of the European Union. The contents of this document are the sole responsibility of the City of Pakrac and can under no circumstances be regarded as reflecting the position of the European Union

Sadržaj

Sadržaj	I
Popis tablica	IV
Popis korištenih kratica	V
1. Uvod	1
1.1. Potreba i svrha izrade i provedbe Strategije razvoja grada Pakraca 2013. – 2020.	1
1.2. Metodologija izrade i provedbe Strategije razvoja grada Pakraca 2013. – 2020.	1
2. Polazišna točka	4
2.1. Strateški plan gospodarskog razvijanja Grada Pakraca 2005. – 2010.....	4
2.2. Strategija razvoja poduzetničke infrastrukture Grada Pakraca do 2013. godine.....	4
2.3. Analiza realizacije mjera Strategija.....	5
3. Osnovna analiza područja Grada Pakraca	6
3.1. Analiza okruženja	6
3.2. Stanje infrastrukture	6
3.2.1. Cestovna infrastruktura.....	6
3.2.2. Željeznička infrastruktura.....	7
3.2.3. Infrastruktura zračnog prometa	7
3.2.4. Telekomunikacijska infrastruktura.....	7
3.2.5. Energetska infrastruktura.....	9
3.2.6. Vodna infrastruktura	10
3.2.7. Postupanje s otpadom.....	11
3.3. Kulturna dobra i zaštićeni dijelovi prirode	12
3.3.1. Kulturna dobra.....	12
3.3.2. Zaštićeni dijelovi prirode	14
3.3.3. Zaštita prirode i okoliša	14
3.4. Demografska analiza	15
3.5. Društvena infrastruktura	16
3.5.1. Odgoj i obrazovanje.....	16
3.5.2. Zdravstvo	18
3.5.3. Socijalna zaštita	18
3.5.4. Civilno društvo.....	19
3.6. Analiza gospodarstva.....	20
3.6.1. Prirodni resursi	20
3.6.2. Struktura i osnovna obilježja gospodarstva	20

3.6.3.	Razvijenost gospodarstva	33
3.6.4.	Tržište rada	34
3.6.5.	Potporne institucije za razvoj poduzetništva	36
3.6.6.	Poduzetničke zone.....	37
4.	SWOT analiza.....	38
4.1.	SWOT analiza - Infrastruktura	38
4.2.	SWOT analiza - Društvena infrastruktura.....	39
4.3.	SWOT analiza - Gospodarstvo	40
5.	Vizija i strateški ciljevi.....	42
5.1.	Vizija	42
5.2.	Strateški ciljevi i prioriteti.....	42
5.3.	Mjere razvoja.....	45
5.3.1.	1P1 Jačanje preduvjeta za investiranje	45
5.3.2.	1P2 Ruralni razvoj	48
5.3.3.	1P3 Podrška razvoju turizma	51
5.3.4.	1P4 Efikasno korištenje prirodnih potencijala.....	55
5.3.5.	2P1 Unaprjeđenje javne infrastrukture.....	57
5.3.6.	2P2 Unaprjeđenje društvene infrastrukture	59
5.3.7.	2P3 Kvalitetno prostorno planiranje	61
5.3.8.	2P4 Razminiranje	62
5.3.9.	3P1 Razvoj ljudskih potencijala	64
5.3.10.	3P2 Očuvanje društveno kulturne baštine	66
5.3.11.	3P3 Unaprjeđenje zdravstveno socijalne zaštite.....	68
5.3.12.	3P4 Jačanje uloge OCD-a u društveno ekonomskom razvoju	69
5.3.13.	4P1 Gospodarenje otpadom	72
5.3.14.	4P2 Energetska efikasnost i OIE	73
5.3.15.	4P3 Zaštita prirode	75
5.3.16.	5P1 Umrežavanje dionika javnog, privatnog i civilnog sektora s područja Grada Pakrac	
	77	
5.3.17.	5P2 Unutar sektorsko umrežavanje	79
5.3.18.	5P3 Unaprjeđenje međunarodne suradnja.....	81
5.3.19.	5P4 Poticanje daljnog razvoja LAG-a	83
6.	Usklađenost Strategije razvoja grada Pakraca s drugim strategijama i strateškim dokumentima	85
6.1.	Usklađenost s Županijskom razvojnom strategijom Požeško-slavonske županije	85

6.2.	Usklađenost s nacionalnim razvojnim ciljevima.....	86
6.3.	Usklađenost s razvojnim ciljevima EU	90
7.	Provedba Strateškog plana gospodarskog razvitka grada Pakraca	93
7.1.	Institucionalni okvir.....	93
7.2.	Baza razvojnih projekata, akcijski i komunikacijski plan	95
7.2.1.	Baza razvojnih projekata	95
7.2.2.	Akcijski plan	96
7.2.3.	Komunikacijski plan.....	96
7.3.	Praćenje i izvještavanje	97
	Dodatak 1: Analiza realizacije Strateškog plana gospodarskog razvitka Grada Pakraca 2005. – 2010. i Strategije razvoja poduzetničke infrastrukture Grada Pakraca do 2013. godine	98
	Dodatak 2: Plan planiranja i praćenja realizacije Strateškog plana gospodarskog razvitka Grada Pakraca 2013. – 2020.	108
	Dodatak 3: Obrazac za prijavu projekata u bazu razvojnih projekata.....	109
	Dodatak 4: Akcijski plan	111
	Izvori podataka	112
	Institucije	112
	Publikacije i dokumenti	112
	Zakoni i propisi	113

Popis tablica

Tablica 1 TK mreža u naseljima na području Grada Pakraca.....	8
Tablica 2 Energetska infrastruktura na području Grada Pakraca.....	9
Tablica 3 Kulturna dobra Grada Pakraca	13
Tablica 4 Popis stanovništva Grada Pakraca prema starosti.....	15
Tablica 5 Stanovništvo područja Grada Pakraca starije do 15 godina prema završenom stupnju školovanja.....	15
Tablica 6 Stanovništvo područja Grada Pakraca starije od 10 godina prema informatičkoj pismenosti	16
Tablica 7 Prikaz obrtnika grada Pakraca po djelatnostima.....	21
Tablica 8 Prikaz trgovačkih društava grada Pakraca.....	22
Tablica 9 Prikaz dobiti i gubitaka trgovačkih društava na dan 31.12.2012.	23
Tablica 10 Prikaz ukupnih prihoda i ukupnih rashoda trgovačkih društava na dan 31.12.2012.....	24
Tablica 11 Uvoz i izvoz trgovačkih društava na dan 31.12.2012. grada Pakraca.....	25
Tablica 12 <i>Površina obradivog poljoprivrednog zemljišta na području grada Pakraca po kulturama (u ha)</i>	25
Tablica 13 Broj poljoprivrednih subjekata na dan 10.06.2013. g. na području Grada Pakraca	26
Tablica 14 Resursi za razvoj turizma grada Pakraca	28
Tablica 15 Smještajni kapaciteti Grada Pakraca	32
Tablica 16. Nezaposleni prema obrazovnom stupnju u Pakracu 2004.-2012	35
Tablica 17. Subvencija zakupa prostora u inkubatoru	36
Tablica 18 Zone Grada Pakraca	37
Tablica 19 Usklađenost s Županijskom razvojnom strategijom Požeško-slavonske županije	85
Tablica 20 Usklađenost sa Strateškim okvirom za razvoj 2006.-2013.....	86
Tablica 21 Usklađenost s Nacionalnim strateškim referentnim okvirom 2012.-2013.	87
Tablica 22 Usklađenost sa Strategijom regionalnog razvoja Republike Hrvatske 2011.-2013.	88
Tablica 23 Usklađenost sa Strategijom ruralnog razvoja RH 2008.-2013.....	88
Tablica 24 Usklađenost s Nacionalnom strategijom zaštite okoliša Republike Hrvatske	88
Tablica 25 Usklađenost s Nacionalnom strategijom stvaranja poticajnog okruženja za razvoj civilnog društva od 2012. do 2016. godine.....	89
Tablica 26 Usklađenost sa Strategijom razvoja poduzetništva 2013.-2020.....	90
Tablica 27 Usklađenost sa Strategijom Europa 2020	91
Tablica 28 Usklađenost s Tematskim ciljevima EU 2014.-2020.....	91
Tablica 29 Pregled dionika na lokalnoj razini, njihovih uloga i odgovornosti u provedbi	94
Tablica 30 Obrazac akcijskog plana	111

Popis korištenih kratica

APPRR – Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju

BDP – Bruto domaći proizvod

DZS – Državni zavod za statistiku

EU – Europska unija

FINA – Financijska agencija

HEP – Hrvatska elektroprivreda

HGK – Hrvatska gospodarska komora

HOK – Hrvatska obrtnička komora

HZZ – Hrvatski zavod za zapošljavanje

HZZO – Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje

ICT – Informacijska i komunikacijska tehnologija (eng. Informationand Communications Technology)

JLS – Jedinica lokalne samouprave

MSP – Mala i srednja poduzeća

NN – Narodne novine

NUTS – Nomenklatura prostornih jedinica za statistiku (fr.

Nomenclaturedesunitésterritorialesstatistiques)

OCD – Organizacije civilnog društva

OIE – Obnovljivi izvori energije

OPG – Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo

OŠ – Osnovna škola

PCP – Poduzetnički centar Pakrac

R&D – Razvoj i istraživanje (eng. Researchanddevelopment)

RH – Republika Hrvatska

TKM – telekomunikacijska mreža

TT – telegrafske i telefonske

ZMP – Zona male privrede

ŽRS – Županijska razvojna strategija

1. Uvod

1.1. Potreba i svrha izrade i provedbe Strategije razvoja grada Pakraca 2013. – 2020.

Strateško upravljanje razvojem zahtijeva kvalitetno planiranje razvoja na sve tri razine upravljanja: državnoj, regionalnoj i lokalnoj. Na državnoj razini izrađuju se strateški dokumenti koji određuju smjernice sveukupnog gospodarskog i društvenog razvoja, kao i razvoja pojedinih gospodarskih i društvenih područja na nacionalnoj razini. Nastavljajući se na nacionalno strateško planiranje, regionalno strateško planiranje u Republici Hrvatskom provode županije, a lokalno jedinice lokalne samouprave (gradovi i općine). Ovaj je sustav upravljanja razvojem ustrojen u Strategiji Republike Hrvatske koju donose Vlada i Sabor Republike Hrvatske, Županijskim razvojnim strategijama (ŽRS) koje donose županije te Strategijama razvoja gradova /općina koje donose općine i gradovi. Izradom Strategije razvoja grada/općine, općine i gradovi preuzimaju odgovornost za ukupan razvoj (gospodarski i društveni) svojih JLS-ova.

Svrha izrade nove Strategije razvoja grada Pakraca za razdoblje 2013. – 2020. je ažuriranje pregleda stanja na području Grada Pakraca te na temelju identificiranog stanja postavljanje nove vizije i smjera za ostvarenje te vizije (ciljeva, prioriteta i mjera) u budućem razdoblju do 2020. s ciljem podizanja razine ekonomskе moći i kvalitete življenja, te postizanja zadovoljstva građana. Uz navedno svrhu Strategije razvoja grada Pakraca jest također stvoriti dobar i sveobuhvatan razvojni plan u skladu sa nacionalnim i EU standardima koji će služiti kao osnova budućeg gospodarskog, društvenog i kulturnog razvoja grada Pakraca. Kvalitetna razvojna strategija razvoja olakšava donošenje odluka o ulaganjima u društveno-gospodarski razvoj sukladno definiranim prioritetima te ostvarenje postavljene vizije i ciljeva. Određivanje razvojnih prioriteta neophodno je uzme li se u obzir da su resursi, kako finansijski tako i ljudski i prostorni, kojima raspolaže lokalna samouprava ograničeni (manji) u odnosu na razvojne potrebe. Upravo stoga Strategija razvoja predstavlja instrument odgovarajuće alokacije ključnih resursa sa svrhom ciljanog razvoja predmetnog područja.

Strategija razvoja grada Pakraca predstavlja sveobuhvatan programski dokument temeljen na partnerstvu predstavnika javnog, privatnog i društvenog sektora. Dokument definira dugoročne ciljeve, prioritete i mjere razvoja područja grada za sedmogodišnje razdoblje (2013. - 2020.) te je usklađen s razvojnim potrebama i uvjetima okruženja.

1.2. Metodologija izrade i provedbe Strategije razvoja grada Pakraca 2013. – 2020.

Strategija razvoja grada Pakraca rezultat je suradnje predstavnika Grada Pakraca, Poduzetničkog centra Pakrac te vanjskog konzultantskog tima. U partnerstvo za izradu Strategije razvoja bili su također uključeni i predstavnici gospodarskog, javnog, obrazovnog i civilnog sektora grada Pakraca. Naime u Strategiju razvoja grada Pakraca uključen je niz informacija prikupljenih kroz partnerske konzultacije s interesnim skupinama s područja grada. Pri izradi Strategije primijenjena je suvremena participativna razvojna metodologija te su shodno tome institucije i građani grada Pakraca imali priliku aktivno se uključiti i sudjelovati u planiranju razvoja svoga grada.

Metodologija izrade i provedbe te način vrednovanja Strategije razvoja usklađena je s Pravilnikom o obveznom sadržaju, metodologiji izrade i načinu vrednovanja županijskih razvojnih strategija (NN 53/10). Svrha prilagodba jest postizanje jedinstvenog pristupa planiranju, povezanosti sa ŽRS te usklađenosti s ciljevima i prioritetima u drugim strateškim dokumentima i programima (županijskim, nacionalnim, sektorskim kao i EU programima).

Prilikom izrade Strategije razvoja Grada Pakraca korišteni su slijedeći zakonski okviri te planski/programski dokumenti: Strategija Europa 2020, Strateški okvir za razvoj 2006.-2013., Nacionalni strateški referentni okvir 2012.-2013., Strategija regionalnog razvoja RH 2011.-2013., Strategija ruralnog razvoja, Nacionalna strategija zaštite okoliša, Nacionalna strategija stvaranja poticajnog okruženja za razvoj civilnoga društva od 2012. do 2016. godine, Strategija razvoja poduzetništva 2013-2020. (prvi nacrt), Županijska razvojna strategija Požeško – slavonske županije 2011. - 2013., Strateški plan gospodarskog razvijanja Grada Pakraca 2005. – 2010., Strategija razvoja poduzetničke infrastrukture Grada Pakraca do 2013. godine.

Sam proces izrade Strategije razvoja grada Pakraca započeo je analizom postojećih temeljnih razvojnih i planskih dokumenata grada. Uz gore navedene strateške i planske dokumente, bilo je potrebno sagledati i upoznati sadržaj onih zakonskih propisa kojima se pristupa operativnoj razradi navedenih strategija ili su s njima u nazužoj korelaciji i značajni su za razvoj grada Pakraca. Nastavilo se s održavanjem radionica na kojima su se razmatrale temeljne karakteristike razvoja grada Pakraca: zemljopisni i geoprometni položaj, stanje prirodnih resursa, infrastrukture, zaštite okoliša, gospodarstva, demografske strukture i društvenih djelatnosti. Za ocjenu stanja razvoja korišteni su i relevantni pokazatelji prikupljeni od mjerodavnih institucija i ustanova (DZS, FINA, HGK, HZZ, HOK). Na temelju analize odnosno pregleda stanja identificirani su trendovi i razvojni problemi grada Pakraca u navedenim područjima. Aktivnim sudjelovanjem dionika temeljenim na partnerskom pristupu postupno su se izdvajale unutarnje snage i slabosti te vanjske prilike i prijetnje koje imaju značajan utjecaj na razvoj grada Pakraca. SWOT analiza ilustrirala je snage i slabosti povezane s resursima i rezultatima analize stanja te prilike i prijetnje povezane s vanjskim utjecajem okruženja. Zaključci pregleda stanja te SWOT analize ukazali su na konkretnе mogućnosti i koncepcije razvoja grada Pakraca temeljem kojih su definirani razvojna vizija i strateški ciljevi razvoja grada Pakraca. Daljnjim razmatranjem za svaki od postavljenih ciljeva definirani su prioriteti razvoja grada Pakraca, a za svaki prioritet razrađene su mjere koje uz opis mjere i ključne aktivnosti sadrže precizno definirane korisnike te indikatore za vrednovanje razine doprinosa pojedine mjere konkretnom prioritetu odnosno cilju.

Kako bi se vizija operacionalizirala, njeni strateški ciljevi, prioriteti i mjere određivat će buduće razvojne projekte. Te projekte, prikupljene od strane različitih dionika, koji su u skladu s ciljevima, prioritetima i mjerama određenima ovom Strategijom razvoja provodit će njihovi nositelji – javne i privatne institucije, gospodarski subjekti, jedinice lokalne samouprave te ostali dionici razvoja. Navedeni će međusobno sudjelovati na realizaciji postojećih i budućih predloženih projekata (smještenih u bazu projekata), osobito onih od lokalnog, ali i šireg značaja.

U svrhu provedbe Strategije razvoja grada Pakraca s obzirom na definirane strateške ciljeve, prioritete i mjere predviđeni su razni izvori finansijskih sredstva. U procesu godišnjeg usklađivanja finansijskog okvira, Grad Pakrac surađivat će s regionalnom i državnom upravom te sa svim ostalim dionicima lokalnog razvoja kako bi se raspoloživa finansijska sredstva uskladila s Planom razvojnih

programa regionalne i lokalne samouprave te uključila sve projekte od lokalnog značaja, a koji će se finansirati proračunskim sredstvima Grada te iz ostalih izvora financiranja.

U cilju informiranja javnosti te podizanja svijesti o ulozi i značaju Strategije razvoja grada Pakraca izraditi će se komunikacijski plan.

Gradonačelnik i gradsko vijeće nadzirat će i vrednovati provedbu Strategije razvoja grada Pakraca. Radna grupa za provedbu će na temelju prikupljenih i analiziranih podataka o pokazateljima pratiti provedbu projekata, a bit će zadužena i za izvještavanje gradonačelnika i gradskog vijeća o rezultatima provedbe aktivnosti koje će se definirati u akcijskom planu. Nапослјетку, Radna grupa za provedbu i Grad Pakrac bit će zaduženi za stalni nadzor indikativne baze projekata te za pružanje pomoći prilikom pripreme i provođenja projekata uvrštenih u bazu.

2. Polazišna točka

Strateško planiranje razvoja grada Pakraca u razdoblju 2005. – 2013. bazirano je na dva temeljna strateška dokumenta: Strateški plan gospodarskog razvijanja Grada Pakraca 2005. – 2010. i Strategija razvoja poduzetničke infrastrukture Grada Pakraca do 2013. godine.

2.1. Strateški plan gospodarskog razvijanja Grada Pakraca 2005. – 2010.

U proteklom razdoblju planiranje gospodarskog razvijanja grada Pakraca provodilo se u skladu s postavljenom vizijom, ciljevima i prioritetima Strategije gospodarskog razvijanja Grada Pakraca izrađene 2005. godine. Navedena Strategija rezultat je rada Radnih grupa pod vodstvom Josipa Bacingera (certificiranog konzultanta The Urban Institute-a za gospodarski razvijetak) te uz koordinaciju predstavnice Grada Pakraca gđe. Senke Strehovac, a prema metodologiji The Urban Institute-a.

Navedena strategija bazirala se na 4 dugoročna cilja:

- Dugoročni cilj 1: Održivi gospodarski razvoj
- Dugoročni cilj 2: Ekologija, infrastruktura i korištenje prostora
- Dugoročni cilj 3: Kadrovi i obrazovanje
- Dugoročni cilj 4: Zdravstveno socijalna zaštita i društveno kulturna tradicija

2.2. Strategija razvoja poduzetničke infrastrukture Grada Pakraca do 2013. godine

Nastavno na Strateški plan gospodarskog razvijanja Grada Pakraca 2005. – 2010., 2008. godine u sklopu projekta Razvoj uz znanje (sufinanciranog bespovratnim sredstvima Europske unije iz programa Phare 2005: Poslovna infrastruktura) izrađena je Strategija razvoja poduzetničke infrastrukture Grada Pakraca do 2013. godine koja predstavlja nastavak strateškog planiranja razvijanja grada s naglaskom na poduzetničku infrastrukturu i potencijal njenog iskorištavanja. Kao sastavni dio ove strategije izrađena je i Strategija promocije poduzetničke infrastrukture Grada Pakraca. Za potrebe izrade strategije oformljen je projektни tim sastavljen od predstavnika Grada Pakraca, Poduzetničkog Centra Pakrac i savjetnika poduzeća ET!K edukacija, trening i komunikacija.

Navedene strategije baziraju se na ukupno 5 ciljeva (4 razvojna i 1 promocijski) i 16 prioriteta (12 razvojnih i 4 promocijskih). Ciljevi strategije dani su u nastavku:

- Cilj 1: Aktiviranje institucionalne poduzetničke infrastrukture Grada Pakraca
- Cilj 2: Osmišljavanje i provođenje programa i usluga PCP-a i poduzetničkog inkubatora za podršku poduzetnicima
- Cilj 3: Unaprjeđenje postojećeg sustava potpora Grada Pakraca razvoju poduzetništva i poduzetništva u poljoprivredi
- Cilj 4: Razvijanje suradnje i inicijativa za podršku poduzetništvu
- Cilj 5: Pozicioniranje i brendiranje Grada Pakraca kao poduzetničkog grada

2.3. Analiza realizacije mjera Strategija

Za potrebe određivanja polazišne točke izrade Strategije gospodarskog razvoja Grada Pakraca djelatnici Grada Pakraca i Poduzetničkog centra Pakrac napravili su analizu realizacije razvojnih mjer postavljenih gore navedenim Strategijama. Pregled analize nalazi se u prilogu ove strategije. (Dodatak 1)

3. Osnovna analiza područja Grada Pakraca

3.1. Analiza okruženja

Grad Pakrac je prostorno smješten u zapadnom dijelu Požeško - slavonske županije, s površinom od 358,08 km², što čini 19,73 % ukupne površine Županije. Prvi je po veličini od deset jedinica lokalne samouprave Požeško-slavonske županije. Kao prostorna jedinica potпадa pod prostor statističke regije NUTS II razine Kontinentalna Hrvatska koja broji 2.872.954 stanovnika. Okružuju ga Bjelovarsko - bilogorska županija (općine Sirač i Dežanovac) na sjeveru, grad Lipik na zapadu i Brodsko - posavska županija (općine Okučani i Cernik) na jugu te općina Brestovac na istoku. Grad Pakrac nalazi se 120 km istočno od glavnog grada Zagreba i 26 km sjeverno od Novske. Dostupan je autoputom Zagreb – Lipovac, izlaz Novska ili Kutina i cestom do Pakraca. Osim cestom, Pakrac je dostupan i željezničkom prugom koja povezuje Pakrac sa Zagrebom (željeznička pruga Zagreb – Virovitica).

Grad Pakrac pripada drugoj skupini područja od posebne državne skrbi. Zbog gospodarskog značaja, brojnosti središnjih funkcija i broja stanovnika, grad Pakrac je u planiranom sastavu središnjih naselja u Požeško-slavonskoj županiji razvrstan u V. kategoriju odnosno kategoriju manjeg regionalnog središta.

U svom sastavu grad Pakrac ima 42 naselja i to: Badljevina, Batinjani, Bjelajci, Branešći, Brusnik, Bučje, Cicvare, Cikote, Dereza, Donja Obrijež, Donja Šumetlica, Donji Grahovljani, Dragović, Glavica, Gornja Obrijež, Gornja Šumetlica, Gornji Grahovljani, Jakovci, Kapetanovo Polje, Koturić, Kraguj, Kričke, Kusonje, Lipovac, Mali Banovac, Mali Budići, Novi Majur, Omanovac, Ožegovci, Pakrac, Ploštine, Popovci, Prekopakra, Prgomelje, Rogulje, Srednji Grahovljani, Stari Majur, Španovica, Tisovac, Toranj, Veliki Banovac i Veliki Budići. Gradu Pakracu teritorijalno pripada i dio naselja Barica koji prema ustrojstvu JLS pripada Općini Sirač, a koje nije u sastavu Požeško – slavonske nego Bjelovarsko-bilogorske županije.

Grad djeluje kroz rad Gradskog vijeća i upravnih tijela koja obavljaju poslove lokalne samouprave na gradskoj razini. U gradu Pakracu nalazi se Ispostava Ureda državne uprave u Požeško-slavonskoj županiji. Na području grada djeluju i područne službe uprave, podružnice i zavodi, 24 mjesna odbora te Savjet mladih grada Pakraca. Od pravosudnih tijela u gradu djeluje Općinski sud.

3.2. Stanje infrastrukture

3.2.1. Cestovna infrastruktura

Područjem grada Pakraca prolaze državne ceste u ukupnoj dužini 48,64 km (D5, D38 i D26), županijske ceste u dužini 20,65 km (Ž3272, Ž4097, Ž4098, Ž4099) te lokalne ceste u dužini 47,20 km (od toga 39,30 km je asfaltirano, dok 7,90 km lokalnih cesta čini nasuti kameni materijal – makadam). Uz navedene, područjem grada protežu se nerazvrstane ceste u dužini 860 km što otežava njihovo održavanje i predstavlja veliki teret za proračun Grada, stoga će se Grad u budućnosti morati više usmjeriti na vanjske izvore financiranja. Valja napomenuti kako veliki problem u uređenju nerazvrstanih cesta predstavlja neusklađenost stanja nerazvrstanih cesta u katastrima, zemljишnim

knjigama i na terenu, vezano za vlasništvo i/ili lokaciju što je osnovni preduvjet za prijavu projekata na navedene vanjske izvore financiranja.

Uz otežano održavanje nerazvrstanih cesta, javlja se i problem nedovoljne izgrađenosti nogostupa, a postojeće nogostupe potrebno je obnoviti u većoj mjeri. Iako Grad kontinuirano ulaže u izgradnju i sanaciju nogostupa na svom području, zbog nedostatka finansijskih sredstava za izradu projekata i samu izgradnju, proces rješavanja ovog problema je usporen, što se posebno ističe u ruralnim naseljima.

Valja također istaknuti kako je u planu i izgradnja zaobilaznice gradova Pakraca i Lipika koja prema Strategiji prometnog razvitka RH spada u III skupinu prioriteta, ali je datum početka gradnje jošnepoznat.

3.2.2. Željeznička infrastruktura

Prostorom grada Pakraca prolazi pruga Banova Jaruga – Pčelić razvrstana u Ostale pruge II. reda. Navedena željeznička pruganosi oznaku II. - 206, vrsta razreda I. 100, a ukupna dužina pruge iznosi 131,8 km. Na području grada Pakraca nalaze se tri stajališta i to: Pakrac grad, Pakrac i Badljevina. Brzina (V max.) na pruzi Lipik - Sirač iznosi 40 km/h.

U domeni željezničke infrastrukture uočene supotrebe za povećanjem učestalosti veza do Daruvara te ospozobljavanjem željeznice za teretni promet za potrebe ZMP (Zona male privrede) i Zone Pakrac 5 čijim rubnim dijelovima prolazi spomenuta željeznička pruga.

3.2.3. Infrastruktura zračnog prometa

Na području grada Pakraca postoji improvizirano poljoprivredno uzletište Badljevina u vlasništvu poduzeća Poljoprivreda Lipik d.d. koje se koristi isključivo u poljoprivredne svrhe. Njegovo trenutno stanje zadovoljava potrebe.

Uz bolnicu prostornim planom predviđena je izgradnja sanitetskog heliodroma predviđenog za potrebe bolnice. Uz navedeni sanitetski heliodrom postoji potreba za putničkim heliodromom u turističke svrhe.

Grad Pakrac udaljen je od Zračne luke Zagreb (središnja nacionalna zračna luka za putnički i robni promet) oko 135 km.

3.2.4. Telekomunikacijska infrastruktura

Telekomunikacijska mreža u pravilu se nalazi u koridorima drugih infrastrukturnih sustava, a zahvaljujući uvođenju novih tehnologija, odnosno zamjeni postojećih novima, telekomunikacijski sustav ima relativno male zahtjeve za prostorom. Unatoč tome, potrebno je što hitnije rješiti problem izgradnje mreže odašiljača za potrebe mobilne TT (telegrafske i telefonske) usluge jer način na koji se izgradila postojeća mreža ne zadovoljava osnovne kriterije smještaja u prostoru i devastira ga.

Na užem području grada Pakraca izgrađena je distributivna telekomunikacijska kanalizacija, na način da je uglavnom u svim ulicama položen odgovarajući broj cijevi i zdenaca kroz koje su uvučeni telekomunikacijski kabeli decentralizirane TK mreže Pakrac te svjetlovodni kabeli za međusobno povezivanje telekomunikacijskih objekata. Na širem području grada telekomunikacijska mreža je izgrađena uglavnom podzemno direktnim polaganjem TK kabela u zemlju, a svjetlovodni kabeli su

uvučeni u položene cijevi. U manjem broju naselja podzemna TK mreža izgrađena je na način da je podzemno izgrađen primarni dio TK mreže, dok je sekundarni dio mreže izведен zračno sa samonosivim TK kabelima po stupovima i kućama. Vlasnik kompletne TK mreže je HT, a ostali operateri koji djeluju na području Grada kao što su Optima i H1 iznajmljuju postojeću infrastrukturu.

Tablica 1TK mreža u naseljima na području Grada Pakraca

IZGRAĐENOST TK MREŽA U NASELJIMA NA PODRUČJU GRADA PAKRACA			
Red. broj	Naziv TK mreža (prema lokaciji)	Naselja obuhvaćena mrežom	Napomena
1.	TKM Pakrac	Pakrac	Izgrađeno
		Kraguj	Izgrađeno
2.	TKM Mala Krndija	Mala Krndija	Izgrađeno
		Stari Majur	Izgrađeno
		Novi Majur	Izgrađeno
		Kusonje (dio)	Izgrađeno
3.	TKM Prekopakra	Prekopakra	Izgrađeno
		Klisa	Izgrađeno
4.	TKM Veliki Banovac	Veliki Banovac	Izgrađeno
		Donja Obrijež	Izgrađeno
		Gornja Obrijež	Izgrađeno
		Kapetanova Polje	Izgrađeno
		Omanovac (dio)	Izgrađeno
		Ploštine	Izgrađeno
5.	TKM Toranj	Toranj	Izgrađeno
		Mali Banovac	Izgrađeno
		Batinjani	Izgrađeno
		Stižečevac	Izgrađeno
6.	TKM Badljevina	Badljevina	Izgrađeno, treba planirati izgradnju novog komunikacijskog objekta
		Omanovac (dio)	Izgrađeno
		Dereza	Nije izgrađeno, treba osigurati koridore za TK mrežu
7.	TKM Kusonje	Kusonje	Izgrađeno
		Brusnik	Nije izgrađeno, treba osigurati koridore za TK mrežu
		Lipovac	Nije izgrađeno, treba osigurati koridore za TK mrežu
8.	TKM Španovica	Španovica	TKM Španovica nije izgrađena, ali je u planu. Prva tri navedena naselja obuhvaćena su prvom fazom, a za ostale koje će se graditi u sljedećim fazama treba osigurati koridore
		Dragović	
		Gornja Šumetlica	
		Donja Šumetlica	
		KričkeZabrdake	
9.	TKM Bučje	Bučje	Nije izgrađeno, treba osigurati koridore za TK mrežu i planirati izgradnju komunikacijskog objekta
		Glavica	Nije izgrađeno, treba osigurati koridore za TK mrežu
		Jakovci	Nije izgrađeno, treba osigurati koridore za TK mrežu
		Koturić	Nije izgrađeno, treba osigurati koridore za TK mrežu
		Mali Budići	Nije izgrađeno, treba osigurati koridore za TK mrežu
		Veliki Budići	Nije izgrađeno, treba osigurati koridore za TK mrežu
		Ožegovci	Nije izgrađeno, treba osigurati koridore za TK mrežu
		Popovci	Nije izgrađeno, treba osigurati koridore za TK mrežu
		Prgomelje	Nije izgrađeno, treba osigurati koridore za TK mrežu
		Cikote	Nije izgrađeno, treba osigurati koridore za TK mrežu
		Rogulje	Nije izgrađeno, treba osigurati koridore za TK mrežu
10.	TKM Branešci	Branešci	Nije izgrađeno, treba osigurati koridore za TK mrežu i planirati izgradnju komunikacijskog objekta, isto tako treba osigurati i koridor za mrežni kabel do komunikacijskog objekta u Španovici
		Bjelaci	Nije izgrađeno, treba osigurati koridore za TK mrežu
		Cicvare	Nije izgrađeno, treba osigurati koridore za TK mrežu
		Gornji Grahovljani	Nije izgrađeno, treba osigurati koridore za TK mrežu i
11.	TKM Grahovljani		

		planirati izgradnju komunikacijskog objekta, isto tako treba osigurati i korridor za mrežni kabel do komunikacijskog objekta u Španovici
	Donji Grahovljani	Nije izgrađeno, treba osigurati koridore za TK mrežu
	Srednji Grahovljani	Nije izgrađeno, treba osigurati koridore za TK mrežu

Izvor podataka: T Com HT-Hrvatske telekomunikacije d.o.o. Sektor za tehničko planiranje Zagreb

Mobilnu mrežu govornih i podatkovnih usluga na području grada pružaju sljedeći operateri: VIP, Tele2 i T-Mobile. Postojeća telekomunikacijska infrastruktura ne zadovoljava potrebe, pogotovo u okolnim naseljima, izvan centra Pakraca gdje ne postoji interes komercijalnih operatera za izgradnju infrastrukture.

3.2.5. Energetska infrastruktura

3.2.5.1. Plinopskrba

Za potrebe distribucije prirodnog plina na području grada Pakraca društvo Komunalac d.o.o. je 2011. godine osnovalo društvo Pakrac-plin d.o.o.. Napodručju grada Pakraca plinska mreža izgrađena je u naseljima Pakrac, Prekopakra, Kusonje i Badljevina i ukupne je duljine oko 73 km. Većina pakračke i lipičke plinske mreže u prosjeku je stara 40 godina te je izuzetno dotrajala ili razorena tijekom ratnih aktivnosti. Kako bi se smanjili gubici te kako bi se sustav doveo do odgovarajuće mjere sigurnosti potrebna je zamjena većeg dijela mreže, za što su potrebna izuzetno velika ulaganja.

Što se tiče proširenja mreže, izrađeni su projekti za plinske mreže u 11 sjevernih naselja grada Pakraca, a njihova realizacija ovisi o mogućnostima osiguranja finansijskih sredstava. U posljednjih nekoliko godina aktivno se radilo isključivo na sanaciji plinske distributivne mreže.

3.2.5.2. Elektroenergetika

Područje grada Pakraca opskrbљuju dva distributera i to HEP distribucija d.o.o. DP Elektra Križ, Pogon Lipik i HEP distribucija d.o.o. DP Elektra Križ Pogon Daruvar za područje naselja Badljevina.

Tablica 2 Energetska infrastruktura na području Grada Pakraca

Elektroenergetska postrojenja	kom / km
Transformatorske stanice (TS)	
TS 35/10 kV	1 (DP)
TS 10/04 kV ukupno	kom 58 (DP) i kom 5 (TO)
- tip stupna	kom 30 (DP) i 1 (TO)
- tip montažna	kom 4 (DP) i 3 (TO)
- tip zidana	kom 24 (DP) i kom 1 (TO)
Dalekovodi (DV) – zračne izvedbe	
35 kV – čelično rešetkasti stupovi	6,800 km
10 kV DV ukupno	102,171 km
- Čeličnorešetkasti stupovi	18,695 km
- drveni ili betonski stupovi	83,476 km
Dalekovodi (Kb) – kabelske izvedbe 10 kV	9,994 km
Niskonaponska mreža (NNM) - zračne (SKS – elkalex i goli vodiči) i kabelske izvedbe te podzemni kabel	111,524 km

Izvor: Prostorni plan uređenja grada Pakraca

Sukladno Prostornom planu Požeško-slavonske županije potrebno je postojće koridore 35 kV dalekovoda (na potezu TS 35/10 kV Lipik – TS 35/10 kV Pakrac i TS 35/10 kV Pakrac – TS 35/10 Sirač) prenamijeniti u koridore dvosistemskog dalekovoda naponskih razina 110kV i 35kV, za što je potrebno rezervirati zaštitni koridor širine 2x50 m.

Na području grada Pakraca javna rasvjeta izgrađena je u svim naseljima, a eko rasvjeta planirana je na 43 stupna mjesta na novoizgrađenoj prometnici u gradu, s novim armaturama i metal-halogenim izvorima svjetla snage 150W odnosno 70W s mogućnošću regulacije. Kao pilot projekt u planu je zamjena natrijevih izvora svjetlosti u postojećim armaturama sLED izvorima svjetlosti na 8 stupnih mjesta u užem centru grada

3.2.5.3. Obnovljivi izvori energije

Na području grada Pakraca postoje značajne mogućnosti korištenja različitih obnovljivih izvora energije, posebice biomase zbog blizine sirovine i razvijene drvoprerađivačke industrije što omogućuje korištenje pilovine u proizvodnom procesu proizvodnjedrvnih paleta. Trenutno na području grada Pakraca ne postoji ni jedan pogon za proizvodnji i/ili preradu biomase.

Primjena sunčeve energije na području grada Pakraca ograničena je na relativno mali broj sustava za proizvodnju tople vode u kućanstvima i poslovnim objektima, zbog još uvijek visokih investicijskih troškova. Pored navedenog na području grada instalirane su i dvije sunčane elektrane ukupne snage 10 kilovata.

S ciljem podizanja svijesti građanstva o efikasnoj potrošnji energije te poticanja primjene ekonomski isplativih i energetski učinkovitih tehnologija, materijala i usluga, u začecima su projekti uštede energijeodnosno projekti poboljšanja energetske učinkovitosti javnih objekata po principu održive gradnje, što ujedno predstavlja jedan od potencijala za jače korištenje potpornih mjera za ulaganja u učinkovitost javnih objekata, vrtića, škola, društvenih domova i dr.

3.2.6. Vodna infrastruktura

3.2.6.1. Vodoopskrba

Za opskrbu pitkom vodom, odvodnju i pročišćavanje otpadnih voda i zbrinjavanje komunalnog otpada na području grada Pakraca nadležan je Komunalac d.o.o., Pakrac.

Na javni vodoopskrbni sustav priključena su sljedeća naselja: Donja Šumetlica, Gornja Šumetlica, Prekopakra i grad Pakrac što čini 67,30% stanovništva Grada. 25 naselja grada Pakraca odnosno 25,80% stanovništva grada Pakraca nema riješen sustav vodoopskrbe,dok preostalih 13 naselja (6,90% stanovništva) ima riješenu vodoopskrbu pomoću mjesnog vodovoda. Izgradnja vodoopskrbne mreže u naseljima smještenim na sjeverozapadnom dijelu grada Pakraca biti će moguća tek nakon izgradnje rezervoara na Krndiji jer je to preduvjet za vodoopskrbu zbog tlaka koji spajanjem na postojeću mrežu ne bi bio dostatan. Rezervoar će se napajati izravno s magistralnog cjevovoda Šumetlica – Pakrac u Kusonjima. Obzirom da su cijevi postojećeg glavnog cjevovoda azbestne, postoji potreba da ih se zamijeni, što se sukladno finansijskim mogućnostima planira u narednim godinama.

Vodoopskrba grada Pakraca osigurana je iz vodoopskrbnog sustava Šumetlica. Vodozahvat na potoku Šumetlica nalazi se 2 km uzvodno od brane na lokaciji Badnjašica na području grada Pakraca s

mogućnošću iskorištavanja od 35 l/s. Izgradnjom akumulacijskog jezera Šumetlica sva naselja će biti uvezana u jedinstveni vodoopskrbni sustav prema odredbi budućeg Plana razvoja vodoopskrbnih cjevovoda. Izgradnjom i dovršenjem akumulacijskog jezera Šumetlica biti će osiguran kontinuirani dotok vode u vodoopskrbni sustav u količini od 110 l/s što bi trebalo biti dosta dobro zaprosječne potrebe stanovništva i industrije.

3.2.6.2. *Odvodnja otpadnih voda*

Odvodnja otpadnih voda na području grada Pakrac i grada Lipika s prigradskim naseljima riješena je izgrađenim glavnim kolektorom od betonskih cijevi Ø 1.200, 1.000, 800 i 600 mm u dužini od 9.000 m te uređajem za pročišćavanje otpadnih voda u Dobrovcu (naselju koje teritorijalno pripada gradu Lipiku), koji je u funkciji od 2003. godine. Na glavni kolektor spojeno je 20 sekundarnih priključaka od kojih se u gradu Pakracu nalazi ukupno njih 11.

Kanalizacijski sustav izgrađen je u svega dva naselja grada Pakrac i to: Pakrac 30 km te Prekopakra 8 km. U dijelu naselja Kusonje također postoji izgrađen kanalizacijski sustav koji ima izljev u rijeku Pakru. Navedeni sustav zahtijeva izgradnju kolektora u dužini 2 km do mjesta izljeva u recipijent, čime će se u potpunosti anulirati zagađenje rijeke Pakre otpadnim kanalizacijskim vodama. Trenutno se izvode radovi na izgradnji kanalizacijske mreže kroz naselje Badljevina. Ostala naselja nemaju izgrađen kanalizacijski sustav. Na kanalizacijski sustav priključeno je 68% stanovništva naselja grada, dok 32 % stanovništva nema riješenu odvodnju otpadnih voda.

3.2.6.3. *Uređenje vodotoka i voda*

Glavni problemi u segmentu uređenja vodotoka i zaštite od štetnog djelovanja voda su nedovoljni stupnjevi zaštite branjenih područja od poplava, a koji se pojavljuju zbog nedovoljne izgrađenosti sustava. U vrijeme ratnih djelovanja na ovom području uz vodotoke i u same vodotoke postavljane su mine. To onemogućava provođenje redovitog tehničkog i gospodarskog održavanja korita vodotoka i objekata u njima, pa su oni u dosta lošem i zapuštenom stanju. Uklanjanjem mina i provođenjem tehničkog odnosno, gospodarskog održavanja, uspostavilo bi se zadovoljavajuće stanje u vodnom gospodarstvu navedenog područja.

3.2.7. *Postupanje s otpadom*

Na području grada Pakrac postavljeno je 15 zelenih otoka za selektiranje otpada (papir, staklo i PET ambalaža) i 1 kontejner za stare baterije. Zbrinjavanje građevinskog otpada na području grada Pakrac rješava sezatrpavanjem postojećih depresija nasipavanjem i planiranjem zemljanog sloja po zapunjavanju depresija.

Prikupljanje i odvoz otpada na području grada Pakrac obavlja „Komunalac“ d.o.o. iz Pakrac, koji prikupljeni otpad odlaže na legalnoj sanitarnoj deponiji - odlagalište Crkvište kraj Pakrac površine 37.000 km². U planu je izgradnja reciklažnog dvorišta, za koje je izrađen glavni projekt.

Odlagalište Crkvište smješteno je na Krndiji, a teren je prekriven gustom šumom i debelim pedološkim pokrivačem. No zbog ratnih zbivanja velik dio ovog područja je označen kao područje visokog rizika od zaostalih minsko eksplozivnih sredstava. Odlagalište komunalnog otpada Crkvište ne udovoljava novijim propisima te je pokrenut postupak za njegovu sanaciju. Izrađena je studija utjecaja na okoliš i ishođena je građevinska dozvola. Kroz realizaciju predmetnog projekta izvršiti će se radovi na sanaciji odlagališta i ostvariti uvjeti za daljnje korištenje tog odlagališta komunalnog

otpada. Projekt je posredstvom Fonda za zaštitu okoliša i energetsku učinkovitost prijavljen za sredstva iz EU fondova.

Na lokaciji sadašnjeg deponija Crkvište predviđeno je izgraditi transfer stanicu sreciklažnim dvorištem gdje će se sabirati i sortirati glomazni otpad, papir, staklo, metal, PVC i drugi otpad, te vagati i otpremati krajnjem korisniku na preradu. Na odlagalištu Crkvište planirano je u periodu do 2014. godine urediti objekte za obradu bio-razgradivog otpada, a sve ovisno o mogućnosti osiguranja potrebnih sredstava za radove. Nakon zatvaranja i saniranja odlagališta komunalnog otpada Crkvište, deponiranje komunalnog otpada, sukladno postojećoj zakonskoj regulativi, morat će se vršiti na novoizgrađenom regionalnom, odnosno županijskom odlagalištu u Požegi.

Na području grada Pakraca postoji 5 registriranih divljih odlagališta otpada koje je u budućnosti potrebno sanirati:

- Naselje Prekopakra, Stjepana Širca – građevinski otpad
- Naselje Prekopakra, Stjepana Radića – otpad različitog sadržaja
- Naselje Kusonje, Eugena Kvaternika – otpad različitog sadržaja
- Naselje Badljevina(uz cestu za Miljanovac)-otpad različitog sadržaja
- Uz put između naselja Toranj i Ploštine-otpad različitog sadržaja

3.3. Kulturna dobra i zaštićeni dijelovi prirode

3.3.1. Kulturna dobra

Kulturna dobra su prvenstveno povijesna svjedočanstva te bi trebala biti u stavljena u funkciju dobrobiti svih stanovnika područja Grada. Ujedno ona su osnova turističke valorizacije i ekonomskog probitka područja. Prema Registru kulturnih dobara Ministarstva kulture na području grada Pakraca nalazi se 21 kulturno dobro (Tablica 3).

Od kulturnih dobara grada Pakraca valja istaknuti pojedinačnu arhitekturu koja je zaštićena u okviru kulturno-povijesne cjeline grada: Spahijski podrum, kuća Golubić, kuća Filipović, Hotel Pakrac, bivša kuća Grgurić, Pickova zgrada te potencijalni arheološki lokalitet Starog grada Pakraca.

Uz ova zaštićena kulturna dobra valja istaknuti i kulturna dobra koja nisu pod zaštitom, ali su od posebne važnosti za grad Pakrac, kao što su kapelice sv. Vid i sv. Rok, Kalvarija odnosno Tri križa, izvor Markovac te ostaci romaničke crkve u Dragoviću.

Na području grada također postojii niz još uvijek neistraženih arheoloških lokaliteta: u okolini Pakraca: Brusnik i Kusonje (lokaliteti iz rimskog razdoblja), Prekopakra - Zidinice (avarско-slavensko groblje) te Badljevina (rimsko razdoblje i srednji vijek).

Tablica 3 Kulturna dobra Grada Pakraca

Redni broj	Mjesto	Naziv	Vrsta kulturnog dobra
1.	Badljevina	Crkva sv. Ivana Krstitelja	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
2.	Badljevina	Orgulje u župnoj crkvi sv. Ivana	Pokretno kulturno dobro - pojedinačno
3.	Donji Grahovljani	Crkva sv. Petra i Pavla	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
4.	Dragović	Stari grad "Čaklovac"	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
5.	Kusonje	Crkva sv. Georgija	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
6.	Pakrac	Crkva sv. Trojice	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
7.	Pakrac	Crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
8.	Pakrac	Episkopski dvor	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
9.	Pakrac	Glavni oltar iz crkve Uznesenja Blažene Djevice Marije	Pokretno kulturno dobro - pojedinačno
10.	Pakrac	Hotel "Croatia", Ulica braće Radić 003	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
11.	Pakrac	Kapela sv. Ivana Nepomuka	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
12.	Pakrac	Kulturno povijesna cjelina grada Pakraca	Nepokretno kulturno dobro - kulturno – povijesna cjelina
13.	Pakrac	Muzej grada Pakraca - muzejska građa	Pokretno kulturno dobro - muzejska građa
14.	Pakrac	Trenkov dvor, Matije Gupca 002	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
15.	Pakrac	Vlastelinski kompleks Janković, Ulica hrvatskih velikana 2 i 4, Trg bana Jelačića 1, Strossmayerova 8	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
16.	Pakrac	Zemaljska umobolnica	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
17.	Pakrac	Zgrada Prve zemaljske bolnice, Bolnička ul. 78	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
18.	Pakrac	Zgrada stare općine, Ulica hrvatskih velikana 3	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
19.	Pakrac	Zgrada stare psihijatrije, Bolnička 78	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
20.	Toranj	Crkva sv. Pantelejmona	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
21.	Veliki Banovac	Ikonostas i proskomidija u crkvi sv. Jovana Bogoslova	Pokretno kulturno dobro - zbirka

Izvor: <http://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=6212>, preuzeto dana 6.6.2013.

3.3.2. Zaštićeni dijelovi prirode

3.3.2.1. Ugrožena i rijetka staništa

Prema Karti staništa RH na području grada Pakraca nalazi se 16 tipova staništa od kojih je 6 tipova ugroženo na europskoj razini i zaštićeno Direktivom o staništima, a u RH Pravilnikom o vrstama stanišnih tipova, karti staništa, ugroženim i rijetkim stanišnim tipovima te o mjerama za očuvanje stanišnih tipova.

3.3.2.2. Zaštićene i ugrožene vrste

Zaštićene i ugrožene vrste: Područje LAG-a „Zeleni trokut“, u čijem sastavu jest i grada Pakrac, stanište je nekoliko zaštićenih i ugroženih vrsta:

- 15 vrsta sisavaca (velikouhi šišmiš, riđi šišmiš, veliki potkovnjak, veliki šišmiš, sivi dugoušan, širokouhi mračnjak, sivi puh, puh orašar, europski zec, dugokrili pršnjak, vidra, močvarna rovka, patuljasti miš, europska vjeverica, vodenrovka)
- 29 vrsta (štekavac, siva žuna, crna lunja, bjelovrata muharica, crna žuna, škanjac osaš, sirijski djetlić, orao kliktaš, golub dupljaš, roda, vodomar, crna roda, patka njorka, patka kreketaljka, siva štijoka, mali vranac, mala šljuka, eja močvarica, eja livadarka, pjegava grmuša, jastrebača, sivi svračak, mala muharica, velika bijela čaplja, lještarka, planinski djetlić)
- 4 vrste vodozemaca i gmazova (gatalinka, veliki podunavski vodenjak, barska kornjača, crveni mukač), 18 vrsta leptira (mala preljevalica, velika preljevalica, mala svibanjska riđa, kiseličin crvenko, šareni ve, uskršnji leptir, sedefast debeloglavac, šumska okaš, crvenorubi crvenko, mali dvornikov crvenko, Niklerova riđa, močvarna riđa, Grundov šumski bijelac, topolnjak, močvarni plavac, črniapolon, istočni plavac, kozlinčev plavac)
- 24 vrste riba (dvoprugastaukljija, bolen, piškur, šaran, bjeloperajnakrkuša, krkuša, tankorepakrkuša, Keslerovakrkuša, jez, ukrajinska paklara, mali vretenac, plotica, blistavac, potočna mrena, crnooka deverka, karas, potočna pastrva, sabljarka, zlatna nežica, velika pliska, mladica, manjić, belica, nosara).

3.3.3. Zaštita prirode i okoliša

Jedan od prioriteta kojem grad Pakrac teži je održivi razvoj, u čijem okviru se zaštita prirode i okoliša nameće kao vrlo važna komponenta. Osim što je prepostavka za zdrav i kvalitetan život na nekom području, zdrav i čist okoliš i priroda također su prepostavka i prednost za razvoj niza djelatnosti (turizam, ekološka poljoprivreda itd). Strateško promišljanje razvoja mora biti poticaj da se aktivnije i sustavnije počne voditi briga o prirodi i okolišu i njihovom zagađenju na način da se strogo kontrolira kvaliteta zraka, vode, razina buke, vizualno zagađenje, smanjenju preopterećenosti (gužve) te donose i poštuju zadani standardi i limiti dozvoljenog zagađenja. Pri upravljanju gradom, pitanje zaštite prirode i okoliša posebno je složeno jer je potrebno pronaći ravnotežnu razinu između istodobne zaštite i gospodarskog razvoja. Sve odluke i aktivnosti na razini lokalnih samouprava moraju biti usmjerenе k optimalnom i racionalnom korištenju raspoloživih prirodnih resursa. Potrebno je poduzimati aktivnosti i mjere za minimiziranje negativnih utjecaja na prirodu i pristupiti aktivnostima koje direktno pridonose očuvanju i unapređenju prirode i okoliša. Razina svijesti stanovnika na području grada Pakraca o značaju zaštite prirode i okoliša još uvijek nije zadovoljavajuća, stoga je potrebno i dalje kontinuirano provoditi aktivnosti koje razvijaju razinu osviještenosti i educiranosti građana svih dobnih skupina, posebno najmlađih i to organiziranim programima zaštite prirode i

okoliša, nastave u prirodi, kontinuiranim promotivnim aktivnostima s informativno-edukacijskim poticajnim porukama, intenzivnijim inicijativama udruga iz područja zaštite prirode i okoliša i sl. Zaštitu prirode i okoliša potrebno je promovirati kao nužni uvjet daljeg razvoja i podizanja razine kvalitete života stanovnika na području grada Pakraca.

Za Europsku-ekološku mrežu zaštićenih područja NATURA2000 predložene su dvije lokacije na području Grada Pakraca i to: Psunj (HR2001355), zaštićene vrste žuti mukač i zimska preslica i Trbušnjak-Rastik (HR2000174) staništa šmilje i jame zatvorene za javnost, vrste dugokrili pršnjak, veliki šišmiš, mali potkovnjak, veliki potkovnjak¹.

3.4. Demografska analiza

Prema popisu stanovništva iz 2011. godine grad Pakrac bilježi 8.460 stanovnika, što predstavlja 10,84 % ukupnog broja stanovnika Županije (78.034). U odnosu na popis stanovništva iz 2001. grad Pakrac bilježi pad broja stanovnika za 4,8%. Depopulacija na području grada uglavnom je izazvana ekonomskim problemima, prvenstveno nezaposlenošću i odlaskom u veća urbana središta zbog mogućnosti bolje zarade i lakšeg zapošljavanja te je uglavnom posljedica sporog oporavka od ratnih aktivnosti. Gustoća naseljenosti na području grada Pakraca iznosi 23,6 st/km² što je trostruko manje od prosjeka za Republiku Hrvatsku koji iznosi 75,78 stanovnika/km².

Prosječna starost stanovništva iznosi 43,1 godina (40,4 za muškarce i 45,5 godina žene). Indeks starenja² iznosi 130 (96,2 za muškarce i 168,1 za žene) što ukazuje na izraženi proces starenja stanovništva. Koeficijent starosti³ stanovništva Grada Pakraca iznosi 27,3 (22,3 za muškarce i 32,0 za žene) što dodatno potkrjepljuje prethodno navedenu činjenicu starenja stanovništva. Pregled stanovništva prema dobnoj strukturi, završenom stupnjuškolovanja i informatičkoj pismenosti nalazi se u tablicama ispod.

Tablica 4Popis stanovništva Grada Pakraca prema starosti

	0-14		15-64		65 i više		Ukupno
sv.	1.336	15,79 %	5.319	62,87 %	1.805	21,34 %	8.460
m	697	17,33 %	2.680	66,65 %	644	16,02 %	4.021
ž	639	14,40 %	2.639	59,45 %	1.161	26,15 %	4.439

Izvor: DZS – Popis stanovništva 2011.

Tablica 5Stanovništvo područja Grada Pakraca starije do 15 godina premazavršenom stupnju školovanja

¹www.natura2000.hr.

²Indeks starenja je postotni udio osoba starih 60 i više godina u odnosu na broj osoba starih 0 - 19 godina a indeks veći od 40 posto ukazuje na proces starenja stanovništva

³Koeficijent starosti je postotni udio osoba starih 60 i više godina u ukupnom stanovništvu, a kad prijeđe 12 posto, smatra se da stanovništvo ulazi u proces starenja

Ukupno	Bez škole	1-3 razreda osnovne škole	4-7 razreda osnovne škole	Osnovna škola	Srednja škola ¹	Stručni studij ²	Sveučilišni studij ³	Doktorat znanosti	Nepoznato
7.124	160	121	1.073	1.577	3.505	381	295	8	4

1 Obuhvaćene su sve srednje škole – industrijske i obrtničke strukovne škole, škole za zanimanje, škole za KV i VKV radnike, tehničke i srodne strukovne škole i gimnazije.

2 Obuhvaćene su sve više škole, I. (VI.) stupnjevi fakulteta te stručni studiji po Bologni.

3 Obuhvaćeni su svi fakulteti, umjetničke akademije, svi sveučilišni studiji po Bologni te magistarski znanstveni, stručni i umjetnički studij.

Izvor: DZS – Popis stanovništva 2011.

Tablica 6 Stanovništvo područja Grada Pakraca starije od 10 godina prema informatičkoj pismenosti

Ukupno	Obrada teksta			Tablični izračuni			Korištenje elektroničkom poštom			Korištenje internetom		
	da	ne	nepoznato	da	ne	nepoznato	da	ne	nepoznato	da	ne	nepoznato
7.628	3.282	4.331	15	2.744	4.866	18	3.230	4.383	15	3.623	3.989	16

Izvor: DZS – Popis stanovništva 2011.

3.5. Društvena infrastruktura

3.5.1. Odgoj i obrazovanje

3.5.1.1. Predškolski odgoj

Na području grada Pakraca nalaze se **1 matični dječji vrtić s 4 područna dječja vrtića** i to:

- matični dječji vrtić „Maslačak“ u Pakracu koji u svom sastavu ima i jaslice. Rad u vrtiću organiziran je u šest grupa koje pohađa ukupno 114 djece.
- područni dječji vrtić „Maslačak“ u Prekopakri područni je vrtić koji u jednoj grupi pohađa 24 djece
- područni dječji vrtić „Maslačak“ u Badljevini područni je vrtić koji je poludnevni, a čini ga samo jedna grupa koju pohađa 20 djece
- područni dječji vrtić „Maslačak“ u Donjoj Obriježkoji pohađa 10 djece
- područni dječji vrtić „Maslačak“ Kalvarija koji pohađa 40 djece

U matičnom vrtiću potrebno je urediti kotlovcnicu, sanitарне čvorove, stolariju, fasadu i ravni krov. Uz navedeno u matičnom vrtiću i Kalvariji nužno je u dvorištu vrtića urediti prostore za igračke, sanitарne čvorove u dvorištu kao i prostor za alate za održavanje vrtića.

U svim vrtićima potrebno je poboljšati uvjete rada u kontekstu opremanja namještajem i didaktičkim igračkama.

3.5.1.2. Osnovnoškolsko obrazovanje

Na području grada Pakraca osnovnoškolsko obrazovanje provodi se u sklopu jedne matične osnovne škole, OŠ „Braće Radića“ te tri područne škole u naseljima Badljevina, Donja Obrijež i Prekopakra koje su u sastavu matične škole. Broj djece u posljednje četiri godine prelazio je brojku od 700 učenika godišnje. Nastava se odvija u 37 razrednih odjela. U matičnoj školi, te područnim školama Obrijež i Badljevina nastava se odvija u jednoj smjeni, dok je u područnoj školi Prekopakra u dvije smjene.

Matična i područne škole zapošljavaju ukupno 76 osoba od čega je 56 učitelja. Nastava je pokrivena stručno u svim segmentima.

Najčešći problemi s kojima se institucije za osnovnoškolsko obrazovanje suočavaju su: nepostojanje uvjeta za rad s djecom s posebnim potrebama, nezadovoljena potreba za vanjskim suradnicima, manjak stručnog kadra za specifične potrebe djece te organiziranog prijevoza s adekvatnim prijevoznim sredstvom za učenike s invaliditetom, izostanak mogućnosti smještaja za roditelje učenika s posebnim potrebama, a školska oprema je dotrajala kao i sportski sadržaji (golovi, igrači i dr.). U pojedinim školama učenici imaju samo hladni obrok zbog neuređenosti i nefunkcioniranja blagovaonice, a prijevoz učenika do škole najčešće nije adekvatan.

3.5.1.3. *Srednjoškolsko obrazovanje*

U gradu Pakracu nalazi se Srednja škola Pakrac koja pruža mogućnost upisa za zanimanja odnosno srednjoškolske programe: medicinska sestra/tehničar opće njege, fizioterapeutski tehničar, opća gimnazija, građevinski tehničar, monter suhe gradnje, rukovoditelj samohodnim građevinskim strojevima, stolar i zidar. Srednju školu pohađa približno 600 učenika, a nastava se odvija u ukupno 24 razredna odjela. U Srednjoj školi zaposleno je ukupno 30 profesora teorijske nastave (VSS), 16 vanjskih suradnika, 1 stručni suradnik, 1 ravnatelj te 1 voditelj što ukupno iznosi 49 djelatnika VSS. Pored navedenih, zaposleno je 4 profesora teorijske nastave više stručne spreme (VŠS), 8 vanjskih suradnika, 1 stručni suradnik, 1 tajnik, 1 šef računovodstva što ukupno broji 15 djelatnika sa VŠS. Srednja škola opremljena je najsuvremenijom opremom kao što su pametne ploče.

3.5.1.4. *Visokoškolsko obrazovanje*

Uslugu visokoškolskog obrazovanja na području grada Pakrac pružaju dislocirani izvanredni **studij fizioterapije u Pakracu Zdravstvenog veleučilišta u Zagrebu** te Pučko otvoreno učilište Obris koje je u suradnji s Visokom poslovnom školom s pravom javnosti izVišnjana u Pakracu otvorilo **trogodišnji stručni studij ekonomije – smjer: menadžment u turizmu te izvanredni dvogodišnji specijalistički diplomski stručni studij Menadžment u turizmu**.

3.5.1.5. *Cjeloživotno obrazovanje*

Od 2009. godine, u Pakracu je otvorena podružnica Pučkog otvorenog učilišta Obris u sklopu Poduzetničkog inkubatora i centra Pakrac. Osnivač i vlasnik učilišta je privatna osoba sa sjedištem u Požegi, a sve djelatnosti obavlja sukladno Zakonu o ustanovama, Zakonu o srednjem školstvu i Zakonu o pučkim otvorenim učilištima. Učilište omogućava završetak osnovne škole za odrasle (od 15. godina na dalje), završetak srednje stručne spreme trogodišnjeg programa (prodavač, vozač motornog vozila, zidar, tesar) i četverogodišnjeg programa (komercijalist, upravni referent, tehničar cestovnog prometa, građevinski i arhitektonski tehničar), održava stručna osposobljavanja u građevini (zidar, tesar, keramičar, betonirac itd.) te za rad na radnim strojevima (bager, utovarivač, viličar itd.), stručna osposobljavanja za operatera na PC računalima, sklapanje, održavanje i popravljanje osobnih računala, fotografiranje i grafičku pripremu digitalne fotografije, knjigovođu za obiteljska poljoprivredna gospodarstva i samostalnog knjigovođu, stručna osposobljavanja u poljoprivredi (voćar i vinogradar, povrtlar, pčelar, uzgajivač ljekovitog bilja i gljivar), te stručna usavršavanja zanjegovatelj/icu starijih i nemoćnih osoba, medicinskog masera/maserke, dadilju, a održava i tečajeve za učenje stranog jezika po stupnjevima (engleski i njemački jezik) te omogućava stjecanje licence za zaštitara i čuvara.

3.5.1.6. Glazbena škola

Osnovna glazbena škola Pakrac osnovana je 01. rujna 1996. godine u sastavu Pučkog otvorenog učilišta Pakrac, ali je samostalna ustanova od 01.10.2002. godine. Prva je glazbena škola osnovana po završetku Domovinskog rata, odlukom Ministarstva prosvjete i športa. U školi se provode sljedeći programi: glazbeni vrtić, predškolski glazbeni odgoj te sviranje na sljedećim instrumentima: gitara, flauta, glasovir, tambura, harmonika, violina, klarinet i horna. Glazbena škola obuhvaća područja gradova Lipika i Pakraca s okolnim mjestima, a nastavu izvodi 10 učitelja i učiteljica. Na godišnjoj razini školu polaziviše od 100 polaznika. OGŠ Pakrac redovito organizira koncerte ne samo svojih učenika nego i raznih umjetnika (iz zemlje i inozemstva). Nastava se odvija u adekvatno opremljenom prostoru Kurije Janković, no postoji potreba za opremanjem jedne učionice kao multimedijalnog prostora za potrebe nastave ali i svih zainteresiranih. Zgrada je obnovljena, međutim potrebna je dodatna sanacija stolarije, fasade, te vlage iz prizemlja zgrade.

3.5.1.7. Učenički dom

U sklopu Srednje škole Pakrac nalaze se dva učenička doma (mješoviti i ženski). Ukupni smještajni kapacitet učeničkih domova je 155 kreveta u ukupno 37 soba. U učeničkom domu u Pakracu zaposlena je 21 osoba, od čega 7 odgajatelja, 1 stručni suradnik, 1 voditelj, 1 administrativno-računovodstveni djelatnik i 11 djelatnika tehničkog osoblja.

3.5.2. Zdravstvo

Primarnu zdravstvenu zaštitu na području grada Pakraca pruža Dom zdravlja Požega - ispostava Pakrac, a sekundarnu Opća županijska bolnica Pakrac. Javnozdravstvenu djelatnost obavlja dislocirani laboratorij Zavoda za javno zdravstvo Požeško-slavonske županije.

Opća županijska bolnica Pakrac obavlja brojne stacionarne i specijalističko-konzilijarne djelatnosti. Od stacionarnih djelatnosti bolnica obavlja sljedeće: primarni laboratorij biokemije, internu medicinu na 42 postelje, pedijatriju na 10 postelja, ginekologiju na 23 postelje te opću kirurgiju na 40 postelja. Prilikom poslijeratne obnove prostor je uređen i opremljen prema najvišim standardima te bolnica danas raspolaže s dvokrevetnim i trokrevetnim sobama i apartmanima. Trenutno je u izgradnji objedinjeni hitni prijem koji će na jednom mjestu ujediniti dosadašnje četiri hitne ambulante, a kao najveći problem javlja se nedostatak specijalista koji se pokušava riješiti dovođenjem liječnika iz BiH i Makedonije.

Uz navedeno, nedostaje odjel neurologije, palijativne skrbi i gerijatrije ili organizacija istih u sklopu postojećih odjela ali je u planu njihovo otvaranje. Bolnici gravitira pučanstvo iz tri županije i to: Požeško-slavonske, Bjelovarsko-bilogorske i Sisačko-moslavačke.

Na području grada Pakraca nalaze se i ljekarne smještene na dvije lokacije te Veterinarska stanica Pakrac d.o.o. sa svojim ambulantama koja u svom sastavu ima i sklonište za životinje u selu Bučje.

3.5.3. Socijalna zaštita

Na području grada Pakraca djeluje Centar za socijalnu skrb sasjedištem u Pakracu. Ustanova za smještaj starih i nemoćnih osoba na području grada Pakraca ne postoji. Crveni križ započeo je izgradnju objekta za smještaj starih i nemoćnih osoba u Prekopakri koji zbog nedostatka finansijskih sredstava nije u potpunosti završen. U rujnu 2013. Grad Pakrac je donio odluku o kupnji navedenog

objekta kako se u bližoj budućnosti stavio u funkciju. Na području grada Pakraca postoji sedam udomiteljskih obitelji koje svojim uslugama pomažu socijalno ugroženim osobama. Pučka kuhinja postoji samo na području grada Pakraca, u vlasništvu Gradskog društva Crvenog križa Pakrac te je ujedno i jedina u Požeško-slavonskoj županiji. Pučku kuhinju potrebno je opremiti potrebnom opremom (hladnjače, sitni inventar) te uvesti HACCP sustav sigurnosti i kvalitete hrane.

U području socijalne skrbi, stručni djelatnici centra za socijalnu skrb ističu sljedeće probleme:

- nerazvijenost mreže udomiteljskih obitelji, posebno za smještaj djece bez odgovarajuće roditeljske skrbi,
- nerazvijenost sustava pružanja pomoći i njegi u kući,
- kronični nedostatak stručnih djelatnika, a samim time i opterećenost postojećih djelatnika,
- nedostatak smještajnih kapaciteta, što se posebno odnosi na zbrinjavanje starijih osoba, osoba otežane pokretljivosti, duševno bolesnih i mentalno retardiranih osoba koje adekvatnu skrb ne mogu dobiti u obitelji, te
- nedostatak finansijskih sredstava za unapređenje domova socijalne skrbi i nabavku vozila za prijevoz korisnika.

3.5.4. Civilno društvo

Djelovanje organizacija civilnog društva jedan je od najvažnijih indikatora razine demokratičnosti neke zajednice. Organizacije civilnog društva igraju izrazito važnu ulogu u povezivanju zajednice i javnih institucija te ostvaruju utjecaj javnosti na javnu politiku svoje sredine i zemlje te na taj način njeguju jednu od osnovnih komponenata suvremene zapadne demokracije: pluralizam.

Na području grada Pakraca na dan 03.06.2013. godine bilo je registrirano 114 udruga (organizacija civilnog društva) koje pokrivaju širok spektar života stanovnika Pakraca: sport, kulturu, poljoprivredu, vatrogasnu sigurnost, brigu o djeci, mladi, žene itd. Većina pakračkih udruga ima sjedište u samom naselju Pakrac (82 udruge). Prema području djelovanja najveći postotak (34%) udruga djeluje u području sporta (sportske udruge). U 2013. godini grad Pakrac je iz svog budžeta financirao 65 udruga.

S ciljem promicanja, razvitka i unapređenja zdravlja, na području grada Pakraca djeluje udruga građana Hram zdravlja. Udruga promovira holistički pristup liječenja (homeopatija, akupunktura, tradicionalna medicina, psihologija, medicinske i stručne masaže, vježbe i društvene aktivnosti) te informira i educira o navedenom.

U sklopu djelokruga civilnog sektora nedostaje građanskih inicijativa koje se bave društveno-socijalnim problemima, pravima potrošača i zaštitom okoliša. Jedan od značajnijih problema organizacija civilnog društva (OCD) na području grada Pakraca povezan je s izostankom stalnih i sustavnih izvora financiranja programa i aktivnosti, tako da udruge u tom smislu uvelike ovise o volonterskom radu pojedinaca i pokroviteljstvima te finansijskim sredstvima iz gradskog proračuna. Dodatan problem ovdje predstavlja činjenica da organizacije civilnog društva na predmetnome području rijetko međusobno surađuju u provedbi aktivnosti, što ne samo da dovodi do raspršenja proračuna namijenjenog udrugama, već i umanjuje utjecaj OCD-ova na javni sektor zbog njihova fragmentiranog djelovanja. Nadalje, ljudski resursi OCD-ova još uvijek su nedovoljno informirani i educirani o mogućnostima financiranja udruga te posebice o pripremi i implementaciji razvojnih projekata koji se financiraju iz nacionalnih i EU fondova. Također, postoji i potreba za suradnjom i

koordinacijom organizacija civilnog društva s turističkim sektorom, ali i drugim gospodarskim sektorima područja grada Pakraca, ali i šire, obzirom da međusobna suradnja predstavlja značajan potencijal za unaprjeđenje gospodarske aktivnosti grada.

3.6. Analiza gospodarstva

3.6.1. Prirodni resursi

Grad Pakrac smješten je na području planina Psunj i Papuk, koje se prema svom nastanku svrstavaju u staro gorje. Građene su od metamorfnih stijena (filiti, tinčevi škriljci, gnajsevi), koje su prekrivene neogenim sedimentima. Dosadašnja nalazišta pokazuju sljedeće vrste minerala:

- Tehnički građevni kamen
- Arhitektonski građevni kamen
- Nemetalne mineralne sirovine (kvarcni pjesak, opekarska glina, lapor, tuf, grafit i termalne vode)

Uz navedene mineralne sirovine u značajne prirodne resurse područja grada Pakraca ubrajaju se šumska područja (drvo i biomasa) te zalihe izvorske vode.

Glavni problem vezan uz prirodne resurse na području grada Pakraca predstavlja nepostojanje meritornih podataka o rudarskom potencijalu područja.

3.6.2. Struktura i osnovna obilježja gospodarstva

U Gradu Pakracu ima 106 registriranih obrta⁴ te 63 trgovacka društva⁵ iz čega se može zaključiti da je grad Pakrac pretežito orijentiran na obrte odnosno malo poduzetništvo.

Prema podacima Obraćničke komore Požeško-slavonske županije najviše obrta djeluje u području ostalih uslužnih djelatnosti (računalne i srodne djelatnosti, prevoditeljska djelatnost, staklar, održavanje i popravak motornih vozila, rezanje oblikovanje i obrada kamena, obrada i prevlačenje metalova, ostale rekreacijske djelatnosti, računovodstveni, knjigovodstveni i revizijski poslovi, pranje i poliranje motornih vozila, iznajmljivanje i upravljanje nekretninama), točnije čak njih 50%, a slijede trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala (15,09%), djelatnost pružanja smještaja te djelatnost pripreme i usluživanja hrane (13,20%). Struktura obrtnika grada Pakraca po djelatnostima prikazana je u tablici ispod.

⁴<http://or.minpo.hr/pretraga>, preuzeto dana 28.05.2013

⁵<http://www1.biznet.hr/HgkWeb/do/advsearch/results>, preuzeto dana 28.05.2013.

Tablica 7 Prikaz obrtnika grada Pakraca po djelatnostima

DJELATNOST		Broj obrta
Šifra	Naziv	
A	Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	7
B	Rudarstvo i vađenje ruda	0
C	Prerađivačka industrija	7
D	Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacijom	0
E	Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	0
F	Građevinarstvo	9
G	Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala	16
H	Prijevoz i skladištenje	
I	Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	14
J	Informacije i komunikacije	0
L	Poslovanje nekretninama	0
M	Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	0
N	Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	0
P	Obrazovanje	0
S	Ostale uslužne djelatnosti	53
Ukupno		106

Izvor: Evidencija OK – Obrtnička komora Požeško-slavonske županije na dan 05.06.2013.

Prema podacima HGK Požega najviše trgovackih društava djeluje u području građevinarstva, trgovine na veliko i malo; popravak vozila i motocikala te u prerađivačkoj industriji. Trgovacka društva u navedenim djelatnostima čine ukupno 50,8% svih trgovackih društava na području grada. Trgovacka društva koja se bave prerađivačkom industrijom zapošljavaju najveći broj radnika (56,32%) od svih trgovackih društava na području Pakraca. Također, na području Pakraca nije registrirano ni jedno srednje ni veliko poduzeće već su sva poduzeća, prema kriteriju veličine, mala poduzeća što je vidljivo u tablici 8.

Trgovacka društva na području grada Pakraca ostvarila su u 2012. godini ukupnu dobit od 1.796.824,00 kn, no istodobno i gubitak od 7.040.265,00 kn. Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala, građevinarstvo i prerađivačka industrija ostvarili su 79,48% ukupne dobiti dok su građevina, prerađivačka industrija te rudarstvo i vađenje ostvarili su 80,87% ukupnog gubitka. U tablici 9. prikazani su dobici i gubici trgovackih društava koja posluju na području grada Pakraca. Najvećiprihodi prema podacima za 2012. godinu ostvareni su uprerađivačkoj industriji, djelatnostopskrbe vodom; uklanjanja otpadnih voda, gospodarenja otpadom te djelatnosti sanacije okoliša i trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala. Navedene su djelatnosti ostvarile 72,72% ukupnih prihoda, ali i 80,72% ukupnih rashoda trgovackih društava s područja grada Pakraca u 2012. godini. Prikaz ostvarenih prihoda i rashoda trgovackih društva s područja grada Pakraca nalazi se u tablici 10. Pakračka su trgovacka društva zaključno s 31.12.2012. ostvarila 2.892.311,58 HRK uvoza te 41.150.530,12 HRK izvoza što je prikazano u tablici 11.

Tablica 8Prikaz trgovačkih društava grada Pakraca

DJELATNOST		Broj tvrtki			Broj zaposlenih			Broj zaposlenih (na temelju sati rada)		
Šifra	Naziv	MALO	SREDNJE	VELIKO	MALO	SREDNJE	VELIKO	MALO	SREDNJE	VELIKO
A	Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	2	0	0	1	0	0	1	0	0
B	Rudarstvo i vađenje	1	0	0	7	0	0	7	0	0
C	Preradička industrija	10	0	0	375	0	0	352	0	0
D	Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	1	0	0	7	0	0	7	0	0
E	Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	2	0	0	54	0	0	53	0	0
F	Građevinarstvo	11	0	0	106	0	0	103	0	0
G	Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala	11	0	0	42	0	0	41	0	0
H	Prijevoz i skladištenje	2	0	0	1	0	0	1	0	0
	Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	5	0	0	6	0	0	6	0	0
J	Informacije i komunikacije	3	0	0	5	0	0	5	0	0
L	Poslovanje nekretninama	1	0	0	3	0	0	3	0	0
M	Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	8	0	0	37	0	0	36	0	0
N	Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	1	0	0	1	0	0	1	0	0
P	Obrazovanje	2	0	0	7	0	0	6	0	0
S	Ostale uslužne djelatnosti	3	0	0	3	0	0	3	0	0
Ukupno		63	0	0	655	0	0	625	0	0

Izvor: Evidencija HGK – Županijska komora Požega na dan 04.06.2013.

Tablica 9 Prikaz dobiti i gubitaka trgovačkih društava na dan 31.12.2012.

DJELATNOST		Dobit poslovne godine			Gubitak poslovne godine		
Šifra	Naziv	MALO	SREDNJE	VELIKO	MALO	SREDNJE	VELIKO
A	Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	11.117,00	0,00	0,00	24.708,00	0,00	0,00
B	Rudarstvo i vađenje	0,00	0,00	0,00	1.139.066,00	0,00	0,00
C	Prerađivačka industrija	330.849,00	0,00	0,00	1.930.396,00	0,00	0,00
D	Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	0,00	0,00	0,00	385.954,00	0,00	0,00
E	Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	60.347,00	0,00	0,00	48.819,00	0,00	0,00
F	Građevinarstvo	320.174,00	0,00	0,00	2.624.651,00	0,00	0,00
G	Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala	777.167,00	0,00	0,00	245.450,00	0,00	0,00
H	Prijevoz i skladištenje	62.076,00	0,00	0,00	53.235,00	0,00	0,00
I	Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	7.603,00	0,00	0,00	152.984,00	0,00	0,00
J	Informacije i komunikacije	12.882,00	0,00	0,00	35.181,00	0,00	0,00
L	Poslovanje nekretninama	59.522,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
M	Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	122.705,00	0,00	0,00	123.066,00	0,00	0,00
N	Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	0,00	0,00	0,00	188.647,00	0,00	0,00
P	Obrazovanje	17.488,00	0,00	0,00	43.746,00	0,00	0,00
S	Ostale uslužne djelatnosti	14.894,00	0,00	0,00	44.362,00	0,00	0,00
Ukupno		1.796.824,00	0,00	0,00	7.040.265,00	0,00	0,00

Izvor: Evidencija HGK – Županijska komora Požega na dan 05.06.2013.

Tablica 10 Prikaz ukupnih prihoda i ukupnih rashoda trgovačkih društava na dan 31.12.2012.

DJELATNOST		UKUPNI PRIHODI			UKUPNI RASHODI		
Šifra	Naziv	MALO	SREDNJE	VELIKO	MALO	SREDNJE	VELIKO
A	Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	207.320,00	0,00	0,00	220.911,00	0,00	0,00
B	Rudarstvo i vađenje	3.796.092,00	0,00	0,00	4.935.158,00	0,00	0,00
C	Prerađivačka industrija	41.851.889,00	0,00	0,00	43.358.727,00	0,00	0,00
D	Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	2.242.129,00	0,00	0,00	2.628.083,00	0,00	0,00
E	Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	32.252.290,00	0,00	0,00	32.227.096,00	0,00	0,00
F	Građevinarstvo	20.829.824,00	0,00	0,00	23.129.762,00	0,00	0,00
G	Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala	26.485.849,00	0,00	0,00	25.766.104,00	0,00	0,00
H	Prijevoz i skladištenje	471.591,00	0,00	0,00	447.199,00	0,00	0,00
I	Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	621.722,00	0,00	0,00	767.070,00	0,00	0,00
J	Informacije i komunikacije	1.534.028,00	0,00	0,00	1.553.107,00	0,00	0,00
L	Poslovanje nekretninama	610.707,00	0,00	0,00	536.304,00	0,00	0,00
M	Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	6.164.881,00	0,00	0,00	6.138.432,00	0,00	0,00
N	Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	268.021,00	0,00	0,00	448.448,00	0,00	0,00
P	Obrazovanje	472.739,00	0,00	0,00	494.625,00	0,00	0,00
S	Ostale uslužne djelatnosti	508.507,00	0,00	0,00	537.975,00	0,00	0,00
Ukupno		138.317.589,00	0,00	0,00	143.189.001,00	0,00	0,00

Izvor: Evidencija HGK – Županijska komora Požega na dan 05.06.2013.

Tablica 11 Uvoz i izvoz trgovačkih društava na dan 31.12.2012. grada Pakraca

Uvoz			Izvoz		
Redni broj	Tvrtka	Iznos: u HRK	Redni broj	Tvrtka	Ukupno u HRK
1.	D.E.M. d. o. o.	1.116.873,73	1.	D.E.M. d. o. o.	32.260.588,29
2.	USLUGA d. o. o.	810.306,99	2.	ELEKTA d.o.o.	2.639.004,03
3.	P.A.K.- KONSTRUKTOR d. o. o.	312.482,51	3.	PILANA JOZIPOVIĆ d. o. o.	1.733.242,84
4.	ICES d.o.o.	291.757,25	4.	USLUGA d. o. o.	1.054.537,57
5.	ELEKTA d.o.o.	269.016,15	5.	RAVELANA d. o. o.	162.394,70
6.	AGROBIV d. o. o.	88.060,91	6.	P.A.K.- KONSTRUKTOR d. o. o.	96.135,69
7.	PILANA JOZIPOVIĆ d. o. o.	2.319,35	7.	OBRT ŠUMA ŠUGIĆ	3.204.627
8.	LJEKARNA PROHASKA TOME	1.494,69			
Ukupno:		2.892.311,58	Ukupno:		41.150.530,12

Izvor: Evidencija HGK – Županijska komora Požega na dan 05.06.2013.

3.6.2.1. Poljoprivreda

Od ukupne površine grada Pakraca (35.882 ha), 40% površine registrirano je kao poljoprivredno zemljište (14.455,16 ha) što ukazuje na značaj i potencijal poljoprivrede u kontekstu gospodarskog razvoja grada. Međutim valja napomenuti kako se trenutno od ukupno registriranog poljoprivrednog zemljišta koristi i obrađuje samo 23,74%.

Tablica 12 Površina obradivog poljoprivrednog zemljišta na području grada Pakraca po kulturama (u ha)

Ukupne površine poljoprivrednog zemljišta										
oranice i vrtovi		voćnjaci		livade		pašnjaci		vinogradi		ukupno
8.881,50	61,44%	726,64	5,03%	2.614,84	18,09	2.180,66	15,09	51,52	0,36	14.455,16
Korišteno poljoprivredno zemljište										
oranice i vrtovi		voćnjaci		livade		pašnjaci		vinogradi		ukupno
2.425,61	70,69%	156,48	4,56%	298,34	8,70	528,86	15,41	21,86	0,64	3.431,15
Korišteno u odnosu na registrirano zemljišta prema tipu zemljišta										
27,31%		21,53%		11,41%		24,25%		42,43%		23,74%

Izvor: Jedinice lokalne samouprave – interna statistika i APPRRR (Stanje poljoprivrednih površina u ARKOD-u na dan 12.07.2012.)

Stanje u poljoprivredi grada Pakraca nije zadovoljavajuće. Problemi se očituju u segmentima prodaje poljoprivrednih proizvoda i organizacije proizvodnje, odnosno njenom financiranju. Zbog depopulacije i drugih faktora kao što su usitnjenost posjeda i parcela, nedostatak mehanizacije,

nedostatak inovativnosti u odabiru kultura i pronalaska tržišnih niša, nedostatak organiziranosti i ratom izazvanog prekida u proizvodnji, dio tradicionalno obrađivanih površina trenutno je zapušten. Jedan od ograničavajućih faktora razvoja poljoprivrede je i miniranost tla. Na području grada Pakraca nalaze se minski sumnjiva područja (34.907.374 m²), koja su zbog nemogućnosti čišćenja tako velikih površina dovela do promjene stanja na terenu te su pojedini tipovi poljoprivrednog zemljišta (pašnjaci, livade i oranice) na pojedinim područjima prešli u zapušteno zakorovljeno područje koja prerastaju u šikare i šume. Obrazovanje i starosna struktura stanovnika poljoprivrednih kućanstava također su potencijalne prepreke za daljnji razvoj poljoprivrede, s obzirom da većina poljoprivrednika ima samo praktično iskustvo, a manji broj ima poljoprivredno obrazovanje, te je polovica stanovnika poljoprivrednih kućanstava starije životne dobi (preko 55 godina). Kao dodatan problem nameće se još i neriješeni imovinsko-pravni odnosi te pretežna orijentacija na konvencionalnu poljoprivredu koja sa sobom nosi i određene štetne posljedice kao što su onečišćenje okoliša, pitke vode, tla i zraka.

Na području grada Pakraca javlja se potreba za snažnije udruživanje poljoprivrednih proizvođača te potreba razvoja projekata tržišne infrastrukture – razvoj skladišta, distributivnih centara, prerađivačkih kapaciteta u kojima će se formirati cijeloviti proizvodni procesi, organiziranje sustava proizvodnje koji će preuzimati proizvode od lokalnih proizvođača i prerađivati ih u gotove proizvode. Povezivanjem poljoprivrednih proizvođača moguće je stvoriti konkurentne lokalne proizvode, kao i robne marke koje će osigurati siguran plasman na tržište. Održivi razvoj nije moguć ako se oslanja samo na povezivanje subjekata malog gospodarstva – OPG-e, stoga se mali proizvođači trebaju povezati s većim gospodarskim subjektima koji osiguravaju logistiku, stručna znanja, tehnologiju i potencijal za razvoj i održavanje konkurentnosti na domaćem i globalnom tržištu. Također je nužno stimulirati i educirati proizvođače i zadruge za prodaju na vlastitim gospodarstvima. Sve navedeno doprinijelo bi održivosti i boljem poslovanju obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava koja su najzastupljenija te čine čak 97% ukupnih poljoprivrednih subjekata na području grada Pakraca (Tablica 13).

Tablica 13 Broj poljoprivrednih subjekata na dan 10.06.2013. g. na području Grada Pakraca

OPG-i	Obrti	Trg. društva	Zadruge	Ostali	UKUPNO
456	10	5	7	0	478

Izvor: APPRRR

Na području grada Pakraca djeluje Poljoprivredna zadruga „VOĆKO“ Pakrac koja okuplja proizvođače voća, uglavnom jabuka, s područja Pakraca i Lipika, a koja je izgradila prvu ULO hladnjaču za skladištenje voća. Spomenuta zadruga bavi se proizvodnjom vlastitog voćnog soka na bazi jabuke te proizvodnjom voćnih sadnica. Značaj ove zadruge je u tome što je ona primjer uspješnog udruživanja malih proizvođača te primjer zaokružene poljoprivredne proizvodnje koja rezultira konačnim proizvodom koji donosi dodanu vrijednost.

Definiranje gotovog poljoprivrednog proizvoda koji ima dodanu vrijednost tek je u povojima, a o robnim markama poljoprivrednih i prehrabnenih proizvoda porijeklom s područja grada Pakraca može se govoriti u samo nekoliko slučajeva (sok „100%“ kojeg proizvodi PZ Voćko, zatim zaštićena vina s geografskim porijeklom proizvođača „Vinogradarstvo i vinarstvo Časić“: Graševina, Crni Pinot, Rajnski rizling, Sivi Pinot, Frankovka). Dodatna robna marka na čijoj se komercijalizaciji radi je konjska salama za koju je Prehrabreno-tehnološki fakultet u Osijeku izradio „Elaborat o unapređenju i

standardizaciji tehnologije proizvodnje konjske salame“ te je pokrenut projekt okupljanja i organiziranja proizvođača u udrugu. Daljnje aktivnosti vezane uz ovaj proizvod idu u smjeru zaštite geografskog porijekla konjske salame te izgradnje suvremene klaonice i sušionice.

Robne marke koje se povremeno pojavljuju na sajmovima i štandovima, ali u koje je potrebno dodatno ulagati su med i proizvodi od meda, sirevi i domaća rakija, kupinovo vino, lješnjak i proizvodi na bazi lješnjaka, meso goveda i janjadi, riba i riblji proizvodi – šaran i pastrva i dr.

Šumarstvo kao gospodarska grana oslanja se prvenstveno na uzgoj i eksploataciju državnih šuma, dok je udio privatnih šuma relativno mali.

Eksploracija državnih šuma otvara mogućnosti za nove poduzetničke pothvate te je vidljivi uzlazni trend u zapošljavanju i potražnji za radnom snagom. Negativna konotacija je u tome što je finalni proizvod niske vrijednosti i uglavnom predstavlja sirovinu za daljnju obradu.

Poljoprivreda, sela s tradicijskim obilježjima te veliki broj obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava pružaju mogućnost za razvoj ruralnog turizma uz isticanje značaja eko poljoprivrede i proizvodnje zdrave hrane obzirom da se poljoprivredni proizvodi proizvedeni na domaćinstvima mogu izravno plasirati kroz turističku djelatnost. Na području grada postoji nekoliko primjera ekološke poljoprivrede (OPG Peći, OPG Halas, Obrt „Vinogradarstvo i vinarstvo Časić“) koji dokazuju da se i u današnjim uvjetima uz veliki trud može uspješno privređivati od poljoprivrede. Ekološka poljoprivreda predstavlja priliku za podizanje konkurentnosti poljoprivrednih djelatnosti kroz ekološku proizvodnju, koja se odlično uklapa u cjelinu održivog ruralnog razvoja jer u ukupnom gospodarenju teži ekološki čistoj, gospodarski isplativoj, etički prihvatljivoj i socijalno pravednoj proizvodnji. Obzirom da je turistička ponuda najisplativije tržište za lokalnu poljoprivrednu proizvodnju, a ekološka poljoprivreda postaje jedan od strateških smjerova razvoja poljoprivrede u posljednje se vrijeme poljoprivreda i turizam sve više povezuju. Prelazak s konvencionalne na ekološku poljoprivrednu nije jednostavan no na području grada Pakrac postoje svi preduvjeti za njen razvoj.

3.6.2.2. *Turizam*

Prepoznavši turizam kao jedan od sektora ključnih za razvoj gospodarstva, Grad Pakrac je 1998. godine osnovao Turističku zajednicu Grada Pakracu koja posluje u vlastitom prostoru – Turističkom info centru te je suorganizator i pokrovitelj gotovo svih turističkih, kulturnih i sportskih manifestacija i aktivnosti u gradu Pakracu. U sklopu projekta "Stazama lipicanca i kune" 2013. godine izrađen je Strateški plan razvoja turizma gradova Lipika i Pakracu u sklopu kojeg su postavljeni strateški ciljevi i akcijski plan razvoja turizma gradova Lipika i Pakracu.

Na području grada Pakracu turizam se prvenstveno bazira na prirodi, kulturi i baštini ovoga kraja, njihovoj očuvanosti i atraktivnosti, autohtonim osobitostima područja, izletničko-rekreacijskim prostorima, nudeći odmor uz vrhunsku eno-gastronomsku ponudu.

Tablica 14 Resursi za razvoj turizma grada Pakraca

PRIRODNI RESURSI	
Kalvarija	Ova park-šuma u neposrednoj blizini grada Pakraca zaštićena je kao šuma s posebnom namjenom za odmor i rekreaciju. To je šuma hrasta kitnjaka u kojoj su uređene staze i šetnice. Površina šume iznosi 56,55 ha.
Jezero Pakurnovac	Jezero je dio mikroakumulacije Matkovac, a nalazi se nekoliko kilometara zapadno od grada Pakraca, u naselju Prekopakra. Jezero je površine 1,2 ha, a vodotokom i uređenom pješačkom stazom povezano je s jezerom Raminac (Lipik). Samo jezero sastoji se zapravo od dva jezera koja nastanjuju šarani, amuri i štuke. Okolni prostor uređen je kao sportsko-rekreacijski centar i izletište.
Obronci Papuka	Papuk obiluje šumskom vegetacijom u kojoj prevladavaju bukva i hrast te je izvor mnogih vodenih tokova. Karakterističnom florom i faunom izuzetno je zanimljiv za razvoj planinarskih putova.
Obronci Psunja	Obronci Psunja obiluju raznovrsnim šumskim pokrovom te su stanište rijetkih biljaka, različitih vrsta gljiva te brojnih izvora vode.
Špilja Trbušnjak	Ova spilja, u blizini naselja Grahovljani, duga je više od 200 metara te se smatra najdužom u Slavoniji. Njezina je visina u prosjeku tri četiri metra, a temperatura oko 12 stupnjeva. Posebna je vrijednost špilje Trbušnjak veliko stanište šišmiša. Navedena se nalazi unutar Nacionalne ekološke mreže te će ulaskom u EU biti uključena u europsku mrežu Natura 2000 kao geomorfološki spomenik. Jedinstveni je speleološki objekt, protočna je i u njoj se nalaze dva sifona iz kojih naviru znatne količine vode. Spilja nije pripremljena za obilazak, a najveći izazov je uravnotežiti potrebe šišmiša za mirom i znatiželju posjetitelja.
Lovišta	Na području grada nalaze se četiri lovišta (Košuta, Fazan, Psunj, Trokut) ukupne površine oko 29,3 tisuća ha. U ovim lovištima nastanjeni su jelen, srna, divlja svinja, zec, fazan, trčka, šljuka, prepelica, divlja patka i sl.
Rijeke	Značajniji vodotoci na području grada Pakraca su Orljava, Krajčinovica i Duboki potok. Opće karakteristike sliva su bujični vodotoci, koji se formiraju na strmim obroncima planina, koji prelaze u središnji plato blago nagnut prema samoj dolini. Glavni vodotoci u svojim dolinama meandriraju.
Ribnjaci	Ribnjak "Pakurnovac – Matkovac" obiluje s više vrsta slatkovodnih riba (šaran, smuđ). Tu su još i dva manja ribnjaka u naseljima Donji Grahovljani i Branešci.
Ribolov	Ribnjak Pakurnovac – Matkovac, rijeka Pakra, manji ribnjaci pored naselja Donji Grahovljani i Branešci, izletište Vodostaj.
Šišmiši	U špilji Trbušnjak nalazi se veliko stanište šišmiša, među kojima su i dvije rijetke i zaštićene vrste, veliki šišmiš (<i>Myotis myotis</i>) i dugokrili pršnjak (<i>Miniopterus schreibersii</i>). To je ujedno najveća porodiljina kolonija šišmiša u Hrvatskoj i jedna od najvećih u Europi, jer se procjenjuje da velikih šišmiša ima oko 8.000. Dugokrilih pršnjaka ima čak oko 22.000, što je najveća sačuvana kolonija u ovom dijelu Europe.
Vinogradi	Pakračko vinogorje, koje obuhvaća područje grada Pakraca i Lipika, zauzima oko 20 ha.

RESURSI REKREACIJE I SPORTA

Izletničko-rekreacijski centar Omanovac	Smješten je na brdu Omanovac na 645 m nadmorske visine. Posjeduje planinarski dom, igrališta za nogomet, košarku i odbojku, skijalište s električnom vučnicom, paraglider uzletište, mjesta za piknik i tematizirano dječje igralište „Kuna-grad“ inspirirano slavonskom povijesti. Smještajni kapacitet doma je 55 kreveta (40 u dvokrevetnim i četverokrevetnim sobama, 15 u skupnoj). U domu se nalazi i restoran (80 sjedećih mjesta) s velikom terasom. Restoran je otvoren svakodnevno. Osim zimskog turizma nudi svoje usluge planinarima i to tijekom cijele godine, zatim školama za održavanje nastave u prirodi, logorovanja, sportskih priprema i enduro treninga. Omanovac je ishodište i nezaobilazna točka planinarskih pohoda (npr. na Brezovo polje).
Izletničko-rekreacijsko područje Matkovac	Nalazi se na jezeru Pakurnovac (naselje Prekopakra). Izletničko-rekreacijsko područje Matkovac idealno je mjesto za sportski ribolov (šaran, amur), a kompleks područja obuhvaća i uređeno dječje igralište na temu moto-sporta, odbojku na pijesku te uređena mjesta za piknik. U sklopu ovog izletišta nalazi sei motocross staza te auto kamp kapaciteta 50 osoba namijenjenog ribolovcima, vozačima motocrossa, bikerima te lovcima.
Izletište Čantalo	Izletište je u vlasništvu obitelji Marošević, a nalazi se u šumarku s izvorom vode. Izletište ima šetnice, mostiće, dječje igralište, stazu za trčanje s preprekama za djecu, hranilište za životinje, sjenice te drvene stolove s klupama i poučnim natpisima.
Biciklističke staze Psunja	Na Psunju se nalazi oko 57 km brdskih biciklističkih staza koje održava i razvija Biciklistički klub Titan. Trasirane su i sposobljene 4 staze (FreeRide, Downhill, 4X i jednog XC singlerecka).
M&MRanch	Privatni posjed u naselju Gornji Grahovljani namijenjen prvenstveno lovcima i ljubiteljima prirode. Ranch, pored smještaja (7 ležajeva), nudi rekreativno jahanje i omogućava smještaj lovačkih pasa.
Biciklistička staza Kuna	Kružna brdsko-biciklistička staza (cross-country) duljine 10 km, s ishodištem kod Planinarskog doma Omanovac. Biciklistička staza Kuna ima još dvije pristupne točke. Njezina je posebnost u tome što je građena planski, a s visinskim oscilacijama od 3 – 5% pada terena, pa je namijenjena rekreativnim vozačima. Staza je dio Brdsko-biciklističkog parka Psunj.
Planinarske staze Psunja	Psunj premrežava mrežu planinarskih staza koje su dobro označene te su dio Slavonskog planinarskog puta. Uzduž staza nalaze se vidikovci i izvori te su to ujedno i mjesta gdje su nastali vidikovci ili odmarališta/izletišta (Izvor Točak, Rogoljica, Matina koliba, Velika Poljana, Široki Brijeg, Vodostaj).
Staze za jahanje	U okviru projekta 'Staze lipicanca i kune' formirane su staze za jahanje. Staze za jahanje prolaze kroz zanimljive predjele i okružuju ih brojne atrakcije.
Skijalište	Na izletištu Omanovac nalazi se skijaška staza duga 300 metara s električnom vučnicom.
Paragliding	Omanovac – uzletište motornim zmajevima i paragliding letjelicama. Uređuje se poletna staza za paragliding letjelice što će omogućiti bolje panoramsko razgledanje ovoga područja.
Motocross staza Matkovac	Nalazi se u sklopu izletišta, nadomak jezera Pakurnovac. O stazi

brinu članovi Moto-kluba iz Pakraca, koji organiziraju sportska natjecanja, a u suradnji s njima moguće je dogovoriti korištenje same staze bilo za potrebe treninga ili rekreatcije.

POVIJESNA I KULTURNA BAŠTINA

Zaštićena kultuna baština	<ul style="list-style-type: none">• Kulturno - povijesna cjelina grada Pakraca• Vlastelinski kompleks Janković• Zgrada stare općine• Hotel "Pollak"• Trenkov dvor• Stari grad "Čaklovac" u Dragoviću
Evidentirana kulturna baština	<ul style="list-style-type: none">• Jednokatnica Filipović• Kompleks bolnice• Kuća Golubić• "Pickova" zgrada• Stari hotel• Zgrada stare škole
Zaštićena sakralna kulturna baština	<ul style="list-style-type: none">• Crkva Uznesenja BDM u Pakracu• Episkopska crkva sv. Duha u Pakracu• Episkopski dvor u Pakracu• Kapela sv. Ivana Nepomuka crkva sv. Ivana Krstitelja u Badljevini,• Crkva sv. Petra i Pavla u Donjim Grahovljanim,• Crkva sv. Georgija u Kusonjima• Crkva sv. Pantelejmona u Tornju• Crkva sv. Ivana Krstitelja u Badljevini
Ostala sakralna baština	<ul style="list-style-type: none">• Kapela Badljevina• Crkva sv. Marije Magdalene u D. Obriježi• Crkva sv. Stefana u Dragoviću• Kapela sv. Luke u Omanovcu• Kapela sv. Josipa Strossmayerova u Pakracu• Kapela sv. Vida u Pakracu• Kapela sv. Roka u Pakracu• Kapela sv. Bogorodice Groblje na Gavrinici u Pakracu• Crkva sv. Antuna Padovanskog u Ploštinama• Crkva sv. Jovana u Vel. Banovcu• Kapela sv. Antuna u Vel. Banovcu• Crkva sv. Marije Pomožnice u Vel. Banovcu
Zaštićena memorijalna mjesta	<ul style="list-style-type: none">• Skupna grobnica – bunar I Kusonje NOB• Skupna grobnica – bunar II Kusonje NOB• Spom. kosturnica žrt. fašizma Trg J. Jelačića NOB, Pakrac
Ostala kulturna baština	<ul style="list-style-type: none">• Mlin kašikar, G. Šumetlica (etnološki)• Krušna peć i bunar, Vel. Banovac (etnološki)

DOGAĐANJA – KULTURNA I SPORTSKA

Pakračko ljeto	Traje od početka lipnja do kraja srpnja, a objedinjuje kazališne predstave, koncerete, književne večeri, izložbe te sportska događanja (malonogometni turnir, biciklistički spust, biciklijadu).
Dan grada Pakraca	Slavi se na Josipovo, 19. ožujka. Pored same svečanosti, proslava se proširuje koncertima i kulturnim događanjima.
Sajmovi	Organiziraju se tijekom godine. Najveći je sajam ' <u>Slavonski banovac</u> ' koji se organizira već četiri godine. <u>Božićni</u> se odvija na

	glavnom trgu od 15. do 31. prosinca. Na štandovima se nude rukotvorine i prigodni proizvodi, uz kulturno-zabavni program KUD-ova, udruga u kulturi i lokalnih glazbenika u ranim večernjim satima.
Dan branitelja Pakraca i Lipika (19.8.)	Obilježavanje početka obrane gradova. Višednevno okupljanje većeg broja branitelja.
Pakrački moto susreti	Ova manifestacija odvija se od 2010. svake godine u srpnju na izletištu Matkovac. Program uključuje koncerte i gastronomiju, a privlači posjetitelje iz Hrvatske i inozemstva.
Biciklijada	Već tradicionalna biciklijada organizira se sredinom srpnja i okuplja oko 250 sudionika. Kružna staza počinje u kompleksu Janković te vodi preko Lipika, Prekopakre i Matkovca nazad u Pakrac.
Motocross utrka Bljesak	Održava se u travnju. Okuplja preko stotinu vozača koji se natječu u 8 disciplina.
XC Maraton Trocal - Psunj	Održava se u lipnju, u organizaciji Biciklističkog kluba Titan, a budiće se za kup Hrvatske i Slovenije te za svjetski UCI: Privlači više od 160 natjecatelja iz sedam zemalja i postaje sve popularnija utrka.
Planinarski pohod Fokinom stazom	Organizira se od 1996., tradicionalno u prosincu, u spomen na pogibiju branitelja i člana PD Psunj Marijana Kulhavog Foku i njegovih suboraca. Kreće iz središta Pakraca prema Omanovcu, a u njoj sudjeluje preko 200 planinara i ratnih veterana iz Pakraca, Novske, Lipika, Osijeka, Zagreba, Bjelovara i drugih mesta.

USTANOVE I UDRUGE U KULTURI

Muzej grada Pakraca	Jedan od najmlađih muzeja u Hrvatskoj, smješten je u objektu Malog dvora - Janković, dijelu zaštićene arhitektonske cjeline kompleksa Janković. Arheološka građa obuhvaća keramiku, kosti i druge nalaze sa stare pakračke srednjovjekovne utvrde. Etnografska baština zastupljena je narodnim nošnjama, predmetima za svakodnevnu uporabu, alatima za obradu zemlje iz sela u okolini Pakraca i Lipika. Kulturno-povijesnu građu čine uporabni predmeti, instrumenti, alati obrtnika, tekstil, stare kuharice (prva polovica 20. st.). Zanimljiva je zbirka školske građe koju čini arhiv Učiteljske škole u Pakracu, školske klupe i nastavna pomagala. U numizmatičkoj zbirici svojom se vrijednošću izdvajaju slavonski banovci (13. st.). Jedna od najljepših hrvatskih, ali i europskih kovanica kovana je upravo u Pakracu u prvoj hrvatskoj kovnici novca (1256. - 1260.). Muzej posjeduje i stare razglednice i fotografije Pakraca i Lipika, namještajte manju zbirku recentnih umjetnina. U pripremi je stalni postav koji će predstaviti povijest i razvoj gradova Pakraca i Lipika te njihove okolice.
Kulturno prosvjetno društvo "Sloga"	Djeluje u Pakracu od 1932. godine te broji 60 članova. Djelatnost društva su projekti s djecom i mladima, glazba, knjižnica, amaterizam u kulturi, organiziranje kulturnih priredbi. Ovo društvo upravlja upravo obnovljenim Hrvatskim domom „Dr. Franjo Tuđman“.
Hrvatski dom „Dr. Franje Tuđmana“	Ovaj dom, sa stogodišnjom tradicijom, nedavno je obnovljen i njime upravlja KPD Sloga. U domu se nalaze kazališna dvorana (290 sjedala), dvije dodatne dvorane (kapaciteta od 50 do 150 sjedala) te manji prostor – vježbaonica. U domu se organiziraju kazališne predstave, koncerti, priredbe, a brojne udruge i društva u

	domu održavaju vježbe.
Hrvatski pleter	Društvo ima oko 30 članova, a bavi se njegovanjem i očuvanjem slavonskih običaja i baštine, kroz njegovanje tradicionalnog ručnog rada (pletenje, vezenje, kukičanje).
Kulturno umjetničko društvo "Seljačka sloga"	Ovo društvo iz Prekopakre djeluje od 1929. te broji 400 članova aktivnih u folklornoj i tamburaškoj sekciji. Pored aktivizma u folklornoj i tamburaškoj sekciji, članovi društva bave se čuvanjem izvorne nošnje, sudjeluju u pakračkim događanjima te ih i sami organiziraju. U listopadu prošle godine organizirali su drugo po redu Šokačko sijelo.
Češka beseda	Djeluje u Prekopakri od početka 20. stoljeća. Broji 250 članova. Pored učenja češkog jezika za djecu i mlade, društvo ima pjevački zbor, folklornu skupinu i mješoviti glazbeni sastav.
Ostali	Zajednica Talijana "Liberta" Ploštine djeluje od 1976. godine, broji 720 članova; Srpsko kulturno društvo "Prosvjeta" zapadna Slavonija Pakrac, broji 40 članova, u čijem su sastavu dramsko - recitatorska i likovna skupina za rad sa djecom te knjižnica na ciriličnom i latiničnom pismu.

Iako se neprestano ulažu naporci za razvoj i unapređenje turističke infrastrukture i osmišljavanje novih turističkih sadržaja, dosadašnji gospodarski učinci turizma daleko su ispod potencijala s kojima područje grada Pakraca raspolaze. Osnovne prepreke razvoja turizma očituju se u neorganiziranoj turističkoj ponudi koja ovisi o inicijativama pojedinaca, nedovoljnim marketinškim i promotivnim aktivnostima, nedovoljnoj finansijskoj moći subjekata koji se žele baviti turizmom, nedostatku smještajnih kapaciteta (Tablica br. 15), nedovoljnoj educiranosti turističkih subjekata o pružanju kvalitetne restoranske i hotelijerske usluge i sl.

Tablica 15 Smještajni kapaciteti Grada Pakraca

Redni broj	Naziv objekta	Br. Ležajeva
1.	Planinarski dom Omanovac	40
2.	„M & M“ Ranch	8
3.	Hotel Pakrac*	

*Hotel trenutno nije u funkciji

Izvor: TZ grada Pakraca , 2013.

Razvoju turističke djelatnosti grada Pakraca pogoduju geografski položaj područja i dobar prometni pristup te zainteresiranost lokalnog stanovništva za razvoj turizma na području grada. Širok spektar ciljnih skupina koje su potencijalni konzumenti usluge i proizvoda, a posebno šumsko bogatstvo raznovrsne divljači i gljiva, vodene površine bogate ribljim fondom u ostvarenim kontaktima predstavljaju veliko područje tržišnog djelovanja kroz promoviranje i razvoj posebnih oblika turizma.

Pozitivan primjer vertikalnog umrežavanja poduzetnika u razvoju turizma po načelu sinergije zasigurno predstavlja Agroturistička zadruga „Klaster kuna“ Pakrac, nastala kao izraz želje i potrebe za udruživanjem nekolicine poduzetnika s područja Lipika i Pakraca koji su turističku djelatnost prepoznali kao mogućnost implementacije vlastitih poduzetničkih ideja kroz plasman svojih proizvoda i usluga. Poduzetnici koji danas posluju na ovome području većinom spadaju u male

poduzetnike, odnosno mala obiteljska poljoprivredna gospodarstva, koja ne mogu ponuditi objedinjenu turističku ponudu. Stoga se udruživanje u Agroturističku zadrugu „Klaster Kuna“ pokazalo jednim od najboljih rješenja u svrhu postizanja što boljih rezultata u zajedničkoj turističkoj ponudi. Sveobuhvatni cilj Agroturističke zadruge „Klaster Kuna“ je promicanje, unapređenje te objedinjavanje turističke ponude na području Pakraca, Lipika i šire regije s posebnim naglaskom na razvoj turističke infrastrukture, povećanje proizvodnje prirodnih proizvoda bez aditiva i konzervansa, poticanje certificiranja domaćih proizvoda te stvaranje prepoznatljivog jedinstvenog turističkog proizvoda.

3.6.2.3. Prerađivačka industrija

Uz poljoprivredu i turizam, prerađivačka industrija predstavlja jedan od glavnih generatora gospodarskog razvoja grada Pakraca. Prerađivački sektor u gradu Pakracu zapošljava preko 50% zaposlenih u trgovackim društvima (Tablica 8) te generira 30% ukupnih prihoda trgovackih društava. Najznačajniji podsektori prerađivačke industrije na području grada Pakraca su prerada drva i proizvoda od drva i pluta, proizvodnja električne opreme, metalna industrija i proizvodnja igra i igračaka. Usprkos relativno visokim prihodima prerađivačkog sektora prema podacima HGK poduzeća iz navedenog sektora ostvarila su u 2012. godini i značajne gubitke (Tablica 9).

3.6.3. Razvijenost gospodarstva

Požeško-slavonska županija pripada NUTSII regiji Kontinentalna Hrvatska koja je nerazvijenija regija Republike Hrvatske; s BDP-om (podaci iz 2010.) po stanovniku koji je za 27,2% niži od hrvatskog prosjeka, s najvećom stopom nezaposlenosti (26,02% u 2012. god), najmanjom gustoćom malog gospodarstva (19,8; 6,5 za MSP i 12,6 za obrte) te najnižom dodanom vrijednosti (samo 7,9% ukupne dodane vrijednosti ostvarene u Hrvatskoj u 2008. godini). Prema pokazanim rezultatima Kontinentalna Hrvatska je daleko slabije razvijena gospodarska regija Republike Hrvatske. Prosječna neto plaća za prvi 9 mjeseci 2012. u Hrvatskoj iznosila je 4.703 kune. Od 21 županije Požeško-slavonska županija je na 18. mjestu s prosječnom neto plaćom od 3.653 kn, 22,33% nižom od prosjeka Hrvatske, odnosno 33,85% nižom od prosječne plaće u gradu Zagrebu kao najrazvijenijem području RH. Niže prosječne neto plaće zabilježene su samo u Vukovarsko-srijemskoj, Bjelovarsko-bilogorskoj i Virovitičko-podravskoj županiji.

Sukladno Indeksu razvijenosti, razvijenost grada Pakraca iznosi 76,67% što ga svrstava u treću kategoriju od ukupno 5 kategorija razvijenosti, koju karakterizira razina razvijenosti između 75 i 100% prosjeka razvijenosti Republike Hrvatske. Naime prema Indeksu razvijenosti jedinice lokalne samouprave razvrstavaju se u 5 kategorija. U prvu kategoriju ubrajaju se JLS čija je vrijednost indeksa razvijenosti manja od 50% prosjeka Republike Hrvatske, u drugu skupinu ubrajaju se JLS čija je vrijednost indeksa razvijenosti između 50 i 75% prosjeka Republike Hrvatske, u treću skupinu ulaze JLS čija je vrijednost indeksa razvijenosti između 75 i 100% prosjeka Republike Hrvatske. Četvrtu skupinu karakterizira indeks razvijenosti između 100 i 125%, a petu indeks razvijenosti veći od 125% prosjeka Republike Hrvatske. Indeks razvijenosti izračunava se na temelju sljedećih pet pokazatelja: stope nezaposlenosti, dohotka po stanovniku, proračunskih prihoda jedinica lokalne, odnosno područne (regionalne) samouprave po stanovniku, općeg kretanja stanovništva, stope obrazovanosti.

3.6.4. Tržište rada

Od ukupnog broja stanovnika, 5.319 osoba odnosno 62,87% stanovništva čini radno aktivno stanovništvo. Zaključno s 31.12.2011. na području grada Pakraca evidentirano je 806 nezaposlenih osoba. U strukturi nezaposlenih osoba dominiraju nezaposleni sa srednjom školom za zanimanja do 3 godine te KV i VKV radnici (325), dok je najmanje nezaposlenih s višim i visokim obrazovanjem. Ove je podatke, međutim, potrebno uzeti s rezervom, jer njihovo tumačenje uvelike ovisi o obrazovnoj strukturi ukupno aktivnog stanovništva grada Pakraca za koju nema dostupnih podataka.

Tablica 16. Nezaposleni prema obrazovnom stupnju u Pakracu 2004.-2012

Godina	Nezaposleni na dan 31.12. – UKUPNO	Bez škole i nezavršena osnovna škola	OŠ	SŠ za zanimanja do 3 god. i škola za KV i VKV	SŠ za zanimanja u trajanju od 4+ godina	Gimnazija	Prvi stupanj fakulteta, stručni studij i viša škola	Fakultet, akademija magisterij, doktorat
2004.	748	56	219	339	109	10	11	4
2005.	707	49	212	307	106	13	14	6
2006.	619	42	198	236	110	18	10	5
2007.	543	75	131	209	103	12	6	7
2008.	522	79	112	209	94	14	9	5
2009.	587	59	161	229	106	13	9	10
2010.	641	86	151	252	117	13	10	12
2011.	651	105	130	251	127	12	14	12
2012.	806	110	146	325	168	13	26	18

Izvor: www.hzz.hr

3.6.5. Potporne institucije za razvoj poduzetništva

Zadaća potpornih institucija za razvoj poduzetništva je stvaranje povoljne poduzetničke klime i poticanje razvoja malog i srednjeg poduzetništva kroz pružanje poslovnih i drugih usluga u svim fazama razvoja i rasta poduzeća (npr.osiguravanje poslovnog prostora) te na taj način sudjelovanje u gospodarskom razvoju područja i smanjenju nezaposlenosti u regiji. Na području grada Pakracu uz gradski Odsjek za gospodarstvo, proračun i financije nositelj razvoja poduzetništva je i Poduzetnički centar Pakrac (PCP).

Poduzetnički centar Pakrac d.o.o. osnovao je 2000. godine Grad Pakrac kao društvo s ograničenom odgovornošću (d.o.o.) u sklopu lokalnog programa poticanja poduzetništva. PCP u svom organizacijskom ustroju ima 5 organizacijskih odjela: Razvojno projektni odjel, Knjigovodstveni odjel, Poduzetnički inkubator, Gradsku športsku dvoranu i Gradsku tržnicu. Cilj Centra je da kroz svoju djelatnost ima vodeću ulogu u gospodarskom razvoju i poticanju poduzetništva, kako na lokalnom tako i na regionalnom nivou. Uz poticanje poduzetništva PCP se bavi i privlačenjem stranih ulagača koji su u potrazi za povoljnim mogućnostima ulaganja na području Hrvatske. Princip rada PCP-a temelji se na aktivnostima koje poduzetnicima na području grada omogućuju da uz što manje troškove i na jednom mjestu pronađu sve informacije koje su im potrebne za početak, rast i razvoj poslovanja kao što su usluge savjetovanja, izrade poslovnih planova, investicijskih studija, edukacija, knjigovodstvene usluge, usluge pripreme EU projekata kao i projekata za razna ministarstva, najam informatičke učionice te konferencijske dvorane.

Poduzetnički inkubator Pakrac koji djeluje u sklopu PCP-a osnovan je 2009. godine u okviru programa CARDS 2003. Cilj inkubatora je podupiranje ulaganja i razvoja privatnog sektora područja malog gospodarstva. Trenutno inkubator raspolaze s 857 m² prostora za inkubaciju te je u procesu nadogradnja inkubatora s novih 825,16 m² prostora kroz program IPA IIIc. Model djelovanja inkubatora uključuje pružanje usluga poduzetniku kroz dvije komponente: korištenje poslovnog prostora (proizvodni i uredski prostor) kroz (subvencionirani) zakup te pružanje poslovnih usluga. U sklopu inkubatora poduzetniku stoje na raspolaganju sljedeće usluge bez naknade: besplatan pristup Internetu, oglašavanje tvrtke/obrta na web stranici PCP-a, savjetovanje vezano za tekuće poslovanje poduzetnika početnika, testiranje poduzetničke ideje za početnike, porezno savjetovanje (on-line veza sa stručnjacima RIF-a) i informacije o mogućnostima kreditiranja, poticajnim mjerama, subvencijama i korištenju sredstava raznih fondova. Uz navedene besplatne usluge poduzetnicima stoje na raspolaganju i sljedeće usluge s 20% popusta za prvu godinu zakupa: održavanje edukacija, knjigovodstvene usluge poduzetnicima početnicima, analiza poslovanja, poslovno povezivanje, sajamsko predstavljanje, priprema kreditne dokumentacije, priprema projekata za nacionalne natječaje i podršku u izradi poslovnih planova i investicijskih studija.

Tablica 17. Subvencija zakupa prostora u inkubatoru

Razdoblje zakupa	Iznos zakupa (%)	
	Proizvodne djelatnosti	Uslužene djelatnosti
0-6 mjeseci	Ne plaća se	Ne plaća se
6-12 mjeseci	25	50
2. godina	35	75
3. godina	50	100
4. godina	75	
5. godina	100	

Izvor: http://www.pc-pakrac.hr/cmsslike/sadrzajdrag_elementi2prilog1.pdf

3.6.6. Poduzetničke zone

Na području grada Pakraca od 1999. djeluje poduzetnička zona „**Zona male privrede**“ (**ZMP**). Danas je u toj zoni zaposleno oko 350 radnika te je 2010. i 2011. godine proglašena najboljom poduzetničkom zonom u Hrvatskoj. Svrha **Zone male privrede Pakrac** je poticanje i razvoj malog i srednjeg poduzetništva. Zona se prostire na 6 ha te je podijeljena na 9 parcela. Zona je povezana cestom, udaljena je od autoceste 20 km dok udaljenost od željeznice iznosi 1 km. Zona je komunalno opremljena plinom, strujom, vodom i telefonom no kanalizacija u zoni još nije napravljena. Sve parcele u zoni su prodane te suna njima započeti poduzetnički projekti. Obzirom da trenutno u Zoni nema više mesta za proširenje u planu je širenje zone na dodatnih 24,26 ha površine koji se trenutno nalaze u privatnom vlasništvu.

Osim Zone male privrede na području grada Pakraca aktivna je i **zona „Pakrac 5“** smještena na južnom ulazu u grad. Na lokaciji Zone postoji mogućnost izvođenja priključaka sve potrebne komunalne infrastrukture uz glavnu prometnicu, međutim ne postoji mreža unutar zone. Za potrebe zone izgrađena je trafostanica kapaciteta 630 kWA. Predviđeno zemljište za izgradnju te poduzetničke zone je 15 ha površine no 80% tog zemljišta nalazi se u privatnom vlasništvu te ne postoji detaljni urbanistički plan uređenja zone. Za puno stavljanje u funkciju zone Pakrac 5 potrebno je izgraditi, odnosno rekonstruirati i modernizirati sljedeću infrastrukturu:

- prometnicu za pristup Zoni – rekonstrukcija i modernizacija dijela Bolničke ulice – napravljeno sve osim pješačke i biciklističke staze
- prometnice za komunikaciju unutar Zone
- sustav vodoopskrbe,
- sustav odvodnje otpadnih voda,
- sustav plinoopskrbe,
- sustav javne rasvjete – modernizirana javna rasvjeta uz pristupnu cestu, unutar zone nije
- sustav mreže za opskrbu električnom energijom.

U zoni trenutno djeluje jedno poduzeće Ceste d.d. Slavonski brod – nadcestarija Pakrac koje zapošljava 15 ljudi, a poduzeće Detas d.o.o. trenutno je u fazi izrade projektne dokumentacije za izgradnju proizvodne hale.

Uz navedenu zonu Pakrac 5, uprava Grada Pakraca planira otvaranje još 6 gospodarskih zona:

Tablica 18 Zone Grada Pakraca

Zona	ha
Badljevina	13,84
Ploštine	3,72
Donja Obrijež	12,58
Gornja Obrijež	5,29
Prekopakra	0,83
Španovica	3,60

Izvor: Podaci dobiveni od Grada Pakraca

Za upravljanje razvojem i radom poduzetničkih zona na području grada Pakraca zadužen je sam Grad Pakrac odnosno Odsjek za gospodarstvo, proračun i financije, koji navedenu funkciju obavlja u sklopu svojih redovnih aktivnosti. Trenutno, izuzev Poduzetničkog centra, ne postoji aktivan sustav promocije i privlačenja investicija. Olakšice za investitore definirane su samo za ZMP.

4. SWOT analiza

4.1. SWOT analiza - Infrastruktura

SNAGE (S)	SLABOSTI (W)
<ul style="list-style-type: none">Prostorni plan uređenja grada Pakraca (izmjene i dopune) iz 2012. usklađen s planovima uređenja višeg redaRazgranata mreža državnih, županijskih, lokalnih i nerazvrstanih cesta (976,49 km)Prirodne vodne rezerve koje je potrebno iskoristiti za vodoopskrbu i navodnjavanjeIzrađeni projekti za proširenje plinske mreže u 11 sjevernih naselja grada PakracaOrganizirano prikupljanje i odvoz otpada na području grada PakracaIzrađena studija utjecaja na okoliš i ishođena građevinska dozvola za sanaciju deponije Crkvište u Pakracu - projekt prijavljen na EU fondove za realizaciju sanacijeU tijeku je priprema projekta „Sustav odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda aglomeracije Pakrac – Lipik; Projekt se priprema u suradnji s Hrvatskim vodama , koji isti i financiraju, za prijavu za sredstva iz EU fondovaNa području grada Pakraca u tijeku je izvođenje radova na odvodnji i pročišćavanju kanalizacijskih voda u naselju BadljevinaProjekt Šumetnica – Izgradnja akumulacijskog jezera za potrebe vodoopskrbe	<ul style="list-style-type: none">Neriješeni imovinsko pravni odnosi na području grada – neusklađenost katastra i gruntovniceOtežano održavanje nerazvrstanih cesta - neusklađenost stanja nerazvrstanih cesta u katastrima, zemljишnim knjigama i na terenu, vezano za vlasništvo i/ili lokaciju što je osnovni preduvjet za apliciranje projekata na isteSlaba izgrađenost nogostupa25 naselja / 25,8% stanovništva bez vodoopskrbe73 km plinske mreže prosječne starosti 40 godinaNedovoljna informiranost stanovništva o potrebi zaštite okoliša – kvalitetnog zbrinjavanja i selekcije otpadaNedovoljno riješen problem razminiranja na području grada Pakraca - blizina miniranog područja prostorima odlagališta otpada - visok riziknepostojanje DPU-anepostojanje biciklističkih staza i edukacije o biciklističkom prometunepostojanje geološke karte područja gradanepostojanje reciklažnog dvorišta
PRILIKE (O)	PRIJETNJE (T)
<ul style="list-style-type: none">Dobra suradnja sa susjednim JLS-ima (Lipik i Novska) – LAG Zeleni trokutIzgradnja akumulacijskog jezera Šumetlica kao preduvjeta vodoopskrbeJače korištenje vanjskih izvora financiranja (fondova EU) za realizaciju infrastrukturnih projekata na području gradaMogućnost izgradnje i proširenja vodoopskrbnog sustava na području grada Pakraca u suradnji s Hrvatskim vodama (u pojedinim naseljima)Edukacija i jačanje svijesti građana o potrebama i mogućnostima zaštite okolišaKorištenje prilika dobre prakse pri uspostavi i primjeni obnovljivih izvora energije	<ul style="list-style-type: none">Usporenost državne administracije u ishođenju tehničkih dozvola za infrastrukturne projekteUsporeno ulaganje u vodoopskrbni sustavUsporeno ulaganje u obnovu/modernizaciju sustava plinoopskrbeUsporeno ulaganje u izgradnju i održavanje cesta (državnih i županijskih)Zakonska ograničenja vezana za odlagališta smeća

4.2. SWOT analiza - Društvena infrastruktura

SNAGE (S)	SLABOSTI (W)
<ul style="list-style-type: none"> Veliki broj organizacija civilnog društva (114 registriranih udruga) Mogućnosti formalnog, neformalnog i cjeloživotnog obrazovanja, edukacije poduzetnika (osnovne škole, Srednja škola Pakrac, studij fizioterapije, stručni studij ekonomije, specijalistički diplomski stručni studij, Pučko otvoreno učilište, Poduzetnički centar Pakrac) Dobra opremljenost dječjih vrtića potrebnim namještajem i didaktičkim igračkama Dobro razrađen sustav veterinarskih mjera, te briga za napuštene životinje – sklonište za napuštene životinje za područje grada Pakraca Izuzetno vrijedna kulturna baština (povijesna, etnografska, arheološka) Odlična međusuradnja kulturnih institucija - zajednička realizacija projekata Zadovoljavajući kapacitet predškolskog odgoja (vrtića) Postojanje zgrade za rad udruga – dodijeljena od strane grada 	<ul style="list-style-type: none"> Slaba suradnja između lokalnih organizacija civilnog društva (loša komunikacija između UCD) Nedovoljna informiranost i kapaciteti lokalnih udruga o mogućnostima korištenja i za korištenje sredstava fondova EU, donacija i potpora od strane poduzeća, zaklada i resornih Ministarstava – nedovoljno znanje za izradu i predlaganje projekata Manjak stručnog kadra u vrtićima (stručni tim: pedagog / psiholog / logoped za djecu s posebnim potrebama i nepravilnim ili otežanim izgovorom, te stručni kadar za rad s djecom s izraženim talentima) Nedostatak smještajnih kapaciteta i specijaliziranih ustanova za zbrinjavanje starijih osoba, osoba otežane pokretljivosti, duševno bolesne i mentalno retardirane osobe Veliki broj starog i nemoćnog stanovništva koje često nema prikladnu pomoć u svakodnevnom životu Nepostojanje organizirane i kontinuirane skrbi o ženama i djeci žrtvama nasilja Nedovoljno razvijeno volonterstvo Nedovoljno prisutna svijest društva o važnosti organizacija civilnog društva za društveni razvoj
PRILIKE (O)	PRIJETNJE (T)
<ul style="list-style-type: none"> Jače korištenje sredstava fondova EU i brojnih nacionalnih programa za poticanje društvenog razvoja Javno privatno partnerstvo kao podrška razvoju društvene i socijalne infrastrukture Međusektorska suradnja Poboljšanje energetske učinkovitosti javnih institucija Umrežavanje odgojno – obrazovnih institucija s ostalim ustanovama s gospodarstvenicima grada Pakraca Razvoj nove specijalne ustanove zdravstvene zaštite (specijalistička bolnica za psihički bolesne osobe u gradu Pakracu) Jača promocija tradicionalne kulture Umrežavanje organizacija civilnog društva i zajednički nastup premadonorima Jačanje suradnje među organizacijama civilnog društva i zajedničko lobiranje OCD-a Nedovoljna iskorištenost prostora za rada OCD dobivenog od strane Grada 	<ul style="list-style-type: none"> Ovisnost rada organizacija civilnog društva o entuzijazmu pojedinaca i javnim finansijskim sredstvima Grada Sve veći broj korisnika socijalne skrbi Nedovoljna ulaganja u suvremenu medicinsku opremu, instrumente i tehnologiju Devastacija vrijedne prirodne, povijesne i kulturne baštine zbog nedorečenosti propisa ili nedovoljne svijesti ljudi Nedostatak stručnih kadrova u sportu, kulturi, odgojno – obrazovnim ustanovama, zdravstvu i socijalnoj skrbi Nepostojanje komunikacije

4.3. SWOT analiza - Gospodarstvo

SNAGE (S)	SLABOSTI (W)
<ul style="list-style-type: none"> Potporna institucija za razvoj poduzetništva i regionalni razvoj (Poduzetnički Centar Pakrac s Poduzetničkim inkubatorom Pakrac) Dobra suradnja PCP-a i gradskog Odsjek za gospodarstvo, proračun i financije zaduženog za razvoj i jačanje gospodarstva Aktivne Zona male privrede i poduzetnička zona Pakrac 5 Iskustvo Grada i PCP-a u korištenju EU fondova i provedbi projekata u pojedinim sektorima Poduzeća s područja grada su izvozno orientirana - pozitivna platna bilanca poduzeća s područja grada (izvoz 13 puta veći od uvoza) Tradicija obrnjištva 40% površina registrirano je kao poljoprivredno zemljište (14.455,16 ha) - značajan resurs za jači razvoj poljoprivrednog sektora Veliki potencijal za razvoj ekološke poljoprivrede (zapuštena i godinama ne korištena poljoprivredna zemljišta) Prirodni resursi kao osnova za jači razvoj turizma Poljoprivredna zadruga Voćko Turistička zajednica grada Pakraca 	<ul style="list-style-type: none"> Široki spektar djelatnosti PCP-a (mogući pad kvalitete rada) Nepostojanje jedinstvenog i jasnog sustava olakšica i poticaja za poduzetnike / investitore Neriješeni vlasnički odnosi na velikom dijelu zone Pakrac 5 Usporen razvoj poduzetničkih zona – Nepostojanje jedinstvenog i jasnog sustava privlačenja investicija Loši ekonomski pokazatelji trgovачkih društava (ostvareni gubitak na 31.12.2012. 3 puta veći od ostvarene dobiti) Slaba iskorištenost poljoprivrednih površina (obrađuje se samo oko 23% ukupnih poljoprivrednih površina grada) Usitnjenošć poljoprivredne proizvodnje - usitnjenošć poljoprivrednih posjeda i parcela, nedostatak inovativnosti u odabiru kultura i pronalaska tržišnih niša Nepostojanje strojnih prstenova Starost i loša obrazovna struktura poljoprivrednog stanovništva Nedovoljna poduzetnička inicijativa građana, građanstvo nedovoljno educirano o poduzetništvu, te mogućnostima i prednostima samozapošljavanja Nedovoljna informiranost i znanje poduzetnika o različitim mogućnostima financiranja poduzetničkih ideja te korištenju EU fondova Visok postotak nezaposlenosti Odlazak mladih obrazovanih ljudi u druge krajeve Nedovoljan broj i adekvatnost (kategorizacija) smještajnih kapaciteta za potrebe gospodarstava i turizma Spor proces razminiravana poljoprivrednog i šumskog zemljišta – nemogućnost gospodarskog korištenja Problem dobivanje odobrenja za postavljanje turističke signalizacije uz autoceste i državne ceste
PRILIKE (O)	PRIJETNJE (T)
<ul style="list-style-type: none"> Jedinstveno EU tržište / smanjenje barijere za izvoz na tržište zemalja članica EU Unaprijeđen i transparentniji sustav pomoći poduzetnicima / investitorima na nacionalnom nivou (HAMAG, HBOR, ministarstva, AKI i sl.) Ostvarivanje partnerstva na lokalnom, nacionalnom i međunarodnom nivou Jačanje razvoja OPG-a Razvoj ekološke poljoprivrede Brendiranje autohtonih sadržaja Objedinjavanje turističke ponude više regija 	<ul style="list-style-type: none"> Velika ovisnost pozitivne bilance o 1 poduzetniku (85% ukupnog izvoza trgovачkih društava s područja Grada Pakraca) Nepovoljna gospodarska kretanja uslijed utjecaja gospodarske krize (smanjenje prihoda i usporen rast investicija) Sve veća konkurenčija proizvođača iz EU (jedinstveno EU tržište) Odljev visokoobrazovanih i stručnih kadrova Siva ekonomija Nedovoljna pripremljenost institucija i poduzetnika za EU Nedovoljno efikasna administracija državne uprave

-
- Revitalizacija ZRC Lipik
 - Agroturistička zadruga „Klaster Kuna“
 - Povećanje investicija na području grada Pakraca
 - Zakonski olakšani uvjeti otvaranja kamp odmarališta
- (javnih servisa)
- Slaba kupovna moć stanovništva
 - Vlasništvo područja javne turističke infrastrukture hrvatskih voda i hrvatskih šume
 - Mogućnost ukidanja statusa PPDS-a
-

5. Vizija i strateški ciljevi

5.1. Vizija

Vizija razvoja grada Pakraca definira gdje grad želi biti u budućnosti u odnosu na ostale gradove u užoj i široj okolini. Vizija se zasniva na rezultatima pregleda stanja, SWOT analize te idejama radne skupine za izradu strategije o njihovom viđenju budućeg razvoja grada. Razvoj Pakraca bi u razdoblju od 2013. – 2020. godine trebalo usmjeriti na poticanje gospodarstva (poljoprivrede, turizma i prerađivačke industrije), razvoj javne infrastrukture, zaštitu okoliša i razvoj ljudskih potencijala. Navedeni su ciljevi sažeti u sljedećoj viziji:

Pakrac je poduzetan grad u kojem privredni, javni i civilni sektor zajedničkim radom i interakcijom doprinose stvaranju sigurnog i poželjnog okruženja za život, učenje i rad.

5.2. Strateški ciljevi i prioriteti

Strateški ciljevi razvoja grada Pakraca sveobuhvatan su i konzistentan izraz očekivanih rezultata razvoja Pakraca. Navedeni su ciljevi mjerljivi i moguće je pratiti njihovo ostvarenje, a vremenski su povezani s razdobljem trajanja strategije razvoja. Strateški ciljevi dugoročno usmjeravaju razvoj grada te su koncipirani na način da optimalno iskorištavaju njegove snage i prilike te prevladavaju njegove slabosti i eksterne prijetnje. Ovako postavljeni ciljevi doprinose ostvarenju vizije, a temelje se na pregledu stanja i SWOT analizi.

Tijekom rasprave na sastanku radne skupine, a temeljem prikupljenih projektnih ideja, radna skupina za izradu Strateškog plana gospodarskog razvijanja grada Pakraca definirala je sljedeće strateške ciljeve za razdoblje 2013. – 2020.:

- 1) Stvaranje konkurentnog gospodarstva**
- 2) Unaprjeđenje infrastrukture i prostorno planiranje**
- 3) Unapređenje kvalitete života**
- 4) Zaštita okoliša**
- 5) Razvoj partnerstva i međusektorska suradnja**

U nastavku je dan pregled strateških ciljeva, prioriteta i mjera grada Pakraca za razdoblje 2013. – 2020.

<i>Strateški cilj 1:Stvaranje konkurentnog gospodarstva</i>			
1P1 Jačanje preduvjeta za investiranje	1P2 Ruralni razvoj	1P3 Podrška razvoju turizma	1P4 Efikasno korištenje prirodnih potencijala
1P1-M1 Unapređenje poslovne infrastrukture	1P2-M1 Razvoj ekološke poljoprivrede	1P3-M1 Unapređenje turističke infrastrukture	1P4-M1 Vodni potencijal
1P1-M2 Jačanje poduzetničke klime	1P2-M2 Razvoj lokalnih poljoprivrednih robnih marki	1P3-M2 Unaprjeđenje postojećih i razvoj novih proizvoda	1P4-M2 Drvni potencijal
1P1-M3 Marketing i menadžment poslovne infrastrukture	1P2-M3 Poticanje agrotehničkih mera	1P3-M3 Marketing i menadžment turističke destinacije	1P4-M3 Revitalizacija zapaštenih poljoprivrednih površina
	1P2-M4 Unaprjeđenje poslovanja	1P3-M4 Razvoj i unapređenje ljudskih potencijala u sektoru turizma	1P4-M4 Rudni potencijal

<i>Strateški cilj 2: Unaprjeđenje infrastrukture i prostorno planiranje</i>			
2P1 Unaprjeđenje javne infrastrukture	2P2 Unaprjeđenje društvene infrastrukture	2P3 Kvalitetno prostorno planiranje	2P4 Razminiranje
2P1-M1 Unapređenje komunalne infrastrukture	2P2-M1 Obrazovna infrastruktura	2P3-M1 Rješavanje imovinsko-pravnih odnosa	2P4-M1 Plan razminiranja područja grada do 2019.
2P1-M2 Unaprjeđenje energetsko-tehnološke infrastrukture	2P2-M2 Zdravstveno socijalna infrastruktura	2P3-M2 Izrada prostorno planske dokumentacije	2P4-M2 Izvidi i razminiranje minski sumnjivih područja
2P1-M3 Unaprjeđenje prometne infrastrukture	3P2-M3 Sportska infrastruktura		
	3P2-M4 Ostala društvena infrastruktura		

<i>Strateški cilj 3:Unaprjeđenje kvalitete života</i>	
43	Strategija razvoja grada Pakraca 2013. – 2020.

3P1 Razvoj ljudskih potencijala	3P2 Obnova i očuvanje društveno kulturne baštine	3P3 Unaprjeđenje zdravstvene i socijalne zaštite	3P4 Jačanje uloge OCD-a u društveno ekonomskom razvoju
3P1-M1 Razvoj formalnog obrazovanja	3P2-M1 Održivo upravljanje društveno kulturnom baštinom	3P3-M1 Unaprjeđenje zdravstvenih usluga	3P4-M1 Unaprjeđenje znanja i vještina
3P1-M2 Razvoj neformalnog obrazovanja	3P2-M2 Unaprjeđenje sporta	3P3-M2 Unaprjeđenje socijalnih usluga	3P4-M2 Osigurati analitičku podlogu za praćenje razvoja civilnog društva
3P1-M3 Poticanje obrazovanja	3P2-M3 Istraživanje kulturno povijesne baštine		3P4-M3 Poticanje i razvoj socijalnog poduzetništva

Strateški cilj 4: Zaštita okoliša i energetska učinkovitost

4P1 Gospodarenje otpada	4P2 Energetska učinkovitost i OIE	4P3 Zaštita prirode
4P1-M1 Stvaranje uvjeta za kvalitetno zbrinjavanje otpada	4P2-M1 Primjena obnovljivih izvora energije	4P3-M1 Definiranje područja zaštite prirode od posebnog interesa
4P1-M2 Podizanje svijesti građanstva o važnosti i prednostima sortiranja otpada	4P2-M2 Primjena energetski učinkovitih tehnologija	4P3-M2 Zaštita biološke i krajobrazne raznolikosti
	4P2-M3 Povećanje energetske učinkovitosti u zgradarstvu	

Strateški cilj 5: Razvoj partnerstva i međusektorska suradnja

5P1 Umrežavanje dionika javnog, privatnog i civilnog s područja grada Pakraca	5P2 Unutar sektorsko umrežavanje	5P3 Unaprjeđenje međunarodne suradnje	5P4 Poticanje dalnjeg razvoja LAG-a
5P1-M1 Razvoj projektne suradnje	5P2-M1 Poticanje umrežavanja dionika gospodarskog sektora	5P3-M1 Unaprjeđenje suradnje s gradovima prijateljima	5P4-M1 Jačanje kapaciteta LAG-a
5P1-M2 Poticanje razmjene znanja i zajedničkog korištenja kapaciteta	5P2-M2 Poticanje umrežavanja dionika civilnog društva	5P3-M2 Poticanje prekogranične i transnacionalne suradnje	5P4-M2 Osiguravanje suradnje članova LAG-a

5.3. Mjere razvoja

Sukladno postavljenim strateškim ciljevima, prioritetima i mjerama u nastavku je dan detaljan pregled svih mjera razvoja područja grada Pakraca u razdoblju 2013. – 2020. Godine

STRATEŠKI CILJ 1: STVARANJE KONKURENTNOG GOSPODARSTVA

5.3.1. 1P1Jačanje preduvjeta za investiranje

MJERA	1P1 – M1 Unaprjeđenje poslovne infrastrukture
CILJ I SVRHA MJERE	Cilj mјere je unaprijediti poslovnu infrastrukturu kako bi se povećala poslovna atraktivnost i konkurentnost grada Pakraca. Fokus mјere je na jačanju zona za podršku poduzetništvu te potpornih institucija usmjerenih pružanju podrške i promicanju poduzetništva i obrtništva. Svrha poslovne infrastrukture i institucija za podršku poduzetništvu je dati podršku razvoju gospodarstva temeljenom na korištenju znanja i inovacija te tehnološkom razvoju posebice MSP-a koja nemaju vlastite kapacitete, praćenju industrijskih trendova, novih tehnologija, relevantnih standarda (kvalitete, organizacije, zaštite okoliša) i propisa te mogućnosti financiranja.
OPIS	Poslovna infrastruktura predstavlja institucionalni oblik infrastrukture koji uključuje poduzetničke/gospodarske zone, poduzetničke centre, inkubatore i ostale potporne institucije. Implementacija navedene mјere unaprijedit će postojeću poduzetničku infrastrukturu koja će poduzetnicima i obrtnicima osigurati potrebne uvjete te pomoć, informacije i savjete vezane uz razvoj poduzetništva i obrtništva na području grada. Aktivnosti ove mјere uključuju: <ul style="list-style-type: none">• Stavljanje zone Pakrac 5 u punu funkciju• Proširenje i opremanje postojeće Zone male privrede Pakrac• Izradu dokumentacije i projektnih prijava za izgradnju i opremanje potpornih institucija i ostalih poslovnih zona predviđenih prostornim planom
REZULTATI	Implementacijom navedene mјere uspostaviti će se kvalitetna poduzetnička infrastruktura koja će poduzetnicima i obrtnicima osigurati potrebnu pomoć, informacije i savjete za razvoj poduzetništva i obrtništva na području grada, ali i šire. Rezultati ove mјere uključuju: <ul style="list-style-type: none">• Funkcionalnu zonu Pakrac 5• Unaprjeđeni sustav pružanje usluga poduzetnicima• Izrađenu dokumentaciju i prijave projekata za izgradnju i opremanje potpornih institucija i zona
RAZVOJNI UČINCI	Unaprjeđenje potporne poduzetničke infrastrukture, unaprijeđen rad postojeće Zone male privrede te funkcionalna Zona Pakrac 5 doprinijet će rastu konkurentnosti i održive gospodarske aktivnosti i zaposlenosti na

	području grada Pakraca.
CILJNE SKUPINE	Poduzetnici i obrtnici, Grad Pakrac.
INDIKATORI	<ul style="list-style-type: none"> • Prostorno-planska dokumentacija za gradnju potporne institucije • Tehnička dokumentacija za izgradnju/opremanje zona • Broj potpuno opremljenih poduzetničkih zona • Broj prijavljenih projekata za financiranje iz EU fondova za izgradnju i opremanje potpornih institucija • Broj novootvorenih radnih mjesta u zonama i uz pomoć potpornih institucija

MJERA	1P1-M2 Jačanje poduzetničke klime putem Poduzetničkog Centra
CILJ I SVRHA MJERE	Cilj ove mjere je ojačati poduzetničku klimu građana i gospodarskih subjekata na području grada Pakraca. Svrha mjere je kontinuirano raditi na poboljšanju poduzetničke klime i pozicionirati Pakrac kao grad poželjan za investicije i poduzetništvo te osigurati dugoročnu održivost PCP-a i PI-a kroz kontinuirani razvoj ljudskih potencijala i provedbu novih programa potpore poduzetništvu.
OPIS	Implementacijom ove mjere unaprijedit će se sustav potpore poduzetnicima. Aktivnosti u okviru ove mjere uključuju: <ul style="list-style-type: none"> • Ispitivanje zadovoljstva poduzetnika programima PCP-a i Grada Pakraca • Analizu postojećih potpora za male i srednje poduzetnike • Izradu programa unaprjeđenja usluga potpornih institucija (dubinska analiza poslovanja, finansijsko savjetovanje, knjigovodstvo, poslovno planiranje, priprema EU projekata) • Jačanje kapaciteta PCP-a i PI-a • Kontinuiranu edukaciju zaposlenika potpornih institucija (PCP-a i PI) za savjetovanje MSP-a • Osmišljavanje programa potpora Grada Pakraca lokalnim poduzetnicima i investitorima • Osnaživanje poduzetnika kroz kreiranje i provedbu programa potpora/potpore PCP-a i PI-a
REZULTATI	Implementacijom mjere izvršit će se analiza stupnja zadovoljstva poduzetnika na lokalnoj razini postojećim programima Poduzetničkog centra Pakrac i Grada Pakraca. U suradnji PCP-a i Grada osmisliti će različiti novi programi potpore za poduzetništvo koje će provoditi PCP i Grad Pakrac. Kontinuirano će se raditi na povećanju znanja i kapaciteta djelatnika potpornih institucija, savjetovanju MSP-a te na savjetovanju i educiranju poduzetnika o mogućnostima unaprjeđenja poslovanja i novim tehnologijama.
RAZVOJNI UČINCI	Osnajeni ljudski potencijali potpornih institucija i funkcionalan sustav

	podrške i potpore poduzetnicima rezultirat će povećanjem poduzetničke aktivnosti i otvaranjem novih radnih mesta.
CILJNE SKUPINE	Zaposlenici potpornih institucija, potencijalni i postojeći poduzetnici, investitori
INDIKATORI	<ul style="list-style-type: none"> • Broj anketiranih poduzetnika • Broj završenih osposobljavanja zaposlenika potpornih institucija • Broj održanih edukacija za poduzetnike • Broj programa za poticanje/podršku poduzetništву • Broj dodijeljenih poticaja poduzetnicima • Broj novih poduzetnika • Broj novo otvorenih radnih mesta

MJERA	1P1-M3 Marketing i menadžment poslovne infrastrukture
CILJ I SVRHA MJERE	Cilj ove mjere jest uspostaviti funkcionalni sustav marketinga i menadžmenta poslovne infrastrukture te kontinuirano promovirati i brendirati grad Pakrac kao poduzetnički grad s razvijenom i kvalitetnom poslovnom infrastrukturom pogodnom za investiranje. Svrha ove mjere je učinkovito upravljanje poslovnom infrastrukturom.
OPIS	Implementacijom ove mjere formirat će se jedinstveni sustav marketinga i menadžmenta poslovne infrastrukture. Aktivnosti u okviru ove mjere uključuju: <ul style="list-style-type: none"> • Osnivanje i rad ureda (ili imenovanje kvalificirane osobe ili stručnog tima) za menadžment poslovne infrastrukture - privlačenje investitora, upravljanje poslovnim zonama te upravljanje gradskom imovinom • Izradu internih aktata (Operativnih planova) za odnos s investitorima (jasno definirani koraci postupanja s potencijalnim investitorima) • Izradu Strategije za privlačenje investitora • Angažiranje marketinške agencije koja bi razvila cjeloviti koncept pozicioniranja branda grada Pakraca i kreirala sadržajno i vizualno jedinstvenu promociju poduzetničke infrastrukture grada Pakraca • Uspostavu sustava poticajnih mera za ulagače • Kontinuiranu edukaciju zaposlenika zaduženih za ophođenje s ulagačima • Osnivanje ureda za odnose s javnošću i/ili imenovanje osobe zadužene za koordinaciju svih marketinških aktivnosti Grada
REZULTATI	Rezultati implementacije aktivnosti u sklopu ove mjere bit će: <ul style="list-style-type: none"> • Izrađena Strategija za privlačenje investitora • Formiran i funkcionalan jasan i jedinstven sustav privlačenja i upravljanja ulaganjima
RAZVOJNI UČINCI	Jasnim marketingom i menadžmentom poslovne infrastrukture stvorit će se uvjeti za aktivno upravljanje ulaganjima koja će doprinijeti ekonomskom

	razvoju (povećanju BDP-a na lokalnom nivou) i konkurentnosti na području grada Pakraca.
CILJNE SKUPINE	Grad Pakrac, poduzeća i ustanove u vlasništvu grada
INDIKATORI	<ul style="list-style-type: none"> • Kvaliteta izrađene strategije za privlačenje investitora • % rasta BDP-a • Broj razgovora s potencijalnim ulagačima • Broj realiziranih investicija • Broj investicija u tijeku

5.3.2. 1P2Ruralni razvoj

MJERA	1P2-M1Razvoj ekološke poljoprivrede
CILJ I SVRHA MJERE	Ciljevi ove mjere su poticanje stanovništva i gospodarskih subjekata na iskorištavanje zapuštenog poljoprivrednog zemljišta i razvoj sektora ekološke poljoprivrede. Svrha ove mjere je podizanje svijesti stanovništva i poljoprivrednika o mogućnostima, prednostima i uvjetima koje je potrebno zadovoljiti za bavljenje ekološkom poljoprivredom.
OPIS	Implementacijom ove mjere potaknut će se stanovništvo i poljoprivrednici na bavljenje ekološkom poljoprivredom. Aktivnosti ove mjere uključuju: <ul style="list-style-type: none"> • Kontinuirano provođenje edukacije poljoprivrednika zainteresiranih za proizvodnju ekološke hrane • Poticanje ekološke poljoprivredne proizvodnje kroz sustav potpora poljoprivredni • Pružanje stručne i administrativne pomoći u ostvarivanju potpora i subvencija
REZULTATI	<ul style="list-style-type: none"> • Redovno održavane edukacije o proizvodnji ekološke hrane • Poljoprivrednici ostvaruju potpore za ekološku poljoprivrednu proizvodnju
RAZVOJNI UČINCI	Razvojni učinci ove mjere ogledat će se u povećanju obujma ekološke poljoprivredne proizvodnje na području grada Pakraca, u smanjenju broja neobrađenih poljoprivrednih površina te u povećanju prihoda ostvarenih bavljenjem ekološkom poljoprivrednom proizvodnjom na razini JLS.
CILJNE SKUPINE	Postojeći i potencijalni poljoprivrednici
INDIKATORI	<ul style="list-style-type: none"> • Broj održanih edukacija vezanih uz ekološku poljoprivredu • Broj i visina dodijeljenih potpora proizvođačima ekološke hrane • Broj pruženih stručnih i administrativnih pomoći • Broj poljoprivrednika koji se bave ekološkom poljoprivredom • % poljoprivrednih površina koje se obrađuju na ekološki način

MJERA	1P2-M2 Zaštita autohtonih poljoprivrednih proizvoda
CILJ I SVRHA MJERE	Cilj ove mjere je zaštita/očuvanje i brendiranje autohtonih poljoprivrednih proizvoda s područja grada Pakraca kroz edukaciju i poticanje lokalnih poljoprivrednika za uzgoj i proizvodnju navedenih te zaštitu njihovog geografskog podrijetla i načina proizvodnje.
OPIS	Kroz implementaciju ove mjere evidentirat će se svi autohtoni proizvodi pakračkog kraja te će se pokrenuti postupak zaštite odabralih proizvoda kako bi se očuvali te kako bi lokalni poduzetnici na osnovu njihove prepoznatljivosti ostvarili dodanu vrijednost na tržištu. Mjera uključuje sljedeće aktivnosti: <ul style="list-style-type: none"> • Izradu baze autohtonih proizvoda • Zaštitu autohtonih proizvoda • Promociju autohtonih proizvoda • Kontinuirano provođenje edukacija poljoprivrednika zainteresiranih za proizvodnju autohtonih poljoprivrednih proizvoda • Poticanje proizvodnje autohtonih proizvoda kroz sustav potpora poljoprivredi • Pružanje stručne i administrativne pomoći u ostvarivanju potpora i subvencija
REZULTATI	<ul style="list-style-type: none"> • Popisani i zaštićeni autohtoni proizvodi • Tržišno pozicionirani autohtoni proizvodi • Educirani poljoprivrednici o mogućnostima i načinima proizvodnje i prodaje autohtonih proizvoda • Ostvarene potpore i subvencije za proizvodnju autohtonih proizvoda
RAZVOJNI UČINCI	Razvojni učinak ove mjere je očuvanje autohtonih proizvoda i omogućavanje njihovim proizvođačima da kroz kontrolirani postupak proizvodnje koji osigurava standardiziranu kvalitetu ostvare dodanu vrijednost i prepoznatljivost na tržištu.
CILJNE SKUPINE	Gospodarski subjekti
INDIKATORI	<ul style="list-style-type: none"> • Broj održanih edukacija o autohtonim poljoprivrednim proizvodima • Broj registriranih proizvođača autohtonih proizvoda • Broj i visina dodijeljenih poticaja i subvencija proizvođačima autohtonih proizvoda

MJERA	1P2-M3 Poticanje agrotehničkih mjera
--------------	---

CILJ I SVRHA MJERE	Cilj ove mjere je unaprjeđenje uvjeta za poljoprivrednu proizvodnju uvođenjem agrotehničkih mjer zaštite poljoprivrednih površina i poljoprivredne proizvodnje. Svrha ove mjere je promicanje ruralnog razvoja područja grada Pakraca uvođenjem agrotehničkih mjer poljoprivrednim površinama gospodarskih subjekata (poljoprivrednika).
OPIS	<p>U ovom kontekstu agrotehničke mjere uključuju:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Agromelioracijske mjeri i • Mjere obrane od tuče <p>Mjera uključuje sljedeće aktivnosti</p> <ul style="list-style-type: none"> • Provođenje Odluke o agrotehničkim mjerama i mjerama za uređivanje i održavanje poljoprivrednih rudina • Poticanje uvođenja sustava navodnjavanja, obrana od tuče i poplave kroz program potpora poljoprivredi • Provođenje projekata uvođenja agrotehničkih mjer
REZULTATI	<ul style="list-style-type: none"> • Aktivan i funkcionalan nadzor provođenja Odluke o agrotehničkim mjerama i mjerama za uređivanje i održavanje poljoprivrednih površina • Uvedene agrotehničke mjeri na poljoprivrednim površinama
RAZVOJNI UČINCI	Razvojni učinci ove mjere su osiguravanje povoljnih uvjeta za optimalni rast i razvoj biljaka a s time i povećanje očekivanih prinosa uzgajanih kultura.
CILJNE SKUPINE	Grad Pakrac, poljoprivrednici
INDIKATORI	<ul style="list-style-type: none"> • ha poljoprivrednih površina na kojima se primjenjuju agrotehničke mjeri • broj dobivenih poticaja za uvođenje agrotehničkih mjer • broj realiziranih projekata vezanih za uvođenje i primjenu agrotehničkih mjer

MJERA	1P2-M4 Unaprjeđenje poslovanja
CILJ I SVRHA MJERE	U uvjetima globalizacije jedina konstanta poslovanja je potreba stalnog prilagođavanja novonastalim promjenama i uvjetima poslovanja. Cilj ove mjere je usklađivanje poduzetnika s tržišnim trendovima i standardima u cilju gospodarskog rasta i razvoja njihovog poslovanja.
OPIS	<p>Ova mjera uključuje sljedeće aktivnosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Razvoj novih proizvoda, procesa i tehnologija • Izradu i ishođenje dokumentacije za adaptaciju postojećih i izradu novih gospodarskih objekata • Certificiranje – uvođenje normi kao što je HACCP, ISO, CE i sl. • Povećanje vrijednosti poljoprivrednih proizvoda
REZULTATI	Rezultat ove aktivnosti biti će provedeni projekti / investicije gospodarskih subjekata.
RAZVOJNI UČINCI	Razvojni učinak ove mjere je porast gospodarske aktivnosti vidljiv u porastu lokalnog BDP-a i zaposlenosti.

CILJNE SKUPINE	Gospodarski subjekti
INDIKATORI	<ul style="list-style-type: none"> • % povećanja BDP-a • broj novih radnih mjesto • broj certificiranih gospodarskih subjekata

5.3.3. 1P3 Podrška razvoju turizma

MJERA	1P3-M1 Unapređenje turističke infrastrukture
CILJ I SVRHA MJERE	Cilj mjere je kontinuirano i usklađeno razvijanje svih segmenata turističke infrastrukture, sa svrhom da se ujednačenim razvojem postignu sinergijski učinci koji se ne mogu postići koncentracijom na određene segmente infrastrukture.
OPIS	Za potrebe ispunjavanja navedenog cilja provodit će se sljedeće aktivnosti: <ul style="list-style-type: none"> • Izgradnja i uređenje suvremenog centra za posjetitelje s elementima kongresnog centra • Izgradnja i uređenje prostora sa ski liftovima-žičarama, vučnicama, topovima za snijeg (skijalište i ljetno sanjkalište Omanovac) te klizalištem • Izgradnja i uređenje kupališta(unutarnji i vanjski bazeni), prirodna kupališta (plaže uz obalu jezera i rijeke) • Izgradnja i uređenje šetnica, biciklističkih, jahačkih, planinarskih, vinskih i drugih tematskih staza i putova, izgradnja i uređenje izletišta • Izgradnja i uređenje ugostiteljsko-smještajnih kapaciteta(hoteli, privatni smještaj,kampovi, kamp odmorišta, seljačka domaćinstva, smještaj u domaćinstvu te alternativni oblici smještaja (robinzonski i sl.)
REZULTATI	<ul style="list-style-type: none"> • Izgrađen centar za posjetitelje s elementima kongresnog centra • Izgrađena i uređena infrastruktura za zimski turizam • Izgrađena i uređena infrastruktura kupališta • Izgrađene i uređene turističke šetnice, staze i sl. • Izgrađeni u uređeni smještajni kapaciteti
RAZVOJNI UČINCI	Glavni razvojni učinak ove mjere ogleda se u izgradnji i uređenju osnovne turističke infrastrukture neophodne za povećanje broja turističkih dolazaka.
CILJNE SKUPINE	Turistička zajednica, turisti, stanovništvo, gospodarski subjekti, udruge
INDIKATORI	<ul style="list-style-type: none"> • Količina izgrađene i uređene turističke infrastrukture • Broj prijavljenih i realiziranih projekata za financiranje iz EU fondova i nacionalnih programa potpora turizmu • Novootvorena radna mjesta u sklopu novoformiranih tvrtki, obrta te OPG-a koji se direktno vežu uz turističku djelatnost, i nove proizvode

	<ul style="list-style-type: none"> • % porasta broja noćenja turista • % porasta broja turističkih dolazaka
--	---

MJERA	1P3-M2 Unapređenje postojećih i razvoj novih turističkih proizvoda
CILJ I SVRHA MJERE	Cilj ove mjere je obogatiti turističku ponudu grada Pakraca kako bi se zadržalo postojeće i privuklo nove turiste. Svrha ove mjere je kreiranje i unaprjeđenje turističkih proizvoda i njihovo povezivanje u turističke pakete za različite skupine turista.
OPIS	<p>U sklopu ove mjere povodit će se sljedeće aktivnosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Stvaranje novih i unaprjeđenje postojećih turističkih proizvoda u skladu s ciljevima Strateškog plana razvoja turizma gradova Lipika i Pakraca u područjima zdravstvenog turizma, cikloturizma, gastronomije i enologije, ruralnog i planinskog turizma, pustolovnog i sportskog turizma, ekoturizma i sl. u suradnji sa svim dionicima turizma grada Pakraca • Jačanje suradnje turističke zajednice i pružatelja turističkih usluga s putničkom agencijom Omanovac i turističkim „Klasterom Kuna“, te uspostava suradnje s drugim turističkim agencijama i turističkim zajednicama u svrhu bolje promocije turističkih proizvoda i paketa grada Pakraca
REZULTATI	<ul style="list-style-type: none"> • Formirani novi turistički proizvodi i unaprijeđeni postojeći turistički proizvodi • Ojačana suradnja dionika turizma
RAZVOJNI UČINCI	Implementacijom navedene mjere postiže se sinergijski učinak kroz spoj dosadašnjih i novih turističkih proizvoda. Na taj način povećava se ukupna masa atrakcija čime destinacija postaje atraktivnija široj skupini turista i posjetitelja. Uz navedeno dodatni razvojni učinak očitovat će se u povećanju gospodarske aktivnosti i zapošljavanja u sektoru turizma.
CILJNE SKUPINE	Turistička zajednica, gospodarski subjekti, turisti, udruge
INDIKATORI	<ul style="list-style-type: none"> • Broj novo stvorenih i unaprijeđenih turističkih proizvoda • Broj novo stvorenih i unaprijeđenih turističkih kapaciteta • Broj turista

MJERA	1P3-M3 Marketing i promocija u funkciji razvoja turizma
CILJ I SVRHA MJERE	Cilj ove mjere je povećati prepoznatljivost i atraktivnost turističke destinacije Pakrac. Svrha ove mjere je povećati broj turista i turističkih posjetitelja ove destinacije.

OPIS	Provedba ove mjere uključivat će sljedeće aktivnosti: <ul style="list-style-type: none"> • Odabir ciljanih tržišta, kanala distribucije i marketinških alata • Izradu marketing plana i godišnjih planova promocije • Provedbu marketing plana i godišnjih planova promocije
REZULTATI	<ul style="list-style-type: none"> • Odabrana ciljana tržišta, kanali distribucije i marketinški alati za promociju destinacije • Izgrađeni i provedeni godišnji planovi promocije destinacije
RAZVOJNI UČINCI	Razvojni učinci očitovat će se u prepoznatljivosti turističkih proizvoda destinacije i same destinacija vidljivo kroz porast broja turista i prihoda od turizma.
CILJNE SKUPINE	Gospodarski subjekti u području turizma, turisti i posjetitelji
INDIKATORI	<ul style="list-style-type: none"> • Broj odrađenih promotivnih aktivnosti • Broj izrađenih promotivnih materijala • % realizacije godišnjih planova promocije destinacije • Odnos uloženog novca u marketing i promociju u odnosu na porast prihoda od turizma

MJERA	1P3-M4 Razvoj i unapređenje ljudskih potencijala u sektoru turizma
CILJ I SVRHA MJERE	Cilj ove mjere je unaprijediti znanje i vještine ljudskih resursa u turizmu grada Pakraca. Svrha mjere je povećanje raznovrsnosti i kvalitete usluga i proizvoda destinacije
OPIS	Provedbe ove mjere uključivat će implementaciju sljedećih aktivnosti: <ul style="list-style-type: none"> • Povezivanje i koordiniranu suradnju obrazovnih institucija i nositelja turističke ponude destinacije na unaprijeđenju postojećih i izradi novih formalnih i neformalnih edukacija u području turizma • Provođenje formalnih i neformalnih edukacija
REZULTATI	Rezultati aktivnosti koje će se provesti kroz ovu mjeru bit će: <ul style="list-style-type: none"> • Uspostavljena stalna suradnja obrazovnih ustanova i nositelja turističke ponude • Osmišljeni novi i unaprijeđeni postojeći programi edukacija u turizmu • Educirani nositelji turističke ponude
RAZVOJNI UČINCI	Razvojni učinci očitovat će se u povećanom broju obrazovanih programa i radionica za nositelje turističke ponude, što će rezultirati razvojem cijele destinacije na kvalitetan i održiv način.
CILJNE SKUPINE	Srednje škole u Daruvaru i Garešnici (hotelijersko turistički smjerovi), Visoka poslovna škola Višnjan (smjer Turistički menadžment), Ustanova za cjeloživotno obrazovanje poput otvorenog učilišta Obris, Istraživačko obrazovni centar u sklopu studija Fizioterapije u Pakracu, Turistička zajednica grada Pakraca, turistički djelatnici i gospodarski subjekti u

	području turizma
INDIKATORI	<ul style="list-style-type: none"> • Broj osmišljenih novih programa edukacije • Broj održanih edukativnih programa/radionica • Broj polaznika edukativnih programa/radionica

MJERA	1P3-M3 Menadžment turističke destinacije
CILJ I SVRHA MJERE	Cilj i svrha ove mjere koordinirano i kvalitetno upravljanje razvojem turističke destinacije zajedničkim djelovanjem svih nositelja turističke ponude sukladno razvojnim i strateško-planskim dokumentima iz domene turizma na državnoj, regionalnoj i lokalnoj razini.
OPIS	<p>Aktivnosti u sklopu ove mjere uključiti će:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jačanje kapaciteta organizacija koje će upravljati turističkom destinacijom • Izradu i realizaciju mera potpore za receptivne turističke agencije, klastera i druga udruženja nositelja turizma • Poticanje i koordinacija suradnje dionika turističkog sektora s dionicima drugih gospodarskih djelatnosti te s dionicima javnog i civilnog sektora
REZULTATI	<p>Realizacijom ove mjere ostvariti će se sljedeći rezultati:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ojačat će se kapaciteti organizacija koje upravljaju turističkom destinacijom • Potaknut će se djelovanje receptivnih turističkih agencija, klastera i drugih udruženja nositelja turizma • Ojačat će se suradnja nositelja turističkog sektora s dionicima iz drugih djelatnosti i sektora
RAZVOJNI UČINCI	Razvojni učinak ove mjere bit će koordinirano i kvalitetno upravljanje turističkom destinacijom koje će voditi boljim finansijskim rezultatima u sektoru turizma.
CILJNE SKUPINE	Djelatnici TZ-a, putničke agencije, klasteri i zadruge, djelatnici gospodarskih subjekata u području turizma.
INDIKATORI	<ul style="list-style-type: none"> • Broj dodijeljenih potporareceptivnim turističkim agencijama, klasterima i drugim udruženjima nositelja turizma • Broj održanih edukacija • Broj zajedničkih aktivnosti/projekata organizacija koje upravljaju turističkom destinacijom

5.3.4. 1P4 Efikasno korištenje prirodnih potencijala

MJERA	1P4-M1 Vodni potencijal
CILJ I SVRHA MJERE	Evidentirati sve prirodne izvore vode u cilju održivog korištenja vodnih potencijala.
OPIS	<p>Aktivnosti u sklopu ove mjere uključivat će:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kartografski prikaz prirodnih izvora vode s osnovnim podacima za svaki izvor i programom mjera za njihovo održavanje • Ispitivanje kakvoće izvora za odabrane izvore • Izrada plana gospodarenja vodnim potencijalom
REZULTATI	Rezultat ove mjere je dobivanje točnih podataka o količini i kvaliteti vodnog potencijala.
RAZVOJNI UČINCI	Razvojni učinci ove mjere su utvrđena kvantiteta i kvaliteta vodnog potencijala te stvoreni uvjeti za održivo gospodarenje vodnim potencijalom grada Pakrac.
CILJNE SKUPINE	Grad Pakrac, Hrvatske vode, komunalno poduzeće, gospodarski subjekti
INDIKATORI	<ul style="list-style-type: none"> • Izvješće o kvantiteti i kvaliteti vodnog potencijala • Plan gospodarenja vodnim potencijalom

MJERA	1P4-M2 Drvni potencijal
CILJ I SVRHA MJERE	Cilj ove mjere je kvalitetno i održivo upravljanje drvnim potencijalom na području grada Pakrac. Svrha ove mjere je održiv rast i razvoj drvnog sektora (proizvodnje i prerade) na području grada Pakrac.
OPIS	<p>U sklopu ove mjere provodit će se sljedeće aktivnosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Izraditi prikaz plana proizvodnje i trenutnog stanja drvne mase (državne i privatne šume) prema namjeni drvne mase. Podaci će se preuzeti iz Gospodarske osnove Hrvatskih šuma • Poticati razvoj novih i rast postojećih proizvođača i prerađivača drvne mase • Poticati viši stupanj prerade drvne mase i proizvodnje finalnih proizvoda iz drvne mase
REZULTATI	<p>Rezultati ove mjere bit će:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Prikaz plana proizvodnje i trenutnog stanja drvne mase • Realizirane poticajne mjere drvnoj industriji
RAZVOJNI UČINCI	Razvojni učinak ove mjere biti će povećana proizvodnja i izvoz finalnih proizvoda te povećana gospodarska aktivnost i broj radnih mesta u drvnoj industriji.
CILJNE SKUPINE	Proizvođači i prerađivači drvne mase, investitori

INDIKATORI	<ul style="list-style-type: none"> • Broj novoosnovanih gospodarskih subjekata u drvnoj industriji • Broj novozaposlenih udrvnoj industriji • Postotak povećanja prihoda od proizvodnje i prerade drvne mase • Postotak povećanja izvoza proizvoda izdrvne mase
MJERA	1P4-M3 Rudni potencijal
CILJ I SVRHA MJERE	<p>Cilj i svrha ove mjere je utvrditi zalihe ruda pogodnih za industrijsku proizvodnju, te kvalitetno i održivo upravljanje lokalnim rudnim potencijalom.</p> <p>Po izradi Rudarsko-geološke studije Požeško-slavonske županije Grad Pakrac će sukladno navedenoj te sukladno nacionalnoj Strategiji gospodarenja mineralnim sirovinama izraditi vlastitu strategiju predmetnog područja.</p>
OPIS	<p>Planine Psunj i Papuk, prema nastanku, predstavljaju staro gorje. Građene su od metamorfnih stijena (filiti, tinjčevi škriljci, gnajsevi), koje su prekrivene neogenim sedimentima. Dosadašnja nalazišta pokazuju sljedeće grupe minerala:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tehnički građevni kamen, • Arhitektonski građevni kamen, • Nemetalne mineralne sirovine (kvarcni pijesci, opekarske gline, lapori, tuf, grafit i termalne vode). <p>Aktivnosti u sklopu ove mjere biti će:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Izrada pregleda stanja vrsta i zaliha ruda pogodnih za industrijsku proizvodnju • Izrada plana gospodarenja rudnim potencijalnom
REZULTATI	Rezultat ove mjere bit će izrađen pregled stanja i plan gospodarenja rudnim potencijalima grada Pakraca.
RAZVOJNI UČINCI	Razvojni učinci ove mjere očituju se u kvalitetnom upravljanju lokalnim rudnim potencijalom i generiranju ekonomskih učinaka kao posljedice iskorištavanja lokalnih rudnih potencijala.
CILJNE SKUPINE	Grad Pakrac, investitori
INDIKATORI	<ul style="list-style-type: none"> • Količina rudnih potencijala po vrstama • Broj investicija u iskorištavanje rudnih potencijala

STRATEŠKI CILJ 2: UNAPREĐENJE INFRASTRUKTURE I PROSTORNO PLANIRANJE

5.3.5. 2P1 Unaprjeđenje javne infrastrukture

MJERA	2P1-M1 Unaprjeđenje komunalne infrastrukture
CILJ I SVRHA MJERE	Svrha i cilj ove mjere je stvaranje preduvjeta za nesmetani rast i razvoj gospodarstva/gospodarskih aktivnosti te povećanje kvalitete života građana.
OPIS	U sklopu ove mjere provodit će se aktivnosti (priprema dokumentacije, ishodjenje dozvola, izgradnja, rekonstrukcija, unaprjeđenje/modernizacija i održavanje) i projekti iz sljedećih područja: <ul style="list-style-type: none">• Javne rasvjete• Vodoopskrbe• Sustava odvodnje otpadnih i oborinskih voda• Groblja i zelene površine
REZULTATI	Rezultat ove mjere biti će unaprijeđena komunalna infrastruktura
RAZVOJNI UČINCI	Razvojni učinak realizacije ove mjere biti će ravnomjerniji razvoj ruralnog područja kroz stvaranje preduvjeta za nesmetani gospodarski razvoj i poboljšanje kvalitete života
CILJNE SKUPINE	Komunalno poduzeće, Grad Pakrac, stanovništvo, gospodarski subjekti
INDIKATORI	<ul style="list-style-type: none">• broj moderniziranih i/ili novih svjetiljki• km mreže vodoopskrbe• km mreže otpadnih i oborinskih voda• m² uređenih groblja• m² uređenih zelenih površina

MJERA	2P1-M2 Unaprjeđenje energetsko – tehnoške infrastrukture
CILJ I SVRHA MJERE	Svrha i cilj ove mjere je stvaranje preduvjeta za nesmetani rast i razvoj gospodarstva/gospodarskih aktivnosti te povećanje kvalitete života građana kroz prizmu unaprjeđenja energetsko-tehnološke infrastrukture.
OPIS	U sklopu ove mjere provodit će se aktivnosti i projekti iz sljedećih područja: <ul style="list-style-type: none">• Izgradnja, rekonstrukcija i modernizacija plinske mreže• Izgradnja, rekonstrukcija i modernizacija elektro mreže• Izgradnja, rekonstrukcija i modernizacija telekomunikacijske mreže (broadband, fiksna i mobilna telefonska mreža)
REZULTATI	Rezultat ove mjere biti će izgrađena i unaprijeđena energetsko – tehnoška infrastruktura.
RAZVOJNI UČINCI	Razvojni učinci ove mjere biti će stvoreni preduvjeti za gospodarski razvoj, poboljšana kvaliteta života i omogućeno korištenje novih tehnologija kako

	za potrebe gospodarstva tako i za komunikaciju i pristup online javnim uslugama građana na cijelom području grada.
CILJNE SKUPINE	Komunalno poduzeće, Grad Pakrac, stanovništvo, gospodarski subjekti
INDIKATORI	<ul style="list-style-type: none"> • km plinske mreže • km elektro mreže • km telekomunikacijske mreže • brzina prijenosa podataka

MJERA	2P1-M3 Unapređenje prometne infrastrukture
CILJ I SVRHA MJERE	Cilj ove mjere je unaprijediti prometnu infrastrukturu grada Pakraca. Svrha ove mjere je stvoriti uvjete za danji nesmetani razvoj područja.
OPIS	<p>U sklopu ove mjere provodit će se aktivnosti uspostave i unaprjeđenja prometnog sustava te rekonstrukcije i izgradnje nogostupa, prometnica, parkirališta i pješačko – biciklističkih staza na području grada. Neke od konkretnih aktivnosti u sklopu ove mjere bit će:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uspostava organiziranog mjesnog i međumjesnog javnog prijevoza • Održavanje nerazvrstanih cesta • Uspostava gradskog parkirališta s organiziranim naplatom • Rekonstrukcija prometnice prema izletištu "Omanovac" • Izgradnja dva pješačka mosta preko rijeke Pakre u Pakracu • Izgradnja mosta preko vodotoka za pristup zaštićenom području Pakračka gora • Izgradnja mostova preko vodotoka Pakra na prostorima postojećih turističkih staza
REZULTATI	<ul style="list-style-type: none"> • Funkcionalan sustav javnog prijevoza • Izgrađene i rekonstruirane ceste, pješačke i biciklističke staze • Uspostavljen sustav gradskih parkirališta
RAZVOJNI UČINCI	Razvojni učinak koji će se postići realizacijom ove mjere je izgrađena nova i dograđena i rekonstruirana postojeća prometna infrastruktura te uspostavljen sustav javnog prijevoza koji zadovoljava potrebe gospodarskog razvoja grada i osigurava kvalitetu života stanovništva područja grada.
CILJNE SKUPINE	Grad Parac, gospodarski subjekti i stanovništvo
INDIKATORI	<ul style="list-style-type: none"> • km izgrađenih/obnovljenih prometnica • Broj novih linija javnog prometa • Broj parkirnih mjesto u sustavu gradskih parkirališta

5.3.6. 2P2 Unaprjeđenje društvene infrastrukture

MJERA	2P2-M1 Obrazovna infrastruktura
CILJ I SVRHA MJERE	Cilj ove mjere je stvoriti infrastrukturne uvjete za razvoj formalnog i neformalnog obrazovanja te popratnih sadržaja u funkciji obrazovanja.
OPIS	U sklopu ove mjere provodit će se aktivnosti vezane za izgradnju, rekonstrukciju i modernizaciju obrazovne infrastrukture na svim nivoima formalnog i neformalnog obrazovanja. Neki od projekata koji će se povoditi u sklopu ove mjere su: Rekonstrukcija Prve zemaljske bolnice i njena prenamjena u prostore za potrebe visokog školstva (Zdravstveno veleučilište Zagreb, Visoka poslovna škola s pravom javnosti Višnjan i dr.)
REZULTATI	Rezultati ove mjere biti će izgrađena i unaprijeđena obrazovna infrastruktura koja zadovoljava potrebe grada Pakraca i šire regije.
RAZVOJNI UČINCI	Razvojni učinak ove mjere očituju se u stvaranju baze kvalitetnih ljudskih potencijala koji doprinose gospodarskom rastu i razvoju lokalne zajednice i šire regije.
CILJNE SKUPINE	Grad Pakrac, MZOŠ, obrazovne institucije, predškolska djeca, školarci, studenti, građani, gospodarski subjekti
INDIKATORI	<ul style="list-style-type: none"> • m² izgrađene obrazovne infrastrukture

MJERA	2P2-M2 Zdravstvena i socijalna infrastruktura
CILJ I SVRHA MJERE	Svrha ove mjere je unaprijediti infrastrukturne uvjete neophodne za kvalitetan rad institucija koje pružaju zdravstveno – socijalne usluge, a koje predstavljaju jedan od osnovnih parametara kvalitete života.
OPIS	U sklopu ove mjere provodit će se sljedeće aktivnosti: <ul style="list-style-type: none"> • Izgradnja stambenih jedinica za potrebe socijalno ugroženih obitelji • Rekonstrukcija postojeće i izgradnja nove zdravstvene infrastrukture kao što su: preseljenje odjela hemodijalize u adekvatan prostor Opće županijske bolnice Pakrac, izgradnja parkirališta pokraj bolnice, izgradnja prostora za djecu na terasi odjela Pedijatrije, izgradnja apartmanskog smještaja za roditelje, izgradnja odjela za palijativnu skrb i sl.) • Rekonstrukcija postojeće i izgradnja nove infrastrukture za skrb starijih osoba (starački domovi i sl.)
REZULTATI	Rezultati realizacije ove mjere bit će stvoreni infrastrukturni uvjeti za kvalitetnije pružanje zdravstveno – socijalnih usluga: <ul style="list-style-type: none"> • Stvoreni preduvjeti za zbrinjavanje socijalno ugroženih obitelji • Rekonstruirana postojeća i izgrađena nova zdravstvena infrastruktura • Rekonstruirana postojeća i izgrađena nova infrastruktura za skrb o

	starijim osobama
RAZVOJNI UČINCI	Stvoreni infrastrukturni uvjeti za kvalitetnije pružanje socijalno-zdravstvenih usluga te poboljšanje kvalitete života građana Pakraca.
CILJNE SKUPINE	Građani grada Pakraca, Grad Pakrac, zdravstvene i socijalne ustanove, pružatelji zdravstvenih i socijalnih usluga.
INDIKATORI	<ul style="list-style-type: none"> • Broj stambeno zbrinutih socijalno ugroženih obitelji • m^2 rekonstruirane zdravstveno - socijalne infrastrukture • m^2 izgrađene zdravstveno - socijalne infrastrukture

MJERA	2P2-M3 Sportska infrastruktura
CILJ I SVRHA MJERE	Cilj ove mjere je unaprijediti infrastrukturne uvjete za sport i rekreaciju građana i turista čime će se pridonijeti kvalitetnijem načinu života i boljem zdravstvenom stanju.
OPIS	<p>U sklopu ove mjere provodit će se aktivnosti izgradnje / uređenja i upravljanja sportsko-rekreativskom infrastrukturom. Navedeno će uključivati sljedeće aktivnosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zajedničko gospodarenje i održavanje sportskih objekata • Izgradnju i uređenje sportskih igrališta (teniska, nogometna, košarkaška, mini golf, dječja igrališta) • Izgradnju sportsko-rekreativskih centara (Pakrac, Matkovac, s hipodromom i sl.) • Uređenje skate parka
REZULTATI	Rezultati ove mjere bit će unaprijeđena postojeća i izgrađena nova infrastruktura za bavljenje sportom i rekreacijom te uspostavljen sustav za zajedničko kvalitetno upravljanje javnom sportsko – rekreativskom infrastrukturom).
RAZVOJNI UČINCI	Otvaranjem novih sportskih objekata želi se poboljšati kvaliteta života građana svih dobnih skupina kroz rekreativno ili profesionalno bavljenje sportom.
CILJNE SKUPINE	Grad Pakrac, sportska društva, lokalno stanovništvo.
INDIKATORI	<ul style="list-style-type: none"> • m^2 adaptirane/uređene sportsko-rekreativne infrastrukture • m^2 izgrađene nove sportsko-rekreativne infrastrukture

MJERA	2P2-M4 Ostala društvena infrastruktura
CILJ I SVRHA MJERE	Cilj ove mjere je uređenje ili rekonstrukcija ostale društvene infrastrukture koja doprinosi unaprjeđenju kulture življenja i kvalitete života lokalnog stanovništva.
OPIS	<p>Ova mjera uključivat će aktivnosti kao što su:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Održavanje postojećih i izgradnja novih dječjih igrališta

	<ul style="list-style-type: none"> Izgradnja/rekonstrukcija i opremanje prostora za rad udruga,mjesnih odbora i društvenih domova Uređenje kulturno-povijesnih građevina
REZULTATI	<p>Rezultati ove mjere bit će:</p> <ul style="list-style-type: none"> Uredna postojeća i izgrađena nova dječja igrališta Izgrađeni/rekonstruirani i opremljeni prostori za rad udruga, mjesnih odbora i društvenih domova Uređene kulturno-povijesne građevine
RAZVOJNI UČINCI	Razvojni učinci ove mjere očitovat će se u jačanju civilnog društva i kvaliteti života lokalnog stanovništva.
CILJNE SKUPINE	Grad Pakrac, udruge, mjesni odbori, lokalno stanovništvo
INDIKATORI	<ul style="list-style-type: none"> Broj uređenih i izgrađenih dječjih igrališta m^2 izgrađenog prostora za društvenu namjenu m^2 rekonstruiranog i uređenog prostora za društvenu namjenu m^2 uređenih kulturno-povijesnih građevina

5.3.7. 2P3 Kvalitetno prostorno planiranje

MJERA	2P3-M1 Rješavanje imovinsko – pravnih odnosa
CILJ I SVRHA MJERE	Jedan od gorućih problema i kočnica razvoja svakog područja su nesređeni imovinsko-pravni odnosi. Cilj ove mjere je rješavanje tog problema sređivanjem i usklađivanjem stanja u zemljišnim knjigama i katastru.
OPIS	<p>U sklopu ove mjere provodit će se sljedeće aktivnosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> Poticanje lokalnog stanovništva i pravnih osoba na sređivanje imovinsko-pravnih odnosa Savjetovanje građana o načinu rješavanja (koracima) imovinsko-pravnih odnosa Rješavanje imovinsko pravnih odnosa nad nekretninama u vlasništvu Grada te poduzeća i ustanova u vlasništvu Grada
REZULTATI	Rezultat ove mjere biti će uređene zemljišne knjige usklađene s katastrom.
RAZVOJNI UČINCI	Razvojni učinak ove mjere ogledat će se u bržem i jednostavnijem ishođenju građevinskih i drugih dozvola za rad, privlačenju investicija te kupoprodaju nekretnina.
CILJNE SKUPINE	Grad Pakrac, gospodarski subjekti, lokalno stanovništvo,te ostali vlasnici nekretnina na području grada Pakraca
INDIKATORI	<ul style="list-style-type: none"> % uređenih zemljišnih knjiga usklađenih sa stvarnim stanjem i katastrom

MJERA	2P3-M2 Izrada prostorno – planske dokumentacije
CILJ I SVRHA MJERE	Cilj ove mjere je kvalitetno upravljanje prostorom, a svrha usklađenost prostorno-planske dokumentacije s potrebama razvoja grada Pakraca uvažavajući standarde zaštite okoliša.
OPIS	U sklopu ove mjere provodit će se aktivnosti izrade nove i ažuriranja postojeće prostorno planske dokumentacije u skladu s potrebama razvoja.
REZULTATI	<ul style="list-style-type: none"> • Prostorno – planska dokumentacija u skladu s dugoročnim ciljevima i mjerama prostornog razvoja gospodarstva i društvenih sadržaja te u skladu s okolišnim standardima i propisima (posebno u zaštićenim područjima).
RAZVOJNI UČINCI	Poštivanjem i reguliranjem zakonskih akata želi se urediti osnovna koncepcija prostornog razvoja te doprinijeti održivom razvitu navedenog.
CILJNE SKUPINE	Grad Pakrac, županijska uprava za prostorno planiranje
INDIKATORI	<ul style="list-style-type: none"> • Broj izrađenih i ažuriranih prostorno-planskih dokumenata

5.3.8. 2P4 Razminiranje

MJERA	2P4-M1 Plan razminiranje područja grada do 2019.
CILJ I SVRHA MJERE	Cilj ove mjere je aktivno sudjelovanje grada Pakraca u izradi (definiranju prioriteta) i nadzoru provedbe plana razminiranja sukladno potrebama gospodarskog i društvenog razvoja grada.
OPIS	<p>Aktivnosti u sklopu ove mjere su:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sudjelovanje predstavnika Grada Pakraca u izradi godišnjih planova razminiranja područja grada • Nadzor realizacije godišnjeg plana razminiranja
REZULTATI	Rezultat ove mjere očituje se u aktivnom upravljanju procesom razminiranja područja grada Pakraca.
RAZVOJNI UČINCI	Razvojni učinak ove mjere manifestira se kao kvalitetnije i jednostavnije planiranje razvoja cijelog teritorija grada Pakraca,
CILJNE SKUPINE	Grad Pakrac, gospodarski subjekti (uključujući one koji se bave razminiranjem), stanovništvo.
INDIKATORI	<ul style="list-style-type: none"> • % realizacije godišnjih planova razminiranja

MJERA	2P4-M2 Izvidi i razminiranje minski sumnjivih područja
--------------	---

CILJ I SVRHA MJERE	Minsko sumnjivi prostor zagađen je i velikim brojem neeksploiranih ubojnih sredstava, posebno u područjima intenzivnih borbenih djelovanja tijekom Domovinskog rata. Svrha mjere je očistiti područje grada Pakraca od mina do 2019. godine te omogućiti siguran život za stanovništvo na području gdje miniranost neće predstavljati prepreku za razvoj gospodarstva i društva.
OPIS	U sklopu mjere provodit će se sljedeće aktivnosti: <ul style="list-style-type: none"> • Prikupljanje finansijskih sredstava za razminiranje • Povođenje izvida i razminiravanje minski sumnjivih područja
REZULTATI	Rezultat ove mjere je razminirano kompletno područje grada Pakraca
RAZVOJNI UČINCI	Razvojni učinci ove mjere su nesmetano kretanje i obavljanje gospodarskih djelatnosti (poljoprivreda, turizam, industrija) na cijelom području grada što će olakšati ekonomski razvoj cijelog teritorija grada Pakraca.
CILJNE SKUPINE	Grad Pakrac, gospodarski subjekti (uključujući one koji se bave razminiranjem), stanovništvo.
INDIKATORI	<ul style="list-style-type: none"> • km^2 razminiranih površina

STRATEŠKI CILJ 3: UNAPREĐENJE KVALITETE ŽIVOTA

5.3.9. 3P1 Razvoj ljudskih potencijala

MJERA	3P1-M1 Razvoj formalnog obrazovanja
CILJ I SVRHA MJERE	Cilj mjere je unaprijediti kvalitetu rada odgojno-obrazovnih institucija svih razina na području grada Pakraca kako bi one bile u mogućnosti odgovoriti na promjene na tržištu rada. Kvalitetna suradnja gospodarskih subjekata i odgojno-obrazovnih institucija doprinijet će kvaliteti obrazovnih programa i njihovoj usklađenosti s potrebama tržišta te učiniti polaznike tih programa konkurentnijima na tržištu rada.
OPIS	Aktivnosti koje će se provoditi u sklopu ove mjere su sljedeće: <ul style="list-style-type: none"> • Ustrojavanje visokoškolskih institucija u području zdravstva (fizioterapeut i ostala zanimanja), turizma i ostalih srodnih područja • Jačanje/usavršavanje ljudskih i materijalnih resursa obrazovnih institucija na svim razinama od vrtića do fakulteta • Prilagodba srednjoškolskih obrazovnih programa potrebama tržišta rada • Razvoj projekta formiranja vježbeničkih tvrtki u srednjoj školi • Profesionalno usmjeravanje učenika osnovnih škola
REZULTATI	Rezultati realizacije ove mjere biti će: <ul style="list-style-type: none"> • Samostalno Zdravstveno veleučilište u Pakracu • Uspostavljena suradnja odgojno-obrazovnog i gospodarskog sektora • Ojačani kapaciteti obrazovnih institucija (ljudski potencijali, materijalni uvjeti u vidu novih tehnologija) • Uspostavljen program ranog profesionalnog usmjeravanja • Kvalitetnija radna snaga koja može odgovoriti na izazove tržišta rada • Projekti suradnje obrazovnih institucija i gospodarstva
RAZVOJNI UČINCI	Podizanje kvalitete i uvjeta rada u odgojno-obrazovnim institucijama s područja grada Pakraca, bolja usklađenost ponude i potražnje na tržištu rada, usmjereni razvoj ključnih kompetencija u skladu s potrebama tržišta rada u cilju unaprjeđenja kvalitete života i rada u gradu Pakracu.
CILJNE SKUPINE	Zaposlenici i polaznici odgojno-obrazovnih institucija, gospodarski subjekti, HZZ, Grad Pakrac
INDIKATORI	<ul style="list-style-type: none"> • Broj osoblja odgojno-obrazovnih institucija prošlo programe usavršavanja • Broj studenata • Broj učenika koji su prošli program ranog profesionalnog usmjeravanja • Broj obrazovnih programa/predmeta koji koriste moderne tehnologije • Broj zajedničkih projekta obrazovnih institucija i gospodarstva

MJERA	3P1-M2 Razvoj neformalnog obrazovanja (cjeloživotnog)
CILJ I SVRHA MJERE	Cilj ove mjere je razvoj institucija i programa neformalnog obrazovanja. Svrha je unaprijediti formalno stečeno obrazovanje, znanje i vještine kako bi se ojačale kompetencije i konkurentnost radne snage na tržištu rada.
OPIS	<p>U sklopu ove mjere provodit će se sljedeće aktivnosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Unaprjeđenja kapaciteta pružatelja i organizatora programa neformalnog cjeloživotnog obrazovanja • Prilagodba postojećih i razvoj novih programa cjeloživotnog obrazovanja u skladu s potrebama tržišta za sve skupine • Promicanje cjeloživotnog obrazovanja te podizanje svijesti i stvaranje pozitivnog stava prema učenju i znanju
REZULTATI	Rezultat realizacije ove mjere biti će kvalitetni programi cjeloživotnog obrazovanja koji doprinose konkurentnosti i aktivnosti (samozapošljavanju) radne snage.
RAZVOJNI UČINCI	Razvojni učinak ove mjere ogledat će se u jačanju konkurentnosti i gospodarskom razvoju kao posljedici jačanja kulture učenja i kontinuiranog osobnog razvoja stanovništva svih dobnih skupina i profesija.
CILJNE SKUPINE	Obrazovne institucije, PCP, udruge civilnog društva, lokalno stanovništvo, HZZ
INDIKATORI	<ul style="list-style-type: none"> • Broj novih programa za poticanje cjeloživotnog učenja • Broj održanih programa cjeloživotnog obrazovanja • Broj osoba koje sudjeluju u programima cjeloživotnog učenja

MJERA	3P1-M3 Poticanje obrazovanja
CILJ I SVRHA MJERE	Svrha ove mjere je poticanje obrazovanja u cilju olakšanja stjecanja novih znanja, vještina i sposobnosti.
OPIS	<p>U sklopu ove mjere provodit će se aktivnosti kao što su:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Osnivanje zaklade za stipendiranje učenika i studenata s područja grada Pakraca • Stipendiranje učenika i studenata s područja grada Pakraca • Subvencioniranje prijevoza za učenike i studente s područja grada Pakraca • Subvencioniranje nabavke knjiga i informatičke opreme za učenje za učenike i studente • Sufinanciranje/financiranje darovitih učenika i studenata za odlazak na natjecanja • Subvencioniranje vrtića

REZULTATI	Rezultat ove mjere bit će olakšano školovanje učenika i studenata neovisno o ekonomskim prilikama.
RAZVOJNI UČINCI	Razvojni učinak ove mjere očitovat će se u poboljšanju obrazovne strukture i kompetencija radne snage s područja grada Pakraca.
CILJNE SKUPINE	Učenici i studenti
INDIKATORI	<ul style="list-style-type: none"> • Broj stipendiranih učenika i studenata • Broj subvencioniranih nabavi knjiga i informatičke opreme • Broj primatelja subvencija za prijevoz • Broj sudionika učeničkih i studentskih natjecanja • Broj subvencioniranih vrtićkih mjeseta

5.3.10. 3P2 Očuvanje društveno kulturne baštine

MJERA	3P2-M1 Održivo upravljanje društveno kulturnom baštinom
CILJ I SVRHA MJERE	Cilj mjere održivo upravljanje društveno kulturnom baštinom je osigurati dugotrajnu zaštitu društveno kulturnih vrijednosti.
OPIS	<p>Kako bi se ostvario zacrtani cilj ova će mjera uključivati provedbu sljedećih aktivnosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Definiranje nositelja upravljanja društvenom kulturnom baštinom grada Pakraca te izradu plana upravljanja društveno-kulturnom baštinom • Obnovu fasada u središtu Pakraca • Obogaćivanje muzejskog fundusa otkupom etno predmeta i dokumentacije • Podržavanje programa/projekata vezanih za društveno kulturnu baštinu (npr. očuvanje jezika, kulture, običaja i sl.)
REZULTATI	Rezultat realizacije ove mjere biti će jasan i održiv plan upravljanja društveno kulturnom baštinom koji doprinosi održivom razvoju grada Pakraca.
RAZVOJNI UČINCI	Razvojni učinak ove mjere ogledat će se u očuvanoj društvenoj kulturnoj baštini koja će doprinijeti kvaliteti života lokalne zajednice, a kao turistički resurs dodatno povećati atraktivnost turističke destinacije.
CILJNE SKUPINE	Grad Pakrac, muzej, udruge koje se bave očuvanjem kulturnih sadržaja, lokalno stanovništvo
INDIKATORI	<ul style="list-style-type: none"> • Broj prijavljenih i realiziranih projekata vezanih uz društveno kulturnu baštinu • m² obnovljenih fasada • Broj posjetitelja društveno kulturnih programa i događanja • Broj novih etno predmeta i dokumentacije

MJERA	3P2-M2 Unaprjeđenje sporta
CILJ I SVRHA MJERE	Cilj ove mjere je unaprijediti ponudu i kvalitetu sportsko – rekreativnih sadržaja i učiniti ih dostupno svim zainteresiranim građanima.
OPIS	Ovom mjerom će se bavljenje sportom učiniti dostupno svim zainteresiranim građanima grada Pakraca, uključujući osobe treće dobi. Aktivnosti koje će se provoditi u sklopu ove mjere su sljedeće: <ul style="list-style-type: none"> • Sufinanciranje rada sportskih klubova te poticanje osobito darovitih sportaša • Razvoj novih sportskih i rekreativnih sadržaja namijenjenih svim dobним skupinama • Uključivanje sportskih i rekreativnih sadržaja u turističku ponudu • Poticanje građana na rekreaciju i bavljenje sportom
REZULTATI	Rezultat ove mjere bit će dostupnost sportskih i rekreativskih sadržaja svim zainteresiranim građanima.
RAZVOJNI UČINCI	Razvojni učinak ove mjere bit će bolja kvaliteta života građana osigurana kroz dostupnost raznih sportskih i rekreativnih sadržaja.
CILJNE SKUPINE	Sportski klubovi, lokalno stanovništvo, gospodarski subjekti, Grad Pakrac
INDIKATORI	<ul style="list-style-type: none"> • Broj članova sportskih klubova • Broj sportsko – rekreativnih sadržaja • Broj građana koji se rekreiraju • Broj održanih motivacijskih radionica

MJERA	3P2-M3 Istraživanje kulturno povjesne baštine
CILJ I SVRHA MJERE	Cilj ove mjere je podržati aktivnosti istraživanja poznatih, a još ne istraženih nalazišta kulturno povjesne baštine te sakupljanje i analiza nematerijalne kulturne baštine na području grada Pakraca.
OPIS	Aktivnosti koje će se provoditi u sklopu ove mjere su: <ul style="list-style-type: none"> • Arheološka istraživanja potencijalnih nalazišta • Sakupljanje i analiza nematerijalne kulturne baštine
REZULTATI	Rezultat ove mjere bit će istražena nova arheološka nalazišta, prikupljeni i prezentirani javnosti artefakti s navedenih te skupljena, analizirana i predstavljena javnosti novootkrivena nematerijalna kulturna baština Pakraca.
RAZVOJNI UČINCI	Razvojni učinak ove mjere ogleda se u prezentaciji rezultata provedenih aktivnosti u okviru ove mjere/sakupljenih dobara koja će nadopuniti postojeću izloženu kulturno povjesnu baštinu i time povećati razinu atraktivnosti grada Pakraca za turiste te očuvati kulturno povjesna dobra u neokrnjenom i izvornom stanju za buduće naraštaje.

CILJNE SKUPINE	Grad Pakrac, arheolozi, muzej, udruge koje se bave očuvanjem kulturnih sadržaja
INDIKATORI	<ul style="list-style-type: none"> • Broj arheoloških nalazišta obrađenih ili u fazi obrade • Broj pronađenih predmeta • Broj sakupljenih i obrađenih dobara nematerijalne baštine

5.3.11. 3P3 Unaprjeđenje zdravstveno socijalne zaštite

MJERA	3P3-M1 Unaprjeđenje zdravstvenih usluga
CILJ I SVRHA MJERE	Unaprjeđenje zdravstvene zaštite obavlja se u svrhu pružanja kvalitetnijih zdravstvenih usluga što većem broju korisnika s područja Požeško – slavonske, Sisačko – moslavačke i Bjelovarsko – bilogorske županije koji gravitiraju u bolnicu Pakrac.
OPIS	<p>Aktivnosti u sklopu ove mjere odnose se na:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Otvaranje novih odjela u sklopu županijske bolnice • Povećanje kapaciteta (materijalnih i ljudskih) za adekvatno pružanje zdravstvenih usluga • Kreiranje sadržaja koji će obavljanje pretraga i boravak u bolnici učiniti manje stresnim, jednostavnijim, efikasnijim i ugodnjim • Uspostavu preventivnih programa za suzbijanje ovisnosti: droga, alkoholizam • Izradu i uspostavu programa besplatne konzumacije mlijeka i voća u vrtiću i osnovnoj školi – preventivni programi • Povezivanje i stručno usavršavanje pružatelja zdravstvenih usluga • Kreiranje programa prevencije/uništavanja ambrozije
REZULTATI	Rezultat ove mjere bit će bolja primarna i sekundarna zdravstvena zaštita i stvoreni uvjeti za prijem i obradu većeg broja pacijenata sa širim spektrom potreba i kvalitetnijom uslugom.
RAZVOJNI UČINCI	Razvojni učinak ove mjere je poboljšanje zdravstvenog stanja i kvalitete života lokalnog stanovništva i stanovništva šire regije (Požeško – slavonske, Sisačko – moslavačke i Bjelovarsko – bilogorske županije).
CILJNE SKUPINE	Lokalno stanovništvo i stanovništvo šire regije, ustanove za pružanje zdravstvene zaštite, zaposlenici ustanova za pružanje zdravstvene zaštite
INDIKATORI	<ul style="list-style-type: none"> • Broj novih pretraga koje je moguće obaviti u ustanovama zdravstvene zaštite na području Pakraca • Broj pregleda po zdravstvenom djelatniku • % smanjenja koncentracije peludaambrozije u zraku • Broj dana koje zdravstveni djelatnici provedu na edukaciji

MJERA	3P3-M2 Unapređenje socijalnih usluga
CILJ I SVRHA MJERE	Cilj ove mjere je modernizacija postojećih i razvoj novih socijalnih usluga, poboljšanje uvjeta i kvalitete života socijalno marginaliziranih skupina te njihovo uspješno integriranje u gospodarski i društveni život.
OPIS	<p>Aktivnosti u sklopu ove mjere bit će sljedeće:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Širenje mreže postojećih socijalnih usluga kroz razvoj novih inovativnih socijalnih usluga • Jačanje ljudskih kapaciteta pružatelja socijalnih usluga • Pristup javnim uslugama osobama s invaliditetom • Kreiranje programa za poboljšanje uvjeta i kvalitete života marginaliziranih skupina • Poticanje volontiranja u području socijalnih usluga • Izgradnja/modernizacija staračkih domova
REZULTATI	Rezultat realizacije ove mjere biti će unaprijeđen sustav socijalne zaštite te stvoreni bolji uvjeti za život i rad marginaliziranih skupina.
RAZVOJNI UČINCI	Razvojni učinak ove mjere bit će kvalitetniji sustav socijalnih usluga koji će se ogledati u jačoj integraciji socijalno marginaliziranih skupina i poboljšanju kvalitete njihova života.
CILJNE SKUPINE	Lokalno stanovništvo, pružatelji socijalnih usluga, Grad Pakrac, udruge
INDIKATORI	<ul style="list-style-type: none"> • Broj pružatelja socijalnih usluga • Broj programa (unaprijeđenih postojećih i novih) socijalnih usluga • Broj aktivnih volontera u području socijalnih usluga

5.3.12. 3P4 Jačanje uloge OCD-a u društveno ekonomskom razvoju

MJERA	3P4-M1 Unapređenje znanja i vještina
CILJ I SVRHA MJERE	Svrha ove mjere je jačanje znanja i vještina članova OCD-a potrebnih za rad i provedbu programa važnih za društveno ekonomski razvoj Pakraca te organizacija, provedba programa, unaprjeđenje znanja i vještina građana.
OPIS	<p>U sklopu ove mjere povodit će se sljedeće aktivnosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Financijsko podupiranje programa OCD-a vezanih za organizaciju programa neformalnog obrazovanja • Jačanje kapaciteta članova OCD-a u područjima: upravljanje organizacijama civilnog društva, prikupljanje finansijskih sredstava za rad, računovodstvo organizacija civilnog društva, priprema projekata, upravljanje projektom, PCM i dr.

	<ul style="list-style-type: none"> Poticanje volontiranja, osobito kod mladih
REZULTATI	Rezultat realizacije ove mjere bit će vidljiv kroz veću aktivnost i profesionalnost u radu OCD-a.
RAZVOJNI UČINCI	Razvojni učinak ove mjere ogleda se u većem doprinosu OCD-a društveno-ekonomskom razvoju grada Pakrac.
CILJNE SKUPINE	Članovi OCD-a, Grad Pakrac, lokalno stanovništvo
INDIKATORI	<ul style="list-style-type: none"> Broj članova OCD-a koji su sudjelovali na radionicama podizanja kapaciteta OCD-a Broj provedenih programa neformalnog obrazovanja Broj provedenih projekata koje su vodili ili u kojima su sudjelovali OCD-a

MJERA	<i>3P4-M2 Osigurati analitičku podlogu za praćenje razvoja civilnog društva</i>
CILJ I SVRHA MJERE	Svrha mjere je prikupljanje podataka koji ukazuju na rezultate organizacija civilnog društva koje primaju finansijsku potporu grada Pakrac. Cilj mjere je osigurati transparentnost sustava dodjele javnih potpora sukladno ostvarenim rezultatima rada OCD-a .
OPIS	Aktivnosti u okviru ove mjere uključivat će: <ul style="list-style-type: none"> Izradu registra/popisa lokalnih OCD Prikupljanje podataka u vezi s njihovim radom, Vršenje redovitih kontrola i savjetovanja vezano za trošenje sredstava dobivenih od Grada
REZULTATI	<ul style="list-style-type: none"> Praćenja rada OCD-a i namjenskog trošenja sredstava dobivenih od Grada Sufinanciranje projekata iz djelokruga rada OCD-a
RAZVOJNI UČINCI	Razvojni učinci ove mjere su transparentni sustav dodjele javnih potpora OCD-a
CILJNE SKUPINE	Organizacije civilnog društva, Grad Pakrac
INDIKATORI	<ul style="list-style-type: none"> Broj OCD-a u registru lokalnih OCD-a koji redovito dostavljaju izvješća o radu

MJERA	<i>3P4-M3 Poticanje i razvoj socijalnog poduzetništva</i>
CILJ I SVRHA MJERE	Razvojem socijalnog poduzetništva povećava se finansijska stabilnost organizacija civilnog društva. Djelatnost socijalnog poduzetništva uvijek je u skladu i sinergiji s vizijom i misijom organizacije, a sav ostvareni profit koristi se za projekte, programe i rad organizacije. Cilj ove mjere je potaknuti organizacije civilnog društva na uključivanje u socijalno

	poduzetništvo.
OPIS	<p>U sklopu ove mjere provodit će se sljedeće aktivnosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Razvijanje i implementiranje obrazovnih sadržaja vezanih za pokretanje i bavljenje socijalnim poduzetništvom • Razvijanje infrastrukture za brži razvoj socijalnog poduzetništva • Uključivanje mјere socijalnog poduzetništva u sustav potpora za MSP • Stručna i administrativna pomoć pri dobivanju potpora i subvencija za pokretanje i/ili bavljenje socijalnim poduzetništvom
REZULTATI	<ul style="list-style-type: none"> • Veća informiranost građana i OCD-a o socijalnom poduzetništvu (kroz organizirane radionice i edukacije) • Povećan broj OCD-a koji se bave socijalnim poduzetništvom
RAZVOJNI UČINCI	Razvojni učinak ove mјere bit će povećanje gospodarske aktivnosti i zapošljavanja/samozapošljavanja kroz aktivizam organizacija civilnog društva u domeni socijalnog poduzetništva.
CILJNE SKUPINE	Organizacije civilnog društva, stanovništvo, Grad Pakrac
INDIKATORI	<ul style="list-style-type: none"> • Broj građana/OCD-a uključenih u socijalno poduzetništvo • Broj održanih edukacija o socijalnom poduzetništvu

STRATEŠKI CILJ 4: ZAŠTITA OKOLIŠA I ENERGETSKA UČINKOVITOST

5.3.13. 4P1 Gospodarenje otpadom

MJERA	4P1-M1 Stvaranje uvjeta za kvalitetno zbrinjavanje otpada
CILJ I SVRHA MJERE	Cilj ove mjere je stvoriti infrastrukturne i institucionalne uvjete koji će omogućiti kvalitetno zbrinjavanje otpada. Svrha ove mjere je stvoriti uvjete za koordinirano provođenje aktivnosti gospodarenja otpadom.
OPIS	Ova mjera uključivat će aktivnosti vezane za fizičku i institucionalnu infrastrukturu neophodnu za kvalitetno funkcioniranje sustava zbrinjavanja otpada. Aktivnosti u sklopu ove mjere uključuju: <ul style="list-style-type: none"> • Izrada Plana gospodarenja otpadom grada Pakraca sukladno novom Zakon o održivom gospodarenju otpadom • Pronalaženje i uvođenje najboljeg rješenja za selekciju i selektivno prikupljanje otpada s područja grada Pakraca • Uspostavu sustava za zbrinjavanje infektivnog otpada • Sanaciju divljih odlagališta otpada • Sanaciju deponije „Crkviše“ • Izradu reciklažnog dvorišta
REZULTATI	<ul style="list-style-type: none"> • Funkcionalan kvalitetan sustav zbrinjavanja otpada na području grada Pakraca
RAZVOJNI UČINCI	Razvojni učinak ove mjere biti će čišći i zdraviji okoliš.
CILJNE SKUPINE	Komunalno poduzeće, Grad Pakrac, gospodarski subjekti, stanovništvo
INDIKATORI	<ul style="list-style-type: none"> • Količina prikupljenog, odvojenog i recikliranog otpada • Broj saniranih divljih odlagališta • Izgrađeno reciklažno dvorište • Saniran deponij „Crkviše“

MJERA	4P1-M2 Podizanje svijesti građanstva o važnosti i prednostima sortiranja otpada
CILJ I SVRHA MJERE	Cilj je zadovoljavanje propisanih normi u vezi s obvezom sortiranja otpada i provođenja edukativno-informativnih aktivnosti u području gospodarenja otpadom sukladno Zakonu o održivom gospodarenju otpadom.
OPIS	U sklopu ove mjere provodit će se edukativno-informativne aktivnosti o načinima, važnosti i prednostima sortiranja i pravilnog gospodarenja otpadom. Te aktivnosti uključivat će: <ul style="list-style-type: none"> • Edukacije o selektiranju i pravilnom gospodarenju otpadom za djecu u vrtićima i školama • Edukacije o selektiranju i pravilnom gospodarenju otpadom za ostalo

	<p>građanstvo</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kreiranje i provođenje promidžbene kampanje o implementaciji Plana gospodarenja otpadom grada Pakraca
REZULTATI	Rezultat realizacije ove mjere bit će povećana svijest građana grada Pakraca o pravilnom gospodarenju otpadom te povećani postotak sortiranja otpada od strane građanstva.
RAZVOJNI UČINCI	Razvojni učinak ove mjere bit će smanjena količina neiskoristivog otpada.
CILJNE SKUPINE	Lokalno stanovništvo, Grad Pakrac, komunalno poduzeće
INDIKATORI	<ul style="list-style-type: none"> • % prikupljenog i sortiranog otpada u odnosu na nesortirani otpad • Broj održanih edukativno-informativnih aktivnosti

5.3.14. 4P2 Energetska efikasnost i OIE

MJERA	4P2-M1 Primjena obnovljivih izvora energije
CILJ I SVRHA MJERE	Ovom mjerom želi se potaknuti veće korištenje obnovljivih izvora energije privatnog i javnog sektora na području grada Pakraca.
OPIS	<p>U sklopu ove mjere poticati će se korištenje OIE i olakšati uvođenje sustava koji koriste OIE. Aktivnosti u sklopu ove mjere uključivat će:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Osmišljavanje i provedbu programa sufinanciranja proizvodnje i korištenja energije iz OIE • Implementaciju obnovljivih izvora u postojeće energetske sustave – npr. postavljanje solarnih čelija, kolektora za pripremu tople vode
REZULTATI	<ul style="list-style-type: none"> • Funkcionalan program sufinanciranja proizvodnje i korištenja energije iz OIE • Provedeni projekti
RAZVOJNI UČINCI	Razvojni učinak ove mjere je veća energetska održivost područja grada
CILJNE SKUPINE	Gospodarski subjekti, javni sektor, stanovništvo
INDIKATORI	<ul style="list-style-type: none"> • Broj sufinanciranih projekata vezanih za OIE • kWh električne energije dobiveno iz obnovljivih izvora energije

MJERA	4P2-M2 Primjena energetski učinkovitih tehnologija
CILJ I SVRHA MJERE	Cilj ove mjere jest povećanje energetske učinkovitosti u privatnom i javnom sektoru uvođenjem novih energetski učinkovitih tehnologija.
OPIS	<p>U sklopu ove mjere provoditi će se sljedeće aktivnosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Održavanje informativno-edukativnih radionica o prednostima i potencijalnim modelima financiranja uvođenja novih energetsko učinkovitih tehnologija

	<ul style="list-style-type: none"> Poticanje uvođenja novih energetsko učinkovitih tehnologija.
REZULTATI	Rezultat ove mjere bit će smanjenje potrošnje energije kao posljedica uvođenja novih energetski učinkovitih tehnologija.
RAZVOJNI UČINCI	Razvojni učinci ove mjere bit će vidljivi u segmentu smanjenja štetnih utjecaja na okoliš i povećanja konkurentnosti uzrokovane smanjenim troškovima za energiju.
CILJNE SKUPINE	Gospodarski subjekti, Grad Pakrac, javna poduzeća i institucije
INDIKATORI	<ul style="list-style-type: none"> Broj projekata uvođenja energetski učinkovitih tehnologija Broj održanih radionica prednostima i potencijalnim modelima financiranja uvođenja novih energetsko učinkovitih tehnologija
MJERA	4P2-M3 Povećanje energetske učinkovitosti u zgradarstvu
CILJ I SVRHA MJERE	Cilj ove mjere je povećati energetsku učinkovitost u zgradarstvu (javnom i privatnom) na području grada Pakraca te na taj način povećati energetske, ekonomski i ekološke uštede.
OPIS	Aktivnosti koje će se provoditi kroz ovu mjeru su: <ul style="list-style-type: none"> Informativno-edukativne radionice o mjerama energetske učinkovitosti u zgradama Provođenje energetskih pregleda zgrada/kuća Poticanje energetske certifikacije zgrada/kuća Osmišljavanje i provedba programa sufinanciranja projekata uvođenja mjera energetske učinkovitosti u zgradama/kućama
REZULTATI	Rezultat ove mjere bit će veća energetska učinkovitost u zgradama javnog i privatnog sektora u gradu Pakracu te sukladno tome smanjenje potrošnje energije.
RAZVOJNI UČINCI	Razvojni učinci ove mjere bit će energetske, ekonomski i ekološke uštede za vlasnike zgrada i cijelu lokalnu zajednicu.
CILJNE SKUPINE	Grad Pakrac, gospodarski subjekti, javna poduzeća i institucije, stanovništvo
INDIKATORI	<ul style="list-style-type: none"> Broj održanih radionica mjerama energetske učinkovitosti u zgradama Broj provedenih energetskih pregleda Broj zgrada s energetskim certifikatom Broj provedenih projekata realizacije mjera energetske učinkovitosti u zgradarstvu

5.3.15. 4P3 Zaštita prirode

MJERA	4P3-M1 Definiranje područja zaštite prirode od posebnog interesa
CILJ I SVRHA MJERE	Cilj ove mjere je definirati sva vrijedna prirodna područja grada Pakraca kako bi se osigurao održivi razvoj grada bez njihovog narušavanja .
OPIS	<p>Aktivnosti u sklopu ove mjere usmjerenе su na:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Izradu liste posebno vrijednih prirodnih područja grada Pakraca • Izradu potrebne dokumentacije i pokretanje postupka zaštite posebno vrijednih prirodnih područja grada Pakraca • Uvrštenje vrijednih i zaštićenih prirodnih područja od posebnog interesa u prostorno plansku dokumentaciju • Adekvatno korištenje zaštićenih područja i područja od posebnog interesa.
REZULTATI	<p>Rezultati realizacije ove mjere bit će:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zaštićena sva prirodna područja od posebne važnosti na području grada Pakraca • Područja od posebnog interesa uvrštena u prostorno plansku dokumentaciju • Zaštićena područja i područja od posebnog interesa koriste se na adekvatan način u skladu s prostorno planskom dokumentacijom.
RAZVOJNI UČINCI	Razvojni učinak ove mjere je dugoročno održivi razvoj grada Pakraca uz uvažavanje principa zaštite prirode od posebnog interesa.
CILJNE SKUPINE	Grad Pakrac, lokalno stanovništvo, Turistička zajednica grada Pakraca, organizacije civilnog društva
INDIKATORI	<ul style="list-style-type: none"> • Lista posebno vrijednih prirodnih područja grada Pakraca • Broj podnesenih zahtjeva za zaštitu • Broj izrađenih i odobrenih projekata zaštite područja od posebnog interesa

MJERA	4P3-M2 Zaštita biološke i krajobrazne raznolikosti
CILJ I SVRHA MJERE	Cilj ove mjere je očuvati raznolikost krajolika i bioloških vrsta na području grada Pakraca, posebno zaštićenih područja i vrsta. Svrha mjere je stvoriti preduvjete za provedbu aktivnosti zaštite prirode i upravljanja zaštićenim prirodnim područjima na lokalnoj razini.
OPIS	<p>U sklopu ove mjere provodit će se aktivnosti/projekti zaštite biološke i krajobrazne raznolikosti kao što su:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Informativno - edukativne radionice za sve dobne skupine i strukture stanovništva • Aktivnosti u vezi s održanjem i povećanjem brojnosti populacija

	ugroženih vrsta te očuvanjem i obnovom njihovih staništa
REZULTATI	Rezultati ove mjere bit će podignuto znanje i svijest lokalnog stanovništva o zaštićenim vrstama i staništima te očuvana postojeća zaštićena staništa.
RAZVOJNI UČINCI	Razvojni učinak ove mjere bit će vidljiv u očuvanju biološke raznolikosti pakračkog područja koja će se koristi kao jedan od resursa turističke ponude.
CILJNE SKUPINE	Udruge za zaštitu prirode, Grad Pakrac, sportska društva, Turistička zajednica grada Pakraca, stanovništvo
INDIKATORI	<ul style="list-style-type: none"> • Broj održanih radionica • Broj predloženih i provedenih projekata u području zaštite prirode

STRATEŠKI CILJ 5: RAZVOJ PARTNERSTVA I MEĐUSEKTORSKA SURADNJA

5.3.16. 5P1 Umrežavanje dionika javnog, privatnog i civilnog sektora s područja Grada Pakrac

MJERA	5P1-M1 Razvoj projektne suradnje
CILJ I SVRHA MJERE	Cilj ove mjere jest nastavak i unaprjeđenje suradnje javnog, privatnog i civilnog sektora grada Pakraca s konačnom svrhom promicanja gospodarskog i sveukupnog društvenog razvoja grada.
OPIS	<p>U cilju maksimalizacije pozitivnih učinaka rada javnog, privatnog i civilnog sektora na društvo u cjelini nameće se potreba unaprjeđenja međusobne interakcije i suradnje navedene tri sfere. U provođenju aktivnosti u sklopu ove mjere naglasak će se staviti na:</p> <ul style="list-style-type: none">• Educiranje predstavnika javnog, privatnog i civilnog sektora o potencijalnim oblicima međusobne suradnje navedenih sektora• Provođenje edukacija usmjerenih na razvoj koncepta projektne suradnje• Uspostavu suradnje te zajedničko koncipiranje projektnih ideja i prijedloga sukladno razvojnim prioritetima grada• Provedbu zajedničkih projekata javnog, privatnog i civilnog sektora
REZULTATI	<ul style="list-style-type: none">• Održane edukativne radionice o potencijalnim oblicima međusobne suradnje javnog, privatnog i civilnog sektora• Provedene edukacije usmjerene na razvoj koncepta projektne suradnje• Uspostavljena projektna suradnja javnog, privatnog i civilnog sektora (zajedničko koncipiranje projektnih ideja i prijedloga sukladno razvojnim prioritetima grada)• Koncipirani zajednički projekti javnog, privatnog i civilnog sektora
RAZVOJNI UČINCI	Uspostavom projektne suradnje između javnog, privatnog i civilnog sektora postiže se sinergijski učinci na gospodarski, ali i sveukupni društveni razvoj područja grada Pakraca.
CILJNE SKUPINE	Organizacije civilnog sektora, stanovništvo, gospodarski subjekti, javna tijela Grada Pakraca
INDIKATORI	<ul style="list-style-type: none">• Broj edukativnih radionica o potencijalnim oblicima međusobne suradnje javnog, privatnog i civilnog sektora• Broj sudionika edukativnih radionica o potencijalnim oblicima međusobne suradnje javnog, privatnog i civilnog sektora• Broj edukativnih događanja usmjerenih razvoju koncepta projektne suradnje• Broj sudionika edukativnih događanja usmjerenih razvoju koncepta projektne suradnje• Broj zajednički koncipiranih projektnih ideja i prijedloga sukladno razvojnim prioritetima grada

	<ul style="list-style-type: none"> • Broj zajedničkih projekata javnog, privatnog i civilnog sektora
MJERA	5P1-M2 Poticanje razmjene znanja i zajedničkog korištenja kapaciteta
CILJ I SVRHA MJERE	Cilj mjere je poticanje suradnje između javnog, privatnog i civilnog sektora kroz razmjenu znanja i zajedničko korištenje kapaciteta u provođenju aktivnosti od općeg interesa. Navedeno se prije svega odnosi na ukupni ljudski kapital odnosno bazu znanja predmetnih sektora, ali isto tako i na ostale kapacitete (infrastrukturne odnosno prije svega prostorne) koje je potrebno zajednički koristiti i međusobno razmjenjivati. Svrha mjere jest optimalizacija pozitivnog utjecaja javnog, privatnog i civilnog sektora na širu društvenu zajednicu.
OPIS	U okviru mjere će se provoditi sljedeće aktivnosti: <ul style="list-style-type: none"> • Poticanje međusektorske razmjene znanja i iskustva (održavanje edukacija, okruglih stolova itd.) • Poticanje i podrška zajedničkom korištenju infrastrukturnih kapaciteta i opreme za aktivnosti od javnog značaja • Poticanje međusektorske suradnje u segmentu organizacije i održavanja različitih manifestacija i događanja (unaprjeđenje organizacije postojećih manifestacija: Pakračko ljeto, Sajam ruralnog turizma „Slavonski banovac“, Šokačko sijelo te razvoj novih manifestacija)
REZULTATI	Rezultati provođenja aktivnosti u okviru ove mjere su: <ul style="list-style-type: none"> • Održani događaji međusektorske razmjene znanja i iskustva (edukacije, okrugli stolovi itd.) • Zajedničko korištenje infrastrukturnih kapaciteta i opreme za aktivnosti od javnog značaja • Potaknuta i uspostavljena međusektorska suradnja u segmentu osmišljavanja, organizacije i održavanja različitih manifestacija i događanja
RAZVOJNI UČINCI	Unapređivanjem suradnje javnog, civilnog i privatnog sektora u međusobno komplementarnim aktivnostima ne samo da se stvara dodana vrijednost u vidu unaprijeđene suradnje, već se, upravo zbog komplementarnosti podiže kvaliteta i utjecaj rezultata takvih aktivnosti. Unapređenjem postojećih i razvojem novih manifestacija usmjerenih na specifična područja postići će se bolja profilizacija javne dimenzije područja kojima su manifestacije posvećene (kulturna, sportska, poduzetništvo, turizam itd.) i na taj način ojačati njihov utjecaj na šire društvene slojeve. Značajan razvojni potencijal koji proizlazi iz umrežavanja javnog, privatnog i civilnog sektora utječe na jačanje značaja manifestacija na lokalnom, regionalnom, ali i na i širem području.
CILJNE SKUPINE	Organizacije civilnog društva, gospodarski subjekti, javna tijela, lokalno stanovništvo

INDIKATORI	<ul style="list-style-type: none"> • Broj održanih događaja međusektorske razmjene znanja i iskustva (broj organiziranih i održanih edukacija, broj organiziranih i održanih okruglih stolova) • Broj sudionika održanih događaja međusektorske razmjene znanja i iskustva (ukupno i specificirano po edukacijama i okruglim stolovima) • Broj novo razvijenih manifestacija kao rezultat međusektorske suradnje • Broj organiziranih i održanih manifestacija i događanja kao rezultat međusektorske suradnje
-------------------	--

5.3.17. 5P2 Unutar sektorsko umrežavanje

MJERA	5P2-M1 Poticanje umrežavanja dionika gospodarskog sektora
CILJ I SVRHA MJERE	Cilj poticanja umrežavanja dionika gospodarskog sektora s područja grada Pakraca jest jačanje kohezije lokalnog gospodarstva sa svrhom unaprjeđenja gospodarskih aktivnosti lokalne zajednice te održivog ekonomskog rasta i razvoja.
OPIS	<p>U sklopu ove mjere provest će se sljedeće aktivnosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Poticanje inicijativa umrežavanja dionika gospodarskog sektora • Poticanje te stručna pomoć pri kreiranju i provedbi projektnih ideja • Informiranje i edukacija dionika gospodarskog sektora o mogućnostima i prednostima interesnog povezivanja i umrežavanja te o drugim modelima suradnje • Promicanje suradnje (klastera/udruživanja) na lokalnoj i regionalnoj razini
REZULTATI	<p>Rezultati ove mjere su:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Financijski i institucionalno potpomognute inicijative usmjerene umrežavanju gospodarskih subjekata • Informirani i educirani dionici gospodarskog sektora o mogućnostima i prednostima interesnog povezivanja i umrežavanja i drugim modelima suradnje • Uspostavljena suradnja klastera na lokalnoj i regionalnoj razini
RAZVOJNI UČINCI	Poslovnim povezivanjem stvaraju se novi poslovni kontakti (dobavljači, kupci, partneri), otvaraju se nova tržišta, upoznaju nove tehnologije te podiže razina znanja, vještina i poslovne sposobnosti gospodarskih subjekata što rezultira u povećanju njihove, ali gospodarske konkurentnosti grada kao cjeline.
CILJNE SKUPINE	Gospodarski subjekti, udruženja gospodarskih subjekata, PCP
INDIKATORI	<ul style="list-style-type: none"> • Broj financijski i institucionalno potpomognutih inicijativa usmjerenih umrežavanju gospodarskih subjekata • Iznos potpora za inicijative umrežavanja gospodarskih subjekata

	<ul style="list-style-type: none"> • Broj informiranih i educiranih dionika gospodarskog sektora o mogućnostima i prednostima interesnog povezivanja i umrežavanja te o drugim modelima suradnje • Broj obrta i trgovačkih društava uključenih u različite oblike umrežavanja i povezivanja (ukupno i specificirano prema oblicima)
--	---

MJERA	5P2-M2 Poticanje umrežavanja dionika civilnog društva
CILJ I SVRHA MJERE	Svrha ove mjere ogleda se u činjenici postojanja izražene potrebe za unaprjeđenjem suradnje između organizacija civilnog društva (OCD) s područja grada Pakraca, ali isto tako i s OCD-ima šireg područja, a u cilju njihovog osnaživanja.
OPIS	<p>U okviru mjere poduzet će se sljedeće aktivnosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Promicanje suradnje i umrežavanja organizacija civilnog društva na lokalnoj i regionalnoj razini (uspostava koordinacije srodnih organizacija civilnog društva) • Organiziranje i održavanje informativnih i edukativnih radionica o načinima i mogućnostima povezivanja organizacija civilnog društva i aktivnog uključivanja građanstva u rad OCD-a
REZULTATI	<p>Rezultati ove mjere su:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uspostavljena koordinacija organizacija civilnog društva • Organizirane i održane informativne i edukativne radionice o načinima i mogućnostima povezivanja organizacija civilnog društva • Članovi organizacija civilnog društva upoznati s načinima i mogućnostima povezivanja organizacija civilnog društva • Građanstvo uključeno u rad organizacija civilnog društva
RAZVOJNI UČINCI	Umrežavanje dionika civilnog sektora rezultira jačanjem navedenog sektora te uloge građanstva u razvoju sredine. Poticanjem angažmana građanstva u područjima od javnog odnosno općeg interesa ubrzavaju se društvena kretanja i inicijative, a samim time i razvoj društvene zajednice.
CILJNE SKUPINE	Organizacije civilnog društva, lokalno stanovništvo
INDIKATORI	<ul style="list-style-type: none"> • Broj OCD-a uključeno u koordinaciju OCD-a • Broj organiziranih i održanih informativnih i edukativnih radionica o načinima i mogućnostima povezivanja organizacija civilnog društva • Broj članova organizacija civilnog društva koji je sudjelovao na informativnim i edukativnim radionicama o načinima i mogućnostima povezivanja organizacija civilnog društva • Broj građana koji se uključio u rad organizacija civilnog društva

5.3.18. 5P3 Unaprjeđenje međunarodne suradnja

MJERA	5P3-M1 Suradnja s gradovima prijateljima
CILJ I SVRHA MJERE	Cilj uspostave i unaprjeđenja suradnje s gradovima prijateljima jest stvaranje uzajamnog povjerenja te uspostava suradničke partnerske mreže s institucijama i subjektima prijateljskih gradova koja će služiti kao osnova za pripremu i provedbu zajedničkih aktivnosti i razvojnih projekata.
OPIS	Aktivnosti koje će se provesti u okviru mjere uključuju: <ul style="list-style-type: none"> • Promicanje suradnje s drugim gradovima (uspostava novih sporazuma o bratimljenju i unapređenje postojećih) • Organizaciju susreta i razmjena građana s gradovima prijateljima (posjete delegacija gradova, razmjene i putovanja učenika, studenata, umirovljenika itd.) • Razmjenu iskustava i najbolje prakse u područjima od interesa lokalnih zajednica (gospodarstvo, turizam, ekologija, financiranje, razvoj infrastrukture, socijalna skrb itd.) • Koncipiranje, pripremu i provedbu zajedničkih razvojnih projekata s gradovima prijateljima
REZULTATI	Rezultati ove mjere su: <ul style="list-style-type: none"> • Uspostavljena i unaprjeđena suradnja s gradovima prijateljima • Organizirani susreti i razmjene građana s gradovima prijateljima (posjete delegacija gradova, razmjene i putovanja učenika, studenata, umirovljenika itd.) • Razmijenjena iskustva i najbolja praksa u područjima od interesa lokalnih zajednica (gospodarstvo, turizam, ekologija, financiranje, razvoj infrastrukture, socijalna skrb itd.) • Koncipirani, pripremljeni i provedeni zajednički razvojni projekti s gradovima prijateljima
RAZVOJNI UČINCI	Uspostava i unaprjeđenje suradnje s drugim gradovima pospješit će razvojni potencijal grada Pakraca obzirom će institucije i subjekti koji će biti uključeni u zajedničke aktivnosti i projekte stvarati suradničke odnosno prijateljske odnose koji mogu služiti kao katalizator razvoja.
CILJNE SKUPINE	Javna tijela, lokalno stanovništvo
INDIKATORI	<ul style="list-style-type: none"> • Broj organiziranih susreta i razmjena građana s gradovima prijateljima • Broj sudionika programa razmjene pobratimljenih gradova • Broj pripremljenih i provedenih zajedničkih razvojnih projekata s gradovima prijateljima

MJERA	5P3-M2 Poticanje prekogranične i transnacionalne suradnje
CILJ I SVRHA MJERE	Cilj mjere je jačati prekograničnu i transnacionalnu suradnju dionika regionalnog razvoja grada Pakraca. Svrha ove mjere je razmjena iskustava i najboljih praksi te zajedničko rješavanje istovjetnih problema kroz projekte članova lokalne zajednice (Grada, organizacija civilnog društva, gospodarskih subjekata i sl.).
OPIS	<p>U sklopu ove mjere značajna pozornost posvetit će se provođenju sljedećih aktivnosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Promicanju suradnje s drugim gradovima (uspostava novih suradnji i unapređenje postojećih) • Poticanju suradnje s pripadnicima hrvatskog naroda u drugim državama • Korištenju resursa lokalnog stanovništva na privremenom radu i boravku u stranim zemljama za uspostavljanje prijateljskih i gospodarskih odnosa • Razmjeni iskustava i najbolje prakse u područjima od interesa za lokalne zajednice (gospodarstvo, turizam, ekologija, financiranje, razvoj infrastrukture, socijalna skrb itd.) • Razvoju i provedbi prekograničnih i transnacionalnih projekata iz raznih područja i sektora djelovanja
REZULTATI	<p>Rezultati ove mjere su:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uspostavljena i unaprjeđena suradnja s ostalim gradovima • Uspostavljeni prekogranični i transnacionalni gospodarski odnosi • Razmijenjena iskustva i najbolja praksa u područjima od interesa lokalnih zajednica (gospodarstvo, turizam, ekologija, financiranje, razvoj infrastrukture, socijalna skrb itd.) • Provedeni prekogranični i transnacionalni projekti
RAZVOJNI UČINCI	Ojačana prekogranična i transnacionalna suradnja temeljem koje su provedene zajedničke aktivnosti i razvojni projekti koji doprinose poboljšanju gospodarskih, kulturnih, socijalnih i drugih aspekata razvoja.
CILJNE SKUPINE	Grad Pakrac, gospodarski subjekti, organizacije civilnog društva, lokalno stanovništvo
INDIKATORI	<ul style="list-style-type: none"> • Broj uspostavljenih suradnji • Broj razmjeni iskustava i najbolje prakse u područjima od interesa lokalnih zajednica (ukupno i specificirano prema područjima) • Broj provedenih razvojnih projekata prekogranične i transnacionalne suradnje (ukupno i specificirano prema sektoru)

5.3.19. 5P4Poticanje daljnog razvoja LAG-a

MJERA	5P4-M1 Jačanje kapaciteta LAG-a
CILJ I SVRHA MJERE	Cilj ove mjere je podupiranje razvoja LAG-a „Zeleni trokut“ kao temeljne okosnice udruživanja lokalnih dionika šire regije oko zajedničkih projekata i međusektorskih akcija, kako bi se postigla sinergija te kritična masa potrebna za poboljšanje ekonomske konkurentnosti područja grada Pakraca.
OPIS	Aktivnosti u sklopu ove mjere su: <ul style="list-style-type: none"> • Usmjeravanje i praćenje provedbe strategije LAG-a uključujući korištenje sredstava potpore • Nastavak provedbe zajedničkih projekata • Podupiranje zajedničkih projektnih inicijativa području „Zelenog trokuta“ – Novska-Pakrac-Lipik (npr. suradnja između srodnih organizacija i sl.) • Kontinuirano usavršavanje upravitelja i predstavnika članica LAG-a
REZULTATI	Rezultati ove mjere su: <ul style="list-style-type: none"> • Uspješno provedena strategija LAG-a • Namjenski alocirana sredstva potpora (nacionalnih, EU) • Uspješno završeni zajednički projekti subjekata s područja grada Novske, Pakraca i Lipika • Osmišljene i započete nove projektne inicijative subjekata s područja „Zelenog trokuta“ (uspostavljena projektna suradnja između srodnih udruga i organizacija smještenih na području grada Novske, Pakraca i Lipika) • Unaprijeđeni kapaciteti upravitelja i predstavnika članica LAG-a
RAZVOJNI UČINCI	Efekti jačanja kapaciteta LAG-a ogledaju se u unapređenju razvoja partnerstva i međusektorske suradnje što rezultira u usmjerenijem i snažnijem ekonomskom i društvenom razvoju područja.
CILJNE SKUPINE	LAG, javna tijela, gospodarski subjekti, organizacije civilnog društva i lokalno stanovništvo
INDIKATORI	<ul style="list-style-type: none"> • Broj uspješno završenih aktivnosti i zajedničkih projekata subjekata s područja grada Novske, Pakraca i Lipika • Broj započetih novo osmišljenih projektnih inicijativa subjekata s područja „Zelenog trokuta“ • Broj subjekata s područja „Zelenog trokuta“ uključenih u zajedničke razvojne projekte • Broj provedenih usavršavanja za upravitelja i predstavnike članica LAG-a

MJERA	5P4-M2 Osiguravanje suradnje članova LAG-a
CILJ I SVRHA MJERE	Cilj ove mjere je osigurati učinkovito funkcioniranje LAG-a konstantnim promicanjem i unapređivanjem suradnje svih članova LAG-a.
OPIS	Aktivnosti u sklopu ove mjere su: <ul style="list-style-type: none"> • Informiranje članova LAG-a o koristima koje proizlaze iz aktivne suradnje svih članova lokalne akcijske grupe • Promocija lokalne akcijske grupe kao moderatora razvoja partnerstva i međusektorske suradnje te katalizatora ekonomskog i društvenog razvoja
REZULTATI	Rezultati ove mjere su: <ul style="list-style-type: none"> • Članovi LAG-a informirani o koristima koje proizlaze iz aktivne suradnje svih članova lokalne akcijske grupe • Lokalna akcijska grupa promovirana kao moderator razvoja partnerstva i međusektorske suradnje te katalizator ekonomskog i društvenog razvoja
RAZVOJNI UČINCI	Ostvarenjem suradnje između relevantnih dionika javnog, privatnog i civilnog sektora u razvoju politika lokalne zajednice postiže se njihova komplementarnost koja predstavlja ključan element poticanja daljnog razvoja LAG-a.
CILJNE SKUPINE	LAG, javna tijela, gospodarski subjekti, organizacije civilnog društva, lokalno stanovništvo
INDIKATORI	<ul style="list-style-type: none"> • Broj održanih informativnih događanja o koristima koje proizlaze iz aktivne suradnje svih članova lokalne akcijske grupe • Broj članova LAG-a koji je upoznat s koristima koje proizlaze iz aktivne suradnje svih članova lokalne akcijske grupe • Veličina javnog oglasnog prostora posvećena funkcioniranju LAG-a te promoviranju LAG-a kao moderatora razvoja partnerstva i međusektorske suradnje te katalizatora ekonomskog i društvenog razvoja

6. Usklađenost Strategije razvoja grada Pakraca s drugim strategijama i strateškim dokumentima

Razvoj na lokalnoj razini ne događa se u izolaciji. Prepoznavanje i uvažavanje šireg planskog konteksta ključan je element koncipiranja svakog razvojnog plana. Širi planski kontekst ove Strategije razvoja su županijski razvojni planovi i strategije, nacionalni razvojni planovi i strategije (kako sektorski, tako i cjelokupni) te politike, strategije i programi EU-a. Prilikom pripreme Strategije razvoja grada Pakraca za razdoblje 2013. – 2020. vodilo se računa o njezinoj usklađenosti s navedenim širim okvirom, osobito u segmentu utvrđivanja strateških ciljeva i prioriteta koji su konkretizirani na način da slijede opći smjer zadan ciljevima i prioritetima RH i EU.

Kod utvrđivanja ciljeva i prioriteta Strategije razvoja grada Pakraca posebice se uzimala u obzir usklađenost s ciljevima i prioritetima na višoj razini, dakle ciljevima i prioritetima Požeško-slavonske županije, RH i EU.

6.1. Usklađenost s Županijskom razvojnom strategijom Požeško-slavonske županije

Kako bi se osigurala usklađenost sa strateško planskim dokumentom višeg reda, kod planiranja strateških ciljeva razvoja grada Pakraca u razmatranje su uzeti ciljevi Županijske razvojne strategije Požeško-slavonske županije. Usklađenost ovih dvaju strateških dokumenta vidljiva je u tablici br. 19.

Tablica 19 Usklađenost s Županijskom razvojnom strategijom Požeško-slavonske županije

Županijska razvojna strategija Požeško-slavonske županije	Strategija razvoja grada Pakraca
Povećati konkurentnost Požeško-slavonske županije kroz bolje iskorištavanje prirodnih potencijala, podršku uvođenju suvremenih tehnologija i metoda poslovanja te osiguranje preduvjeta za privlačenje investicija.	Strateški cilj 1: Stvaranje konkurentnog gospodarstva Strateški cilj 3: Unaprjeđenje kvalitete života Strateški cilj 5: Razvoj partnerstva i međusektorska suradnja
Unaprijediti fizičku, gospodarsku i socijalnu infrastrukturu te umanjiti negativne utjecaje na okoliš.	Strateški cilj 2: Unaprjeđenje infrastrukture i prostorno planiranje Strateški cilj 4: Zaštita okoliša i energetska učinkovitost

6.2. Usklađenost s nacionalnim razvojnim ciljevima

Strateški ciljevi, prioriteti i mjere Strategije razvoja grada Pakraca komplementarni su s relevantnim nacionalnim strateškim dokumentima:

- Strateškim okvirom za razvoj 2006.-2013.
- Nacionalnim strateškim referentnim okvirom 2012.-2013.
- Strategijom regionalnog razvoja RH 2011.-2013.
- Strategijom ruralnog razvoja
- Nacionalnom strategijom zaštite okoliša
- Nacionalnom strategijom stvaranja poticajnog okruženja za razvoj civilnoga društva od 2012. do 2016. godine
- Strategijom razvoja poduzetništva 2013-2020. (prvi nacrt)

Strateški okvir za razvoj 2006.-2013. predstavlja krovni strateški razvojni dokument koji definira okvir za razvoj sektorskih strategija i javnih politika Republike Hrvatske. Usporedba ciljeva Strategije razvoja grada Pakraca s ciljevima Strateškog okvira za razvoj 2006.-2013. prikazana je u tablici 20.

Tablica 20 Usklađenost sa Strateškim okvirom za razvoj 2006.-2013.

Strateški okvir za razvoj 2006.-2013.	Strategija razvoja grada Pakraca
1. Ljudi i znanje	<p>Strateški cilj1: Stvaranje konkurentnog gospodarstva</p> <ul style="list-style-type: none">• 1P1 Jačanje preduvjeta za investiranje<ul style="list-style-type: none">◦ 1P1-M2 Jačanje poduzetničke klime• 1P3 Podrška razvoju turizma<ul style="list-style-type: none">◦ 1P3-M4 Razvoj i unaprjeđenje ljudskih potencijala u sektoru turizma <p>Strateški cilj 3: Unaprjeđenje kvalitete života</p> <ul style="list-style-type: none">• 3P1 Razvoj obrazovanja• 3P4 Jačanje uloge OCD-a u društveno ekonomskom razvoju<ul style="list-style-type: none">◦ 3P4-M1 Unaprjeđenje znanja i vještina
2. Socijalna kohezija i socijalna pravda	<p>Strateški cilj 2: Unaprjeđenje infrastrukture i prostorno planiranje</p> <p>Strateški cilj 3: Unaprjeđenje kvalitete života</p> <ul style="list-style-type: none">• 3P1 Unaprjeđenje zdravstveno socijalne zaštite
3. Promet i energija	<p>Strateški cilj 2: Unaprjeđenje infrastrukture i prostorno planiranje</p> <ul style="list-style-type: none">• 2P1 Unaprjeđenje javne infrastrukture<ul style="list-style-type: none">◦ 2P1-M2 Unaprjeđenje energetsko-tehnološke infrastrukture◦ 2P1-M3 Unaprjeđenje prometne infrastrukture
4. Priroda, prostor i regionalni razvitak	<p>Strateški cilj 1: Stvaranje konkurentnog gospodarstva</p> <p>Strateški cilj 2: Unaprjeđenje infrastrukture i prostorno planiranje</p> <p>Strateški cilj 4: Zaštita okoliša i energetska učinkovitost</p> <ul style="list-style-type: none">• 4P1 Gospodarenje otpadom• 4P3 Zaštita prirode i okoliša
5. Makroekonomска stabilnost i gospodarska otvorenost	<p>Strateški cilj1: Stvaranje konkurentnog gospodarstva</p>
	<p>Strateški cilj1: Stvaranje konkurentnog gospodarstva</p>

Strateški okvir za razvoj 2006.-2013.		Strategija razvoja grada Pakraca
6. Financije i kapital		
7. Poduzetnička klima		<p>Strateški cilj1: Stvaranje konkurentnog gospodarstva</p> <ul style="list-style-type: none"> • 1P1 Jačanje preduvjeta za investiranje <ul style="list-style-type: none"> ○ 1P1-M2 Jačanje poduzetničke klime <p>Strateški cilj3: Unaprjeđenje kvalitete života</p> <ul style="list-style-type: none"> • 3P4 Jačanje uloge OCD-a u društveno ekonomskom razvoju <ul style="list-style-type: none"> ○ 3P4-M3 Poticanje i razvoj socijalnog poduzetništva
8. Znanost, tehnologija i informacijsko-komunikacijska tehnologija		<p>Strateški cilj1: Stvaranje konkurentnog gospodarstva</p> <p>Strateški cilj 2: Unaprjeđenje infrastrukture i prostorno planiranje</p> <ul style="list-style-type: none"> • 2P1 Unaprjeđenje javne infrastrukture <ul style="list-style-type: none"> ○ 2P1-M2 <i>Unaprjeđenje energetsko-tehnološke infrastrukture</i>
9. Privatizacija i restrukturiranje		Strateški cilj1: Stvaranje konkurentnog gospodarstva
10. Nova uloga države		Strateški cilj 3: Unaprjeđenje kvalitete života

Nacionalni strateški referenti okvir definira glavni strateški cilj za razdoblje 2012. - 2013. kao rast i zapošljavanje u konkurentnom tržišnom gospodarstvu koje djeluje u Europskoj socijalnoj državi XXI. stoljeća. Strateški ciljevi Nacionalnog strateškog referentnog okvira 2012. – 2013. usklađeni su sa strateškim ciljevima i prioritetima Strategije razvoja grada Pakraca za razdoblje 2013. – 2020.

Tablica 21 Usklađenost s Nacionalnim strateškim referentnim okvirom 2012.-2013.

Nacionalni strateški referentni okvir 2012.-2013.	Strategija razvoja grada Pakraca
Brži gospodarski rast zasnovan na integraciji tržišta i institucionalnim reformama	Strateški cilj1: Stvaranje konkurentnog gospodarstva
Veća zaposlenost – brže otvaranje radnih mjeseta	<p>Strateški cilj1: Stvaranje konkurentnog gospodarstva</p> <p>Strateški cilj3: Unaprjeđenje kvalitete života</p> <ul style="list-style-type: none"> • 3P1 Razvoj obrazovanja • 3P4 Jačanje uloge OCD-a u društveno ekonomskom razvoju <ul style="list-style-type: none"> ○ 3P4-M3 Poticanje i razvoj socijalnog poduzetništva
Promicanje održivog razvoja	<p>Strateški cilj1: Stvaranje konkurentnog gospodarstva</p> <p>Strateški cilj3: Unaprjeđenje kvalitete života</p> <p>Strateški cilj 4: Zaštita okoliša i energetska učinkovitost</p>

Strategije razvoja grada Pakraca 2013.-2020. usklađena je sa Strategijom regionalnog razvoja Republike Hrvatske 2011.-2013. kao ključnim nacionalnim strateškim dokumentom za usmjeravanje i koordinaciju regionalnog razvoja. Strategija regionalnog razvoja Republike Hrvatske usklađena je sa svim relevantnim zakonima i ostalim strateškim sektorskim dokumentima te je na taj način osigurana usklađenost Strategije razvoja grada Pakraca s relevantnim strateškim dokumentima na nacionalnoj razini.

Tablica 22 Usklađenost sa Strategijom regionalnog razvoja Republike Hrvatske 2011.-2013.

Strategija regionalnog razvoja Republike Hrvatske 2011.-2013.	Strategija razvoja grada Pakraca
Poljoprivreda, šumarstvo, lovstvo i slatkovodno ribarstvo	Strateški cilj1: Stvaranje konkurentnog gospodarstva <ul style="list-style-type: none"> • 1P2 Podrška razvoju poljoprivrede
Razvoj regionalne infrastrukture	Strateški cilj 2: Unaprjeđenje infrastrukture i prostorno planiranje
Povećanje konkurentnosti gospodarstva	Strateški cilj1: Stvaranje konkurentnog gospodarstva
Zaštita okoliša	Strateški cilj 4: Zaštita okoliša i energetska učinkovitost
Jačanje ljudskih potencijala	Strateški cilj 3: Unaprjeđenje kvalitete života <ul style="list-style-type: none"> • 3P1 Razvoj obrazovanja • 3P4 Jačanje uloge OCD-a u društveno ekonomskom razvoju • 3P4-M1 Unaprjeđenje znanja i vještina

Tablica 23 Usklađenost sa Strategijom ruralnog razvoja RH 2008.-2013.

Strategija ruralnog razvoja RH 2008.– 2013.	Strategija razvoja grada Pakraca
Poboljšanje konkurentnosti poljoprivrednog i šumarskog sektora	Strateški cilj1: Stvaranje konkurentnog gospodarstva <ul style="list-style-type: none"> • 1P2 Podrška razvoju poljoprivrede
Očuvanje, zaštita i održiva uporaba okoliša, krajolika, prirodnog i kulturnog nasljeđa	Strateški cilj1: Stvaranje konkurentnog gospodarstva <ul style="list-style-type: none"> • 1P3 Efikasno korištenje prirodnih potencijala Strateški cilj 3: Unaprjeđenje kvalitete života <ul style="list-style-type: none"> • 3P2 Obnova i očuvanje društveno kulturne baštine Strateški cilj 4: Zaštita okoliša i energetska učinkovitost
Poboljšanje kvaliteta života u ruralnim područjima i proširenje gospodarskog programa ruralnog gospodarstva	Strateški cilj1: Stvaranje konkurentnog gospodarstva Strateški cilj 3: Unaprjeđenje kvalitete života
Poboljšanje učinkovitosti institucijskog okruženja	Strateški cilj1: Stvaranje konkurentnog gospodarstva <ul style="list-style-type: none"> • 1P1 Jačanje preduvjeta za investiranje Strateški cilj 3: Unaprjeđenje kvalitete života <ul style="list-style-type: none"> • 3P4 Jačanje uloge OCD-a u društveno ekonomskom razvoju

Nacionalna strategija zaštite okoliša prepoznaće gospodarenje otpadom i zaštitu voda (u prvom redu zaštitu od onečišćenja otpadnim vodama) kao najveće probleme u sektoru zaštite okoliša, a samim time i kao najvažnije prioritete u navedenom segmentu. Usklađenost Strategije razvoja grada Pakraca s navedenom strategijom evidentna je iz tablice 24.

Tablica 24 Usklađenost s Nacionalnom strategijom zaštite okoliša Republike Hrvatske

Nacionalna strategija zaštite okoliša Republike Hrvatske	Strategija razvoja grada Pakraca
A. Sačuvati i unaprijediti kakvoću voda, mora, zraka i tla u Republici Hrvatskoj	Strateški cilj1: Stvaranje konkurentnog gospodarstva • 1P3 Efikasno korištenje prirodnih potencijala
B. Održati postojeću biološku raznolikost u Republici Hrvatskoj	Strateški cilj 4: Zaštita okoliša i energetska učinkovitost • 4P3 Zaštita prirode
C. Sačuvati prirodne zalihe, a osobito integritet i značajke područja posebnih prirodnih vrijednosti (more, obala i otoci, planinski dio Republike Hrvatske itd.),	Strateški cilj1: Stvaranje konkurentnog gospodarstva • 1P3 Efikasno korištenje prirodnih potencijala Strateški cilj 4: Zaštita okoliša i energetska učinkovitost • 4P3 Energetska učinkovitost i OIE

Nacionalna strategija stvaranja poticajnog okruženja za razvoj civilnog društva od 2012. do 2016. godine daje smjernice za stvaranje poticajnog okruženja za razvoj civilnoga društva do 2016. godine kako bi se još više unaprijedio pravni, finansijski i institucionalni sustav potpore djelovanju organizacija civilnoga društva kao važnih čimbenika društveno-ekonomskog razvoja u Republici Hrvatskoj, ali i važnih dionika u oblikovanju i provedbi politika Europske unije. Cilj je Strategije da se stvore uvjeti za razvoj zajednice u kojoj građani i organizacije civilnoga društva u sinergiji s drugim sektorima, aktivno, ravnopravno i odgovorno, u skladu s načelima održivog razvoja i djelovanja za opće dobro, sudjeluju u ostvarivanju društva blagostanja i jednakih mogućnosti za sve. Tablica 25. ilustrira usklađenost Strategije razvoja grada Pakraca s navedenom strategijom.

Tablica 25 Usklađenost s Nacionalnom strategijom stvaranja poticajnog okruženja za razvoj civilnog društva od 2012. do 2016. godine

Nacionalna strategija stvaranja poticajnog okruženja za razvoj civilnog društva od 2012. do 2016. godine	Strategija razvoja grada Pakraca
I. Institucionalni okvir za potporu razvoju civilnog društva	Strateški cilj 3: Unaprjeđenje kvalitete života • 3P4 Jačanje uloge OCD-a u društveno ekonomskom razvoju
II. Civilno društvo i sudionička demokracija	Strateški cilj 3: Unaprjeđenje kvalitete života • 3P4 Jačanje uloge OCD-a u društveno ekonomskom razvoju
III. Osnaživanje uloge OCD-a za društveno-ekonomski razvoj	Strateški cilj 3: Unaprjeđenje kvalitete života • 3P4 Jačanje uloge OCD-a u društveno ekonomskom razvoju
IV. Djelovanje i daljnji razvoj civilnoga društva u međunarodnom kontekstu	• Strateški cilj 5: Razvoj partnerstva i međunarodna suradnja

Strategija za razvoj poduzetništva u Hrvatskoj 2013.-2020. godine izravan je odgovor na trenutno stanje u hrvatskom malom gospodarstvu. Opći cilj Strategije za razvoj poduzetništva jest *povećanje konkurentnosti malog gospodarstva u Hrvatskoj*. Realizacija općeg cilja potpomognuta je mjerama

koje se odnose na 5 strateških ciljeva. Usklađenost Strategije razvoja grada Pakraca sa spomenutom Strategijom razvoja poduzetništva prikazana je u tablici 26.

Tablica 26 Usklađenost sa Strategijom razvoja poduzetništva 2013.-2020.

Strategije razvoja poduzetništva 2013.-2020.	Strategije razvoja grada Pakraca
1. Poboljšanje ekonomске uspješnosti	Strateški cilj1: Stvaranje konkurentnog gospodarstva
2. Poboljšan pristup financiranju	Strateški cilj1: Stvaranje konkurentnog gospodarstva
3. Promocija poduzetništva	<p>Strateški cilj1: Stvaranje konkurentnog gospodarstva</p> <ul style="list-style-type: none"> • 1P1 Jačanje preduvjeta za investiranje • 1P2 Podrška razvoju poljoprivrede • 1P3 Podrška razvoju turizma <p>Strateški cilj3: Unaprjeđenje kvalitete života</p> <ul style="list-style-type: none"> • 3P4 Jačanje uloge OCD-a u društveno ekonomskom razvoju <ul style="list-style-type: none"> ◦ 3P4-M3 Poticanje i razvoj socijalnog poduzetništva
4. Poboljšanje poduzetničkih vještina	<p>Strateški cilj1: Stvaranje konkurentnog gospodarstva</p> <ul style="list-style-type: none"> • 1P1 Jačanje preduvjeta za investiranje <p>Strateški cilj 3: Unaprjeđenje kvalitete života</p> <ul style="list-style-type: none"> • 3P1 Razvoj obrazovanja
5. Poboljšano poslovno okruženje	<p>Strateški cilj1: Stvaranje konkurentnog gospodarstva</p> <ul style="list-style-type: none"> • 1P1 Jačanje preduvjeta za investiranje <p>Strateški cilj3: Unaprjeđenje kvalitete života</p> <ul style="list-style-type: none"> • 3P4 Jačanje uloge OCD-a u društveno ekonomskom razvoju • 3P4-M3 Poticanje i razvoj socijalnog poduzetništva

6.3. Usklađenost s razvojnim ciljevima EU

Kao strateško planski dokument, Strategija razvoja grada Pakraca koristit će se i kao podloga za korištenje fondova EU. Iz tog razloga postavljeni ciljevi i prioriteti Strategije razvoja usklađeni su s osnovnim razvojnim odnosno strateškim ciljevima EU (Strategijom Europa 2020 i Tematskim ciljevima EU za razdoblje 2014. – 2020.). Strategija Europa 2020 definira smjer razvoja gospodarstva Europske unije kao „pametnog, održivog i uključivog gospodarstva, koje proizvodi visoku zaposlenost, produktivnost i društvenu koheziju“ dok Tematski ciljevi predstavljaju okosnicu/smjernice za buduće sufinanciranje projekata iz fondova EU. Tablice 27. i 28. daju pregled usklađenosti Strategije razvoja grada Pakraca sa strateškim ciljevima razvoja EU.

Tablica 27 Usklađenost sa Strategijom Europa 2020

Europa 2020	Strategije razvoja grada Pakraca
Pametan rast	Strateški cilj1: Stvaranje konkurentnog gospodarstva
Održiv rast	Strateški cilj 2: Unaprjeđenje infrastrukture i prostorno planiranje Strateški cilj 4: Zaštita okoliša i energetska učinkovitost
Uključivi rast	Strateški cilj 3: Unaprjeđenje kvalitete života Strateški cilj 5: Razvoj partnerstva i međunarodna suradnja

Tablica 28 Usklađenost s Tematskim ciljevima EU 2014.-2020.

Tematski ciljevi EU 2014.-2020.	Strategije razvoja grada Pakraca
TC1: Jačanje istraživanja, tehnološkog razvoja i inovacija	Strateški cilj1: Stvaranje konkurentnog gospodarstva Strateški cilj 3: Unaprjeđenje kvalitete života • 3P1 Razvoj obrazovanja
TC2: Poboljšani pristup, korištenje te kvaliteta informacijskih i komunikacijskih tehnologija	Strateški cilj 2: Unaprjeđenje infrastrukture i prostorno planiranje • 2P1 Unaprjeđenje javne infrastrukture ○ 2P1-M2 Unaprjeđenje energetsko-tehnološke infrastrukture
TC3: Jačanje konkurentnosti malih i srednjih poduzeća, poljoprivrednog sektora te sektora ribarstva i akvakultura	Strateški cilj1: Stvaranje konkurentnog gospodarstva • 1P1 Jačanje preduvjeta za investiranje • 1P2 Podrška razvoju poljoprivrede • 1P3 Podrška razvoju turizma
TC4: Podrška prijelazu prema ekonomiji temeljenoj na niskoj razini emisije CO2 u svim sektorima	Strateški cilj 4: Zaštita okoliša i energetska učinkovitost • 4P2 Energetska učinkovitost i OIE
TC5: Promicanje prilagodbe na klimatske promjene, prevencija i upravljanje rizicima	Strateški cilj 4: Zaštita okoliša i energetska učinkovitost
TC6: Zaštita okoliša i promicanje učinkovitosti resursa	Strateški cilj1: Stvaranje konkurentnog gospodarstva • 1P3 Efikasno korištenje prirodnih potencijala Strateški cilj 4: Zaštita okoliša i energetska učinkovitost
TC7: Promicanje održivog prometa te uklanjanje uskih grla u ključnoj infrastrukturi	Strateški cilj 2: Unaprjeđenje infrastrukture i prostorno planiranje • 2P1 Uređenje javne infrastrukture ○ Unaprjeđenje prometne infrastrukture
TC8: Promicanje zapošljavanja i podrška mobilnosti radne snage	Strateški cilj 3: Unaprjeđenje kvalitete života • 3P1 Razvoj obrazovanja • 3P4 Jačanje uloge OCD-a u društveno ekonomskom razvoju ○ 3P4-M1 Unaprjeđenje znanja i vještina
TC9: Promicanje socijalnog uključivanja te borba protiv siromaštva	Strateški cilj 3: Unaprjeđenje kvalitete života • 3P1 Razvoj obrazovanja • 3P4 Jačanje uloge OCD-a u društveno ekonomskom razvoju

Tematski ciljevi EU 2014.-2020.	Strategije razvoja grada Pakraca
TC10: Ulaganje u obrazovanje, vještine i cjeloživotno učenje	<p>Strateški cilj1: Stvaranje konkurentnog gospodarstva</p> <ul style="list-style-type: none"> ● 1P1 Jačanje preduvjeta za investiranje <ul style="list-style-type: none"> ○ 1P1-M2 Jačanje poduzetničke klime ● 1P3 Podrška razvoju turizma <ul style="list-style-type: none"> ○ 1P3-M4 Razvoj i unaprjeđenje ljudskih potencijala u sektoru turizma <p>Strateški cilj 3: Unaprjeđenje kvalitete života</p> <ul style="list-style-type: none"> ● 3P1 Razvoj obrazovanja ● 3P4 Jačanje uloge OCD-a u društveno ekonomskom razvoju
TC11: Jačanje institucionalnih kapaciteta te učinkovita javna uprava	<p>Strateški cilj1: Stvaranje konkurentnog gospodarstva</p> <ul style="list-style-type: none"> ● 1P1 Jačanje preduvjeta za investiranje <p>Strateški cilj 5: Razvoj partnerstva i međunarodna suradnja</p>

7. Provedba Strateškog plana gospodarskog razvijanja grada Pakraca

Planiranje i provedba lokalne razvojne politike organizira se na više razina javne vlasti. Prva je razina središnjih tijela državne uprave usmjerenih na stvaranje okvira i poticanje ravnomernog razvoja cijelog teritorije RH, druga je regionalna/županijska razina orijentirana na stvaranje okvira i poticanje razvoja regije, a treću razinu predstavljaju jedinice lokalne samouprave usmjerenе na razvoj lokalnog područja. Središnja je razina odgovorna za sveukupnu viziju razvoja i aktivno vođenje u ostvarenju ciljeva razvoja na lokalnoj i regionalnoj razini. Regionalna i lokalna razina zadužene su za usmjeravanje vlastitog razvoja prema ostvarivanju vlastitih specifičnih ciljeva, ali i sveukupnih razvojnih ciljeva Požeško-slavonske županije i Republike Hrvatske. U svrhu uspješne provedbe Strategije razvoja grada Pakraca te postizanja postavljenih strateških ciljeva važno je postići suradnju svih razina (središnje, regionalne i lokalne) te isto tako i suradnju svih dionika na lokalnoj razini.

7.1. Institucionalni okvir

Provedba Strategije razvoja grada Pakraca odnosno projekata u okviru Strategije razvoja u najvećoj je mjeri u nadležnosti javnog sektora. Međutim, kako bi se ostvarile postavljena vizija i strateški ciljevi razvoja, nužna je suradnja javnog, privatnog i civilnog sektora.

Ključnu ulogu u provedbi Strategije razvoja ima Grad, odnosno njegova upravna tijela. Grad Pakrac usvaja Strategiju te nakon usvajanja redovito, razmatrajući godišnja i druga izvješća, prati njezinu provedbu. Planskim dokumentima koje donosi, Grad osigurava provedbu Strategije razvoja te poduzima mjere/aktivnosti iz svoje nadležnosti kako bi se što uspješnije implementirale sve postavljene razvojne mjere. Gradonačelnik usklađuje aktivnosti svih dionika provedbe Strategije razvoja donošenjem provedbenih akata, predlaganjem mera njezine provedbe, nadzorom nad izvršenjem tim mera, sudjelovanjem u postupku rangiranja razvojnih projekata te izvještavanjem Skupštine o provedbi i rezultatima provedbe. U okviru svoga djelokruga rada upravna tijela Grada prate provedbu, pripremaju i provode gradske razvojne projekte te obavljaju i druge poslove od važnosti za provedbu Strategije razvoja grada Pakraca koji su im propisima ili aktima gradskih tijela povjereni.

Kako bi se ostvarili sinergijski efekti u Radnu skupinu za izradu Strategije razvoja uključeni su predstavnici javnog, privatnog i civilnog sektora, koji su svojim inputima kao savjetodavno tijelo doprinijeli izradi što realnijeg pregleda stanja, postavljanju vizije, ciljeva, prioriteta i mera za razvoj grada Pakraca te indikatora za ostvarenje mera. Jedna od osnovnih uloga Radne skupine predstavlja i jačanje prepoznatljivosti Strategije razvoja kao referentnog dokumenta u planiranju razvojnih aktivnosti na razini grada, među svim dionicima.

Dionici iz javnog sektora imaju ključnu ulogu u pripremi i provedbi projekata iz područja svojeg djelovanja. Javni sektor uključuje Grad i institucije, odnosno organizacije javnog sektora s područja grada Pakraca kao što su škole, vrtići, poduzetnički centar, komunalno poduzeće i sl.

Značajan dionici u izradi Strategije razvoja su i organizacije civilnog društva, čije polje interesa predstavljaju svi segmenti društva, a prvenstveno područje ljudskih prava, zaštite prirodne i kulturne baštine te razvoja ljudskih resursa. Svojim proaktivnim djelovanjem organizacije civilnog društva doprinose kvaliteti života područja na kojem djeluju te kvalitetnim radom u suradnji s ostalim

dionicima razvoja mogu utjecati na dotok dodatnih sredstava iz drugih regija, nacionalnih i EU fondova na područje Grada kako bi se na taj način financirale inicijative iz područja njihovog djelovanja, a u cilju ukupnog lokalnog razvoja.

Treći važan dionik lokalnog razvoja jest privatni sektor koji predstavlja okosnicu ekonomskog razvoja. Privatni sektor je glavni pokretač kreiranja radnih mesta i blagostanja. Svrha je Strategije razvoja stvoriti preduvjete za što kvalitetnije djelovanje privatnog sektora, što se prvenstveno ostvaruje djelovanjem javnog sektora (obrazovnog sustava, sustava tržišta rada, podršku kroz razne programe edukacije i poticaja, osiguravanje infrastrukture itd.). Zbog navedenog razloga sudjelovanje dionika iz privatnog sektora u pripremi i provedbi Strategije razvoja od izrazite je važnosti.

U tablici 29. dan je pregled uloga i odgovornosti pojedinih organizacija i skupina u provedbi Strategije razvoja grada Pakraca. Uloge su podijeljene u 4 skupine: donošenje odluka, nadzor, praćenje i izvještavanje te provedba aktivnosti u okviru pojedinih mjera.

Tablica 29 Pregled dionika na lokalnoj razini, njihovih uloga i odgovornosti u provedbi

Organizacija/skupina	Uloga	Odgovornost
Gradonačelnik i gradsko vijeće	Donošenje odluka	Usvajanje prijedloga Strategije razvoja grada Pakraca. Donošenje godišnje odluke o uspješnosti provedbe temeljem izvešća Radne grupe za provedbu.
Gradonačelnik i gradsko vijeće	Nadzor provedbe	Pruža podršku nositeljima provedbe aktivnosti/projekata unutar mjera. U suradnji s Radnom grupom za provedbu kontinuirano nadzire uspješnost provedbe.
Radna grupa za provedbu	Nadzor, praćenje i izvještavanje	Skupljanje projektnih ideja i vođenje baze projektnih ideja Predlaganje prioritetnih projekata, na bazi kriterija za vrednovanje projekata. Praćenje indikatora za praćenje Strategije razvoja grada Pakraca. Predlaganje projekata Gradonačelniku i gradskom vijeću. Redovito praćenje provedbe Strategije razvoja grada Pakraca. Praćenje vrednovanja ostvarenih rezultata projekata s obzirom na korištena sredstva. Predlaganje korektivnih mjera.
Grad Pakrac – Upravni odjeli	Provjeda aktivnosti	Provodenje aktivnosti i projekata iz svog djelokruga rada, a u okviru mjera na kojima su određeni kao nositelj.
Javne institucije (poduzeća, institucije)	Provjeda aktivnosti	Provodenje aktivnosti i projekata iz svog djelokruga rada, a u okviru mjera na kojima su određene kao nositelj.
Civilni sektor	Provjeda aktivnosti	Provodenje aktivnosti i projekata iz svog djelokruga rada, a u okviru

		mjera na kojima je određen kao nositelj.
Privatni sektor	Provedba aktivnosti	Provodenje aktivnosti i projekata iz svog djelokruga rada, a u okviru mjera na kojima je određen kao nositelj.

Strategija razvoja grada Pakraca je ključna tehnička podloga za učinkovito korištenje domaćih i međunarodnih finansijskih sredstava, a za ostvarenje ciljeva postavljenih Strategijom kao značajan faktor nameće se osiguranje odgovarajuće stručne i kadrovske kapacitiranosti javnog sektora na lokalnom nivou.

Vezano na to kako bi se osigurala uspješna provedba Strategije razvoja grada Pakraca formirat će se Radna grupa za provedbu, koja će biti zadužena za koordinaciju i praćenje provedbe Strategije razvoja. Radna grupa za provedbu sastojat će se od po dva člana odgovorna za koordinaciju i praćenje provedbe i ostvarenje svakog strateškog cilja te komunikaciju s dionicima i prikupljanje razvojnih projekata. Članovi Radne grupe za provedbu sastajat će se jednom svaka tri mjeseca kako bi razmijenili informacije o odrađenim aktivnostima i dogovorili konkretne aktivnosti za naredno razdoblje.

7.2. Baza razvojnih projekata, akcijski i komunikacijski plan

U svrhu učinkovitije koordinacije i poticanja lokalnog razvoja Radna skupina će u tijeku provedbe Strategije razvoja grada Pakraca provoditi sljedeće aktivnosti:

- Koordinirati prikupljanje razvojnih projekata i ažurirati bazu razvojnih projekata,
- Izrađivati godišnji akcijski plan koji će obuhvaćati pregled i strukturu aktivnosti potrebnih za provedbu mjera Strategije razvoja grada Pakraca, te
- Izraditi komunikacijski plan s ciljem podizanja svijesti i informiranja javnosti o ulozi i značaju Strategije razvoja grada Pakraca za razvoj područja grada Pakraca.

7.2.1. Baza razvojnih projekata

Svrha baze je sustavno prikupljanje i praćenje razvojnih projekata radi učinkovitog planiranja i praćenja provedbe regionalnog razvoja. Baza je izrađena u skladu sa Središnjom bazom projekata Ministarstva regionalnog razvoja i fondova Europske unije.

Javni poziv za prikupljanje projekata je otvorenog tipa, što znači da svaki prijavitelj iz javnog, privatnog ili civilnog sektora može u bilo kojem trenutku prijaviti svoj projekt Radnoj grupi za provedbu koja će dva puta godišnje, temeljem prikupljenih projektnih prijedloga dopunjavati bazu razvojnih projekata s područja grada Pakraca te po potrebi radi pojašnjenja projektne ideje kontaktirati prijavitelje.

Svakom zaprimljenom projektu dodijelit će se referentna oznaka/broj pod kojom će se navedeni projekt dalje voditi unutar baze razvojnih projekta. Korisnik može dalje razvijati projekte u odnosu na prvu prijavu uz pomoć potpornih institucija (PCP-a, Grada Pakraca ili neke druge institucije). Ukoliko

dođe do promjena u statusu projekta (npr. izrađena dodatna dokumentacija, dobivena sredstva od nekog donatora, započeta provedba vlastitim sredstvima i sl.), nositelj projekta treba pisanim putem obavijestiti Radnu grupu za prijavu o nastalim promjenama.

Primjer osnovnog obrasca za prijavu razvojnih projekata, koji se nalazi u sklopu dodatka 3 ove Strategije razvoja, moguće je skinuti u digitalnom obliku sa službenih stranica Grada Pakraca.

Projekti iz baze razvojnih projekata sukladno prioritetima definiranim u sklopu akcijskog plana koristit će se kao podloga za planiranje budžeta Grada Pakraca (programsко budžetiranje).

7.2.2. Akcijski plan

Svrha akcijskog plana je osigurati provedbeni okvir Strategije razvoja grada Pakraca, s ciljem osiguranja transparentnosti generiranja projekata kroz njihovu evaluaciju i rangiranje te alociranje sredstava za projekte.

Bazirano na prikupljenim prijedlozima razvojnih projekata Radna grupa za provedbu će na godišnjoj bazi izrađivati Akcijski plan (dodatak 4) za narednu godinu te plan akcijskog plana za dodatne dvije naredne godine. Uz sam akcijski plan kao radni dokument Radna grupa za provedbu će paralelno biti zadužena za izradu planskog dijela finansijskog izvještaja (Dodatak 2). Krajnji rok za izradu finalnog akcijskog plana za narednu godinu biti će 30.9. tekuće godine. Finalni godišnji akcijski plan potvrđivat će Gradonačelnik.

7.2.3. Komunikacijski plan

Ciljevi komunikacijskog plana su: osnažiti sposobnost na razini područne lokalne samouprave za učinkovitu komunikaciju potrebnu za izradu i provedbu Strategije razvoja, podići svijest u javnosti o ulozi i značaju Strategije razvoja te informirati javnost o mogućim izvorima financiranja razvojnih projekata, posebice o fondovima EU-a namijenjenim regionalnom razvoju.

Osnovna načela na kojima se temelji komunikacijski plan podrazumijevaju da su informacije prezentirane u transparentnom i razumljivom obliku, da su aktivnosti međusobno komplementarne i usmjerenе ka ciljnim skupinama, da se ciljne skupine i njihove navike uzimaju u obzir prilikom razvijanja i korištenja metoda komunikacije te da je uspostavljen sustav kontrole, ažuriranja i evaluacije informacija, a sve s ciljem pravovremenog i adekvatnog informiranja ciljnih skupina.

Aktivnosti komunikacije definirat će se naknadno tijekom provedbe Strategije razvoja grada Pakraca na godišnjoj bazi (do 30.11. za narednu godinu), a financirat će se pretežno iz proračuna Grada Pakraca.

Kontrola, izvještavanje i evaluacija provedbe komunikacijskog plana izvršit će se krajem svake godine, po kriteriju planirano/ostvareno. Također, koristit će se usporedna kontrola, koja će konačnu godišnju evaluaciju učiniti jednostavnijom i točnijom.

7.3. Praćenje i izvještavanje

Kako bi se osigurala učinkovita i transparentna provedba Strategije razvoja grada Pakraca uspostavljen je sustav praćenja, vrednovanja i izvještavanja o provedbi Strategije razvoja u skladu s Uputama za izradu i sadržaj izvješća županija o provedbu županijskih razvojnih strategija Ministarstva regionalnog razvoja i fondova EU. Sustav praćenja i izvještavanja provjerava postoji li potreba za određenim mjerama, jesu li dostupni resursi za realizaciju mjera optimalno iskorišteni, potvrđuje do koje mjere su ciljevi određenih mjera ostvareni, postoji li potreba za korekcijama mjera te osigurava učinkovitu provedbu i upravljanje.

Praćenje i izvještavanje o provedbi Strategije razvoja odvijat će se kontinuirano tijekom čitavog razdoblja na koje se Strategija razvoja odnosi. Jednom godišnje Radna grupa za provedbu podnosit će izvješća o napretku provedbe Strategije razvoja koju će potvrđivati Gradonačelnik. Izvješća o napretku sadržavat će informacije o provedenim aktivnostima/projektima u sklopu strateških mjera, podatke o nositeljima provedbe, utrošenim u odnosu na planirana finansijska sredstva uključujući informacije o njihovim izvorima te ostvarenim i/ili očekivanim rezultatima provedbe mjera (Dodatak 2).

U okviru sustava praćenja provedbe, Radna grupa za provedbu koordinirat će prikupljanje, obradu, analizu i pohranu informacija, podataka i pokazatelja, izraditi ocjenu realizacije ciljeva, prioriteta i mjera te uspješnosti upravljanja provedbom. Alati za praćenje provedbe nalaze se u prilogu ove Strategije razvoja. Osim samih članova Radne grupe za provedbu, veliku će ulogu u provedbi Strategije razvoja imati i svi ostali službenici Grada Pakraca, koji će aktivno sudjelovati u prikupljanju informacija od provoditelja projekata i ostalih aktera lokalnog razvoja dok će Gradonačelnik, između ostalog, biti zadužen za izvještavanje Gradskog vijeća o uspješnosti provedbe Strategije.

Uspostavljen sustav praćenja i izvještavanja omogućit će brzo i učinkovito ažuriranje, kako baze projekta, tako i ostalih dijelova Strategije razvoja, a u svrhu postizanja očekivanih rezultata.

Dodatak 1: Analiza realizacije Strateškog plana gospodarskog razvijanja Grada Pakraca 2005. – 2010. i Strategije razvoja poduzetničke infrastrukture Grada Pakraca do 2013. godine

**ANALIZA STRATEŠKOG PLANA GOSPODARSKOG RAZVITKA GRADA PAKRACA
2005-2010**

Dugoročni cilj 1. Održivi gospodarski razvoj

Prioritet 1.1. Razvoj poduzetništva		Realizacija
Mjera 1.1.1.	Daljnje jačanje i razvijanje poduzetničkog centra i inkubatora	Mjera je u potpunosti ostvarena. PCP s Inkubatorom neprestano razvija svoje kapacitete, što se očituje u dobivenim nagradama za najbolji Poduzetnički centar i Inkubator od strane Ministarstva gospodarstva, rada i poduzetništva 2008. i 2010. godine. Osim toga PCP povećava broj zaposlenih kroz godine, te broj prijavljenih i implementiranih projekata. Kapaciteti Poduzetničkog inkubatora su popunjeni te se stoga krenulo s gradnjom Poduzetničkog inkubatora-druga generacija financiranog iz programa IPA IIIC.
Mjera 1.1.2.	Zonu male privrede Pakrac dalje razvijati i proširivati	Mjera u potpunosti ostvarena. Sve parcele u Zoni su prodane, na njima su započeti poduzetnički projekti, te trenutno u Zoni nema više mjesta za proširenje. Stoga, Grad Pakrac radi na razvijanju drugih gospodarskih zona, posebice Zone Pakrac 5 na južnom ulazu u grad.
Prioritet 1.2. Razvoj poljoprivrede		Realizacija
Mjera 1.2.1.	Nastaviti s mjerama za razvoj poljoprivrede	Zbog sve manjeg iznosa sredstava u gradskom proračunu zastalo se s većinom mjera za razvoj poljoprivrede. Iako je izrađen nacrt Mjera za ruralni razvoj, isti nije usvojen.
Mjera 1.2.2.	Poticati ekološku proizvodnju hrane	Kroz programe razvoja poduzetništva, potiče se rast i razvoj ekološke proizvodnje vina. Jedan proizvođač je dobio ekološku markicu.
Prioritet 1.3. Razvoj turističke ponude		Realizacija
Mjera 1.3.1.	Pojačati aktivnosti na uređenju Grada i razvoja smještajnih kapaciteta	Mjera djelomično ostvarena. Intenzivno se radi na uređenju turističke infrastrukture na području grada, turističke signalizacije, urbane opreme, posebice kroz projekt „Stazama lipicanca i kune“, uređeno je dvorište Kurije Janković, te je u pripremi cijeli niz turističkih razvojnih projekata. Najveći problem u turističkoj ponudi ostaje manjak smještajnih kapaciteta jer ne radi jedini hotelski objekt u gradu. Stoga se smještaj svodi na obiteljska prenoćišta i Planinarski dom Omanovac što ne zadovoljava turističke potrebe grada.

Mjera 1.3.2.	Umrežavanje turističke ponude sa Gradom Lipikom, koristeći kapacitete za ruralni i lovni turizam	Mjera u potpunosti ostvarena. Odlična turistička umreženost gradova Pakraca i Lipika očituje se kroz zajedničku implementaciju projekta Stazama lipicanca i kune financiranog iz programa IPA IIIc čiji je cilj razvoj zajedničke turističke infrastrukture. Osim toga, osnovan je i zajednički agroturistički „Klaster Kuna“ koji umrežava ruralnu ponudu oba grada.
--------------	--	---

Dugoročni cilj 2. Ekologija, infrastruktura i korištenje prostora

Prioritet 2.1. Izgradnja infrastrukture		Realizacija
Mjera 2.1.1.	Uređenje vodoopskrbe	Izrađena je projektna dokumentacija i ishođene su potrebne dozvole za vodoopskrbu 11 sjeverozapadnih naselja Grada Pakraca, magistralnog cjevovoda od vodozahvata „Krndija“ do naselja Omanovac i Badljevina, izgrađen je vodospremnik „Krndija“ i spojen na postojeći sustav, izgrađen je vodovod u tri ulice u naselju Kusonje, završeni su projekti i ishođene potrebne dozvole te je započeto s realizacijom projekta „Šumetlica“, izvedeno je niz zahvata na modernizaciji i sanaciji postojećem sustava vodoopskrbe.
Mjera 2.1.2.	Nastaviti aktivnosti na uređenju infrastrukture	Od ostalih infrastrukturnih projekata izrađena je projektna dokumentacija i ishođene su potrebne dozvole te je započeto s izgradnjom kanalizacijskog sustava u naselju Badljevina. Izgrađena je kanalizacija u dijelu ulice Matije Gupca i Krndija u Pakracu. U tijeku je izrada projekta rekonstrukcije i modernizacije kanalizacijske mreže, vodovodne mreže i transportnog vodoopskrbnog cjevovoda aglomeracije „Pakrac – Lipik“. Izrađeni su projekti i ishođene dozvole za rekonstrukciju nogostupa u ulici Kalvarija, Kneza domagoja, I.G. Kovačića, I. Gundulića – Kusonje, Hrvatske policije. Izvedena je rekonstrukcija i modernizacija prometnice u Bolničkoj ulici, Prilaz na mali most, S. Radića u Prekopakri te rekonstrukcija niza drugih prometnica i pripadajuće infrastrukture na području Grada uključivo i zahvati na rekonstrukciji i dogradnji sustava javne rasvjete.

Prioritet 2.2. Prostorno planiranje		Realizacija
Mjera 2.2.1.	Izrada prostorno planske dokumentacije	Izrađen je Prostorni plan uređenja Grada Pakraca i Izmjena i dopuna PPU grada Pakraca.

Prioritet 2.3. Ekologija		Realizacija
Mjera 2.3.1.	Gospodarenje s otpadom	Izrađena je potrebna projektna dokumentacija i ishođene su potrebne dozvole za sanaciju odlagališta komunalnog otpada „Crkvište“ u sklopu kojega je predviđeno uređenje i reciklažnog

		dvorišta.
Mjera 2.3.2.	Uređenje javnih zelenih površina	Uređena je zelena površina uz vodotok Pakra u ulici Obala Petra Krešimira IV u Pakracu, dječje igralište i zelene površine u ulici Andrije Hebranga, zelene površine u dvorištu „Kompleksa Janković“, trg ispred osnovne škole u Prekopakri te je provedeno niz aktivnosti na uređenju travnatih i cvjetnih površina u samom gradu.

Dugoročni cilj 3. Kadrovi i obrazovanje

Prioritet 3.1. Zadržati i privući mlade i visokostručne kadrove u Pakracu		Realizacija
Mjera 3.1.1.	Proširiti program stipendiranja studenata	Mjera u potpunosti ostvarena. Grad Pakrac stipendira, kroz 10 mjeseci u godini, sve redovne i redovite studente od druge godine studija koji studiraju u RH i izvan mjesta prebivališta. Dodatno, studenti prve godine studija ostvaruju pravo na stipendiju po socijalnoj osnovi.
Mjera 3.1.2.	Osiguranje kadrovskih stanova	Mjera u potpunosti ostvarena. Grad Pakrac je osigurao 12 vlastitih stanova za potrebe smještaja deficitarnih kadrova i kadrova koji su od interesa Grada Pakracu.
Mjera 3.1.3.	Subvencioniranje osobnih dohodata	Mjera nije provedena u planiranom razdoblju zbog ograničenih proračunskih sredstava.

Prioritet 3.2. Povećanje standarda u obrazovanju		Realizacija
Mjera 3.2.1.	Poboljšanje organizacijskih i tehničkih uvjeta rada u obrazovanju	Mjera ostvarena kroz kontinuirana ulaganja u opremu (kroz projekt „medicinski – maser.net“ opremljen kabinet za provođenje nastave fizioterapije. opremljeni prostori u zgradи „Akademije“ za praktičnu nastavu za trogodišnja obrtnička zanimanja)
Mjera 3.2.2.	Poboljšanje programskog standarda u obrazovanju	Mjera djelomično ostvarena.
Mjera 3.2.3.	Poboljšanje stručnosti i vještina postojećeg kadra u obrazovanju	Mjera ostvarena kroz kontinuirana usavršavanja obrazovnog kadra.

Dugoročni cilj 4. Zdravstveno socijalna zaštita i društveno kulturna tradicija

Prioritet 4.1. Pojačati međusektorsku suradnju		Realizacija
Mjera 4.1.1.	Izrada dugoročnog plana međusektorske suradnje	Mjera nije realizirana.

Mjera 4.1.2.	Daljnje jačanje civilnog sektora	Mjera samo djelomično ostvarena. Kroz redovan rad i suradnju s udrugama ponuđene su udrugama mogućnosti stjecanja vještina pripreme projektnih prijedloga, sređivanja i usklađivanje dokumentacije, no odaziv od strane udruga nije zadovoljavajući. Prijedlozi projekata su necjeloviti i nedorečeni, a unutar civilnog sektora nedostaje građanskih inicijativa i udruga koje se bave socijalnim pitanjima, ljudskim pravima, pravima potrošača itd. Udruge se ne spajaju i ne razdvajaju po djelatnostima, a većina nema razvijene niti kapacitete suradnje, pa tako time ni mogućnost korištenja sredstava izvan gradskog proračuna.
--------------	----------------------------------	--

Prioritet 4.2. Njegovanje tradicije u kulturi i športu		Realizacija
Mjera 4.2.1.	Njegovanje tradicije u kulturi i športu	Mjera nije ostvarena. Nisu prepoznati tradicijski prioriteti u kulturi, niti u športu. Potrebno je osnovati Športsku zajednicu i osigurati dohodak osobi koja bi za potrebe klubova, članova Zajednice, vršila administrativne poslove, pri čemu bi Zajednica temeljem vlastitih akata raspoređivala sredstva i prioritete po pojedinim športovima, ligama i sl. Vodeći posebnu brigu o „tradicijским športovima“ Kultura podrazumijeva na našem području folklor i djelovanje ustanova: muzej, knjižnica. Prilikom financiranja programa ne vodi se briga o „tradiciji“ niti se osobito programski zahtjeva.
Mjera 4.2.2.	Razvoj športsko rekreacijskih sadržaja	Mjera djelomično ostvarena kroz pripremu projektne dokumentacije planiranih športsko – rekreacijskih sadržaja: skijaška vućnica, zatvoreni bazen, teniski tereni...

Prioritet 4.3. Pojačana zdravstveno-socijalna zaštita		Realizacija
Mjera 4.3.1.	Pojačana skrb o starijim i nemoćnim osobama	Mjera djelomično ostvarena kroz rad Gradskog društva Crvenog križa Pakrac i Program "Dnevni boravak i pomoć u kući starijim osobama" koji se provodi u Lipiku, a djelomično u Pakracu u suradnji s Ministarstvom socijalne politike i mladih.
Mjera 4.3.2.	Pojačana skrb za građane s posebnim potrebama	Mjera djelomično ostvarena kroz suradnju s udrugama „Latika“ i „Inkluzija“.

ANALIZA STRATEGIJE RAZVOJA PODUZETNIČKE INFRASTRUKTURE GRADA PAKRACA DO 2013. GODINE

Strateški cilj 1. Aktiviranje institucionalne poduzetničke infrastrukture Grada Pakraca

Prioritet 1. Pozicioniranje Poduzetničkog centra Pakrac u poduzetničkoj infrastrukturi Grada Pakraca		Realizacija
Mjera 1.	Definirati prioritete i strateške odnose Grada Pakraca i Poduzetničkog centra Pakrac	Djelomično.
Mjera 2.	Analizirati sadašnje stanje i osmisiliti modelе pružanja subvencioniranih usluga poduzetnicima	Djelomično.
Prioritet 2. Osigurati konkurentne uvjete za ulaganja u poslovne zone Grada Pakraca		Realizacija
Mjera 3.	Uspostaviti upravljanje postoećom Zonom male privrede (ZMP)	Mjera je realizirana. Upravljanje Zone male privrede provode Odsjek za gospodarstvo Grada Pakraca i Poduzetnički centar Pakrac.
Mjera 4.	Formirati nove poslovne zone	Mjera u potpunosti realizirana. Nakon popunjavanja kapaciteta postojeće Zone male privrede, Grad je krenuo s formiranjem sljedeće gospodarske zone, Pakrac 5 na južnom ulazu u grad.
Prioritet 3. Aktiviranje poljoprivrednog zemljišta u svrhu poticanja poduzetništva		Realizacija
Mjera 5.	Privatizirati 50% državnog zemljišta	Mjera je djelomično ostvarena provedbom Programa raspolažanja poljoprivrednim zemljištem u vlasništvu države na području Grada Pakraca na način da je prodano 393 ha, u zakup dano 926 ha, u privremenom korištenju je 163 ha, a vraćeno bivšim vlasnicima je 107 ha. Od 4.829 ha raspolažano je sa oko 33%, odnosno 1589 ha.
Mjera 6.	Izraditi program za efikasnije korištenje poljoprivrednog zemljišta	Mjera je djelomično ostvarena izradom plana navodnjavanja i novom katastarskom izmjerom.
Mjera 7.	Definirati zone poljoprivredne proizvodnje u prostornom planu Grada Pakraca	Mjera je djelomično provedena na način da je jasno odijeljeno poljoprivredno zemljište od građevinskog i ostalog zemljišta. Više se nije moglo napraviti zbog nerazumijevanja izrađivača prostornog plana.
Prioritet 4. Unapređenje trženja poljoprivrednih proizvoda u okviru Tržnice d.o.o. Pakrac		Realizacija
Mjera 8.	Detaljna analiza poslovnih pokazatelja Tržnice d.o.o.	Mjera provedena u potpunosti. Kompletan Prioritet 4. riješen je na način da se tvrtka Tržnica d.o.o. pripojena Poduzetničkom centru Pakrac d.o.o. koji

Mjera 9.	Unapređenje menadžerskih i marketinških vještina zaposlenika dodatnim edukacijama	od 2012. godine upravlja tržnicom i njenim poslovanjem. Na taj način unaprijedilo se upravljanje, smanjili troškovi te reorganiziralo poslovanje.
Mjera 10.	Napraviti prijedlog reorganizacije poslovanja	

Prioritet 5. Osnivanje ustanove za razvoj poduzetništva		Realizacija
Mjera 11.	Napraviti cost - benefit analizu osnivanja ustanove za razvoj poduzetništva	Mjera nije realizirana. Cost - benefit analiza se nije izradila te nije došlo do osnivanja ustanove. Poduzetnički centar Pakrac je još uvijek u obliku trgovačkog društva.

Strateški cilj 2. Osmišljavanje i provođenje programa i usluga PCP-a i Poduzetničkog inkubatora za podršku poduzetnicima		
---	--	--

Prioritet 6. Redefiniranje ponude usluga Poduzetničkog centra Pakrac (PCP)		Realizacija
Mjera 12.	Odrediti prioritetne projekte i natječaje za razvoj poduzetništva	Mjera je realizirana. PCP je definirao prioritetne projekte i natječaje koji doprinose razvoju lokalne infrastrukture i poduzetništva , ali i tržišne projekte neophodne za vlastiti razvoj.
Mjera 13.	Unaprijediti postojeće te osmislit i razviti nove edukacijske programe	Mjera je realizirana. PCP provodi edukacijske programe na godišnjoj bazi u suradnji s Ministarstvima. Svake godine unaprjeđuju se teme edukacija zavisno o potrebama i kretanju tržišta i trendova. Također, tijekom pripreme i implementacije različitih EU projekata djelatnici PCP-a razvijaju edukacijske programe prilagođene različitim cilnjim skupinama.
Mjera 14.	Razviti usluge savjetovanja sa dodanom vrijednosti za klijenta i osigurati bolje tržišno pozicioniranje PCP-a	Mjera realizirana.

Prioritet 7. Osigurati dugoročnu održivost PCP-a kontinuiranim razvojem ljudskih potencijala i organizacije		Realizacija
Mjera 15.	Kontinuirano poslovno usavršavanje zaposlenika PCP-a i razvoj ljudskih potencijala	Mjera realizirana u potpunosti. Djelatnici PCP-a kontinuirano se usavršavaju na svim relevantnim područjima kako bi pružili najbolju moguću uslugu svojim klijentima.
Mjera 16.	Uvesti ISO standard upravljanja kvalitetom	Mjera nije realizirana. ISO standardi još nisu uvedeni.

Prioritet 8. Osigurati dugoročnu održivost Poduzetničkog inkubatora		Realizacija
--	--	--------------------

Mjera 17.	Pružanje logističko - tehničke podrška zakupnicima	Mjera realizirana u potpunosti. Poduzetnički inkubator pruža svu moguću logističko-tehničku podršku stanarima u Inkubatoru.
Mjera 18.	Pružanje edukacijsko - uslužne podrške zakupnicima	Mjera realizirana u potpunosti. Poduzetnički inkubator pruža svu moguću edukacijsko-uslužnu podršku stanarima u Inkubatoru.

Strateški cilj 3. Unapređenje postojećeg sustava potpora Grada Pakraca razvoju poduzetništva i poduzetništva u poljoprivredi

Prioritet 9. Strukturno redefiniranje postojećih finansijskih potpora poduzetništvu		Realizacija
Mjera 19.	Analiza postojećih finansijskih potpora	Mjera je realizirana. Analizirane su postojeće finansijske potpore poduzetništvu kroz oslobađanje od komunalnih doprinosa i angažiranu električnu energiju za poduzetnike u Zoni, te povlaštenu najamninu za stanare u Inkubatoru.
Mjera 20.	Osmisliti program novih finansijskih potpora	Mjera nije realizirana u potpunosti. Pored postojećih trenutno nisu osmišljene nove finansijske potpore.

Prioritet 10. Razviti sustav potpora za razvoj poduzetništva u poljoprivredi		Realizacija
Mjera 21.	Analiza postojećih finansijskih poljoprivrednih potpora	Dosadašnje potpore djelomično opravdale postojanje (nabavka voćnih sadnica i loznih cijepova) ostale mjere nisu opravdale svoje postojanje.
Mjera 22.	Kreirati nove finansijske potpore u poljoprivredi	Izrađen nacrt Mjera za ruralni razvoj Grada Pakraca, prijedlog nije usvojen.
Mjera 23.	Institucionalna potpora razvoju poduzetništva u poljoprivredi (proizvodnja, dorada, prerada, marketing, edukacije)	Mjera se djelomično ostvarila provedbom projekta zaštite konjske salame, izostali ostali projekti za koje postoje razrađene projektne ideje ali se nije krenulo u realizaciju (Zapošljavanje mladih na OPG-u).

Strateški cilj 4. Razvijanje suradnje i inicijativa za podršku poduzetništvu

Prioritet 11. Povećanje kreditnih potencijala za lokalne poduzetnike		Realizacija
Mjera 24.	Analiza i razvoj suradnje sa županijskim regionalnim jamstvenim instrumentom (garancijski fond)	Mjera nije realizirana. Kreditni potencijal lokalnih poduzetnika je na nezavidnoj razini. Županijski garancijski fond nije aktivan i nije od koristi za lokalne poduzetnike.
Prioritet 12. Priprema budućih dionika u osnivanju lokalnih akcijskih grupa (LAG)		Realizacija

Mjera 25	Informiranje i edukacija potencijalnih dionika Lokalnih akcijskih grupa (LAG-ova) u LEADER pristupu EU	Mjera je realizirana u potpunosti. Osnovana je Lokalna akcijska grupa (LAG) Zeleni trokut u kojoj se nalaze gradovi Pakrac, Lipik i Novska te lokalni dionici. Svi dionici su informirani i educirani o mogućnostima koje im donosi sudjelovanje u LAG-u.
----------	--	---

Strateški cilj 5. Pozicioniranje i brendiranje Grada Pakraca kao poduzetničkog grada

Prioritet 13. Izraditi integriranu marketing komunikaciju Grada Pakraca		Realizacija
Mjera 26.	Angažiranje marketinške agencije koja bi razvila cjeloviti prijedlog pozicioniranja branda Grada	Mjera nije realizirana u potpunosti. Nije razvijen prijedlog pozicioniranja i brendiranje Grada.
Mjera 27.	Kreirati sadržajno i vizualno jedinstvenu promociju poduzetničke infrastrukture Grada Pakraca – redizajn vizualnog identiteta poduzetničke infrastrukture	Mjera nije realizirana u potpunosti. Poduzetnički centar i Inkubator imaju redizajniran i uskladen identitet. Međutim, ostala poduzetnička infrastruktura nije uskladena u dovoljnoj mjeri.

Prioritet 14. Sustavno unapređenje promotivnih aktivnosti PCP-a i PI-a		Realizacija
Mjera 28.	Kreiranje novih promotivnih alata (e-mailing, newsletteri, direktni marketing) radi pravovremenog informiranja i razvijanja dugoročnih odnosa s klijentima	Mjera je u potpunosti realizirana. PCP konstantno unapređuje svoje marketinške aktivnosti. Web-stranica se modernizira i optimizirana je u skladu s tehnološkim napretkom. Društvene mreže (facebook, fan page) se koriste za informiranje klijenata, uvedeni su newsletteri i e-mailing liste. Također, izrađuju se i drugi, originalni promotivni materijali poput promotivnog paketa kartica i letaka.
Mjera 29.	Kontinuirano oglašavanje usluga PCP-a i PI-a (web, radio emisije, specijalizirani časopisi, regionalne TV emisije, i dr.)	Mjera je u potpunosti realizirana. PCP kontinuirano oglašava svoje usluge i usluge PI-a.
Mjera 30.	Razviti stratešku suradnju s najvažnijim partnerima	Mjera je u potpunosti realizirana. PCP je uspostavio suradnju sa svim relevantnim institucijama na horizontalnoj i vertikalnoj razini.
Mjera 31.	Promocija i organizacija poduzetničkih događanja (eventi) – poslovni seminari, konferencije, radionice, izložbe, gostovanja poznatih predavača iz zemlje i inozemstva, dani gospodarstva, poduzetnički piknik, dodjele nagrada najboljim poduzetnicima i sl.	Mjera je u potpunosti realizirana. Sve vrste različitih poduzetničkih događanja odvijaju se u organizaciji PCP-a, među kojima se posebno ističe Radni sastanak ponedjeljkom, mjesечna koordinacija između gradonačelnika, direktorice PCP-a i lokalnih poduzetnika koje je postao tradicionalan i kao takav inovativan i jedinstven.

Prioritet 15. Promocija poduzetništva u poljoprivredi	Realizacija
--	--------------------

Mjera 32.	Promocija finalizacije proizvoda lokalnim poljoprivrednim proizvođačima	Mjera je djelomično realizirana, promovira se finalizacija proizvodnje konjske salame na lokalnom području.
Mjera 33.	Kreiranje i promocija lokalnih robnih marki poljoprivrednih proizvoda (pakračka konjska salama, pakrački med, pakrački sir, pakračka rakija i dr.)	Mjera je djelomično realizirana. Grad Pakrac radi na brendiranju konjske salame kroz projekt „Unapređenje i standardizacija proizvodnje konjske salame“ zajedno s Prehrambeno-tehnološkim fakultetom Osijek. Ostali poljoprivredni proizvodi i robne marke još nisu uključene u promociju.
Mjera 34.	Promocija OPG-a kao turističkih destinacija	Mjera je u potpunosti realizirana. Promocija lokalnih OPG-a provodi se kroz projekt Stazama lipicanca i kune i projekte LAG-a, te kroz osnivanje lokalnog agroturističkog „Klastera Kuna“.
Mjera 35.	Promocija tematskih putova („Stazama lipicanca i kune“)	Mjera je u potpunosti realizirana. Projekt je kandidiran po drugi put na pretpriistupni program EU IPA IIIC: Razvoj turističke infrastrukture. Projekt je odobren i u implementaciji do sredine 2013.
Mjera 36.	Promocija tržnice kao distribucijskog i prodajnog kanala poljoprivrednih proizvoda	Mjera je djelomično realizirana. Promocija tržnice odvija se kroz marketinške aktivnosti Poduzetničkog centra Pakrac.

Prioritet 16. Promocija poslovnih zona s ciljem privlačenja interesa potencijalnih investitora		Realizacija
Mjera 37.	Izrada promotivnih materijala za zone (DVD, brošure, višejezični web)	Mjera je u potpunosti realizirana. Za promociju Zone male privrede i drugih gospodarskih zona Grad Pakrac izradio je promotivne materijale za privlačenje investitora te rekapitulaciju ulaganja u ZMP.
Mjera 38.	Usmjeriti promociju (direktni kontakt i marketing – „osobna prodaja“) na specifične ciljne skupine (manjine: Italija i Češka, dijaspora, partneri postojećih tvrtki koje djeluju u okruženju, MVP - veleposlanstva) – osobna prodaja	Mjera je u potpunosti realizirana. Promocija je usmjerena na ulaganje investitora iz Italije, uspostavljena je gospodarska suradnja s gradovima priateljima iz Italije i Slovačke. Gospodarsku zonu su posjetile visoke delegacije iz Francuske, veleposlanica BIH.
Mjera 39.	Predstavljanje i promocija na lokalnim i regionalnim sajmovima i manifestacijama	Mjera je u potpunosti realizirana. Svake godine Grad Pakrac i njegove tvrtke prisutne su na sajmovima u Požegi, Bjelovaru i Zagrebu. Sad već tradicionalni sajam ruralnog turizma u Pakracu služi kao promocija svih gradskih projekata i aktivnosti.
Mjera 40.	Kontinuirano informiranje poduzetnika o mogućnostima ulaganja (newsletter, Internet marketing, PR, oglašavanje u specijaliziranim časopisima)	Mjera je u potpunosti realizirana. Na web stranicama PCP-a se redovno objavljaju najnovije vijesti iz poduzetništva. Jednom mjesечно se newsletterom šalju najbitnije vijesti važne za protekli mjesec. Također se treba istaknuti radni sastanak ponedjeljkom, mjesечna koordinacija

		između gradonačelnika, direktorice PCP-a i lokalnih poduzetnika koje je postao tradicionalan i kao takav inovativan i jedinstven.
--	--	---

Dodatak 2: Plan planiranja i praćenja realizacije Strateškog plana gospodarskog razvijanja Grada Pakraca 2013. – 2020.

Excel tablica za planiranje i praćenje.

Dodatak 3: Obrazac za prijavu projekata u bazu razvojnih projekata

OBRAZAC ZA PRIJAVLJIVANJE PROJEKATA

PODACI O PODNOSITELJU

Ime/ tvrtka / obrt:		
OIB:		
Adresa/sjedište:		
Glavne djelatnosti:		
Broj zaposlenih:		
Kontakt osoba:		
Telefon:		Faks:
E-mail:		
Internet stranica:		
Dosadašnje iskustvo prijava na EU projekte:		

PODACI O PROJEKTU

Naziv projekta	
Kratak opis projekta (max. 20 redova)	
Prijavitelj projekta:	
Partneri u projektu:	
Korisnici projekta:	
Ciljevi projekta:	
Očekivani rezultati projekta:	
Glavne aktivnosti u projektu:	
Okvirni vrijednost projekta:	
Trajanje projekta:	

Dodatak 4: Akcijski plan

Tablica 30 Obrazac akcijskog plana

Šifra mjere	Aktivnosti	Razdoblje provedbe	Provoditelji (nositelji/suradnici)	Ukupno planirana sredstva (kn)	Ukupno ostvarena sredstva (kn)

Izvori podataka

Institucije

- Centar za socijalnu skrb
- Državni zavod za statistiku RH
- FINA
- Grad Pakrac
- Hrvatska gospodarska komora – ispostava Pakrac
- Hrvatski zavod za zapošljavanje
- Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova EU
- Ministarstvo socijalne politike i mladih
- Ministarstvo uprave
- Nacionalno vijeće za konkurentnost
- Obrtnička komora Požeško-slavonske županije - udruženje obrtnika Pakraca i Lipika
- Poduzetnički centar Pakrac
- Požeško – slavonska županija
- Srednja škola Pakrac
- T Com HT-Hrvatske telekomunikacije d.o.o. Sektor za tehničko planiranje Zagreb
- TZ Grada Pakraca
- Hrvatske ceste
- Komunalac d.o.o. Pakrac
- Opća županijska bolnica Pakrac
- Centar za podršku i razvoj civilnog društva "DELFIN"

Publikacije i dokumenti

- Lokalna razvojna strategija Lokalne akcijske grupe „Zeleni trokut“ za razdoblje 2012. – 2015. godine
- Nacionalna strategija zaštite okoliša
- Nacionalni strateški referentni okvir 2012.-2013.
- Strategija razvoja poduzetničke infrastrukture grada Pakraca do 2013.
- Strategija razvoja poduzetništva 2013.-2020. (prvi nacrt)
- Strategija regionalnog razvoja Republike Hrvatske 2011.-2013.
- Strategija ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2008.- 2013. godine
- Strateški okvir za razvoj 2006.-2013.
- Strateški plan gospodarskog razvijanja Grada Pakraca 2005. – 2010.
- Strateški plan razvoja turizma gradova Lipika i Pakraca
- Vrijednosti indeksa razvijenosti i pokazatelja za izračun indeksa razvijenosti na lokalnoj razini
- Zaposlenost i plaće u 2011.
- Županijska razvojna strategija Požeško-slavonske županije za razdoblje 2011.-2013.
- Prostorni plan uređenja Grada Pakraca

Zakoni i propisi

- Zakon o energiji NN 120/12
- Zakon o financiranju javnih potreba u kulturi NN 47/90, 27/93, 38/09
- Zakon o financiranju javnih potreba u kulturi NN 47/90, 27/93, 38/09
- Zakon o financiranju vodnog gospodarstva NN 153/09, 90/11, 56/13
- Zakon o izvršavanju Državnog proračuna Republike Hrvatske NN 139/12
- Zakon o komunalnom gospodarstvu NN 94/13
- Zakon o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi (NN 33/01, 60/01, 129/05, 109/07, 125/08 i 36/09, 150/11, 144/12, 19/13)
- Zakon o očuvanju i zaštiti kulturnih dobara NN 136/12
- Zakon o poljoprivrednom zemljištu NN 36/13
- Zakon o prostornom uređenju i gradnji NN 80/13
- Zakon o sustavu provedbe programa Europske unije i sustavu provedbe projekata financiranih iz sredstava zajmova i darovnica iz ostalih inozemnih izvora, Narodne novine, 58/06
- Zakon o šumama, Narodne novine, 68/12
- Zakon o udrušama NN 88/01, 11/02
- Zakon o ustanovama NN 76/93, 29/97, 47/99 i 35/08
- Zakon o vodama NN 153/09, 63/11, 130/11, 56/13
- Zakon o zaštiti okoliša NN 80/13
- Zakon o zaštiti prirode NN 80/13